

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 25 april justerades.

§ 2 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utbildningsutskottet:
RiR 2025:12 Systemet för lärarlegitimation – utformning, styrning och uppföljning

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2024/25:FiU23 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024

2024/25:FiU28 Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter

2024/25:FiU36 En effektivare förvaltning av buffertkapitalet

Skatteutskottets betänkanden

2024/25:SkU19 Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

2024/25:SkU20 Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp

Justitieutskottets betänkanden

2024/25:JuU31 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

2024/25:JuU29 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.

2024/25:JuU30 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv

§ 4 Svar på interpellation 2024/25:596 om risk för högerextrem infiltration av Försvarsmakten och hemvärnet

Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Hanna Westerén har frågat mig om jag och regeringen säkerställer att Försvarsmaktens viktiga arbete för Sverige och den svenska demokratin inte undergrävs av odemokratiska krafter.

Våldsbejakande extremism ska oavsett ideologisk eller religiös hemvist aldrig accepteras inom Försvarsmakten. Försvarsmakten ska verka för en arbetsmiljö som är inkluderande och fri från diskriminering, trakasserier och kränkningar. Myndigheten har en skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot alla former av ovälkommet beteende. All personal inom Försvarsmakten har – oavsett om den är anställd, totalförsvarspliktig eller frivillig – rätt till en arbetsmiljö som präglas av likabehandling och som är fri från påverkan från olika extremistiska rörelser.

Våldsbejakande extremism och andra samhällsomstörtande krafter är ett hot mot den svenska demokratin. Att motverka att sådana krafter infiltrerar totalförsvarsviktig verksamhet som Försvarsmakten bedriver är därför av stor betydelse för Sveriges säkerhet. Försvarsmakten har likt andra myndigheter ansvar för sitt eget säkerhetsarbete i enlighet med säkerhetsskyddslagen. Detta innebär bland annat att arbeta med personalsäkerhet, där målet är att förebygga att personer som inte är pålitliga ur säkerhetssynpunkt deltar i en verksamhet där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller i en verksamhet som av någon annan anledning är säkerhetskänslig.

Jag har fullt förtroende för Försvarsmaktens säkerhetsarbete likväl som att myndigheten bedriver ett målinriktat och strukturerat arbete för likabehandling och för att skapa en arbetsmiljö som är fri från trakasserier och våldsbejakande extremism.

Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Jag uppskattar verkligen det gedigna svaret på mina frågor till försvarsminister Pål Jonson. Jag vill understryka att jag också har förtroende för Försvarsmakten och hemvärnet – de verksamheter som är särskilt omnämnda i min interpellation.

Syftet med interpellationen var inte att underminera eller misstänkliggöra vare sig verksamheterna i fråga eller regeringens företrädare här i kammaren. Min interpellation är sprungen ur genuin oro för vår gemensamma säkerhet.

I tider av ofred, oro och stora risker för yttre påverkan är det av yttersta vikt att ha ordning i sin hemmiljö. Jag finner det mycket oroande att det nu är ökad rörelse bland högerextrema organisationer, såväl i fråga om antal som nivå på aktiviteter. Detta sker ju i en tid när vi måste sträva efter mer sammanhållning och ännu större respekt och omsorg för, och om, varandra.

Försvarsmakten och hemvärnet har ansvar för att försvara våra territoriella gränser och vår demokrati – eller som försvarsministern själv uttryckte det i en tidigare interpellationsdebatt med min gruppledare Peter Hultqvist: Detta är särskilt viktigt eftersom all personal inom Försvarsmakten har en uppgift i att skydda Sverige och vårt sätt att leva.

De organisationer som nu vädrar morgonluft och växer i antal på den här regeringens skift är ett hot mot demokratin och vårt sätt att leva. Hela deras verksamhet syftar till att förgöra demokratin och allt vad alla människors lika värde beträffar. Det har också förekommit incidenter.

Jag anser att det här är en signal att ta på största allvar. De högerextrema våldsbejakande organisationerna växer i antal, och risken att man försöker infiltrera Försvarsmakten och hemvärdet ska inte underskattas. Detta sker alltså i en tid som över hela den politiska skalan refereras till som den farligaste sedan andra världskriget.

Av den anledningen hade jag nog förväntat mig ett lite större mått av oro eller *sense of urgency* än det jag hör i försvarsministerns svar. Försvarsministern och jag delar, som jag sa, ett grundmurat förtroende för Försvarsmakten och hemvärdet. Det är inte där problemet ligger.

Interpellationen handlar om hotet och om risken för infiltration. Jag vill därför fråga försvarsminister Pål Jonson: Vad anser försvarsministern kan göras inom ramen för hans eget ansvarsområde för att mota tillväxten av högerextrema våldsbejakande organisationer och de risker dessa medför? Finns det något ytterligare som kan göras för att gemensamt värna våra försvarsorganisationer och minska risken för infiltration och uppenbara sårbarheter?

Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Hanna Westerén för interpellationen! Jag ska försöka dela upp svaret enligt samma upplägg som jag har i repliken.

Jag börjar med det viktigaste först. Är det angeläget att följa det här området? Utan tvekan är det så, av ett antal skäl. För det första har ju Försvarsmakten i någon mån ett våldsmonopol. Det innebär naturligtvis ett stort ansvar i och med att man hanterar explosiva varor och handeldvapen, och man hanterar olika typer av kvalificerade frågor som omgärdas av försvarssekretess.

Den andra delen, som man också behöver vara medveten om, är att totalförsvaret och det militära försvaret blir en allt större del av vårt samhälle. Det är en verksamhet som växer i stor omfattning. Det gäller både de ekonomiska resurstilldelningarna, materiel och inte minst personal.

Vi ser nu en utvidgning av värnpliktssystemet. Vi ser fler anställda soldater, fler specialistofficerare och fler officerare. Det kommer alltså att bli en större del av samhället, och rent proportionellt ökar då de här riskerna. Det är den ena dimensionen.

Den andra dimensionen gäller om det i dag finns några tecken på systematiska brister när det gäller att våldsbejakande personer söker sig in i Försvarsmakten och är framgångsrika i det arbetet. Vi har inga sådana indikationer. Det finns ingen sådan statistik. Det har funnits enskilda fall, och det kan säkert dyka upp nya enskilda fall.

Jag tror att det här är konsekvensen av två saker som Försvarsmakten bedriver. Försvarsmakten bedriver ett systematiskt värdegrundsarbete på olika nivåer. Man slår fast att saker som mångfald är en tillgång för Försvarsmakten. Man tillskriver också väldigt tydliga budskap när det kommer till att ta avstånd från extremistiska och våldsbejakande inslag. Man är hård när det gäller detta.

Det andra är det arbete som Försvarsmakten bedriver när det kommer till säkerhetsskyddsarbete, som också är systematiskt och omfattande. En

av de saker vi har infört i relativ närtid är att vi säkerhetsprövar bland annat värnpliktiga. Det är naturligtvis viktigt för att kunna identifiera risker med individer som söker sig till Försvarsmakten, men på förekommen anledning uppenbarligen inte är lämpliga.

Kombinationen av ett systematiskt värdegrundsarbete och ett högt säkerhetsskyddsarbete – som har blivit ännu viktigare – gör att all statistik pekar på att detta inte förekommer systematiskt. Med detta sagt är det här ett område som man kommer att behöva jobba med över tid. Det gäller inte minst värdegrundsarbetet. Man måste hela tiden se till att det sker och att det genomsyrar Försvarsmakten på alla nivåer.

Med det sagt har jag ett högt förtroende för att vi också i en internationell jämförelse har mindre problem än många andra länder i det här avseendet. Jag uppfattar som sagt att Försvarsmakten driver ett gediget och systematiskt arbete för att minska de risker som finns med att människor med våldsbejakande extremism kommer in och har samröre med Försvarsmaktens verksamhet.

Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Stort tack till försvarsministern för redogörelsen!

I den debatt på samma tema som genomfördes mellan försvarsministern och Peter Hultqvist för något år sedan konstaterades att det inte råder några större skillnader mellan våra partier på det här området, och det förefaller alltså vara så. Det Pål Jonson föredrar här i kammaren är också alldeles utmärkt; det är självklart oerhört viktigt med det höjda säkerhetsskyddet.

Det har dock gått ett och ett halvt år sedan den debatten, och precis som försvarsministern själv konstaterar har säkerhetsläget skärpts ytterligare. Totalförsvaret växer också till allt fler delar av samhället, och sedan debatten mellan Peter Hultqvist och Pål Jonson genomfördes har väldigt många människor sökt sig till olika delar av hemvärnet och Försvarsmakten.

Att många vill delta i försvaret av Sverige är enastående då vi är beroende av att många vill delta i försvaret av Sverige i en utmanande tid. Vi vill ju faktiskt att alla i någon mån och på något sätt ska delta i försvaret av Sverige. Men vi får inte tumma på efterlevnaden av likabehandlingsplanen och det där nålsögat för att få bli en del av verksamheten, och jag tycker mig också höra från Pål Jonson att det inte tummas på detta.

Tillväxten av våldsbejakande extremism sker dock inte i ett vakuum. Med makt följer ansvar, och ansvaret faller tungt på varje regering att hålla rent från skadliga element i dessa för Sverige så oerhört viktiga verksamheter. De högerextrema, våldsbejakande organisationerna förefaller frodas i Sverige, men de växer också till sig runt om i Europa. Det är inte heller någon hemlighet att försvarsorganisationer utgör en särskild lockelse för våldsbejakande extremism.

Där tänker jag att försvarsminister Pål Jonson har viktiga verktyg till sitt förfogande. Pål Jonson säger att Sverige förefaller vara mer framgångsrikt än många andra länder i att mota den här typen av verksamhet. Men Pål Jonson säger också att det har funnits de som har haft större problem än vi, och de har säkert också tvingats ta till andra metoder. Därför undrar jag vilka exempel Pål Jonson skulle vilja lyfta fram på hur vi ytter-

Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! När det gäller den bredare problembilden i samhället kopplat till våldsbejakande extremism har vi en relativt god kartläggning genom det arbete som NCT gör. De bedriver ett systematiskt arbete där de tittar på hur problembilden ser ut.

Min intention här är inte att bredda debatten till en allmänpolitisk debatt om våldsbejakande extremism, men det är klart att Försvarsmakten är en del av samhället och att den, precis som Hanna Westerén säger, påverkas av generella trender. På NCT pekar man på att det största hotet kopplat till våldsbejakande extremism utgörs av ensamagerande som kan komma från antingen islamistiska eller högerextremistiska miljöer. Det är alltså den analys som görs kopplat till själva problembilden.

Den andra dimension är vad regeringen gör för att motverka detta, och här vet Hanna Westerén att regeringen i januari 2024 lade fram en nationell strategi för att intensifiera arbetet mot våldsbejakande extremism. Strategin har fyra delar: att förebygga våldsbejakande extremism och terrorism, att förhindra terroristattentat, att skydda samhällets människor och funktioner samt att hantera situationen under och efter attentat.

Det är alltså en rätt så bred ansats, och jag tror att det kommer att krävas både rätt så breda penseldrag och ett rätt så systematiskt arbete på inte bara ett enskilt departement utan inom hela Regeringskansliet – och framför allt i hela samhället – för att bekämpa våldsbejakande extremism. De delarna är alltså också viktiga för att minska risken att Försvarsmakten ska drabbas av att människor med de här tendenserna söker sig till Försvarsmakten.

Det vi ändå kan konstatera är att Försvarsmakten personellt har vuxit mycket under de senaste åren och att vi inte har systematiskt fler fall av det här än vad vi har haft tidigare. Det tycker jag inger hopp om att det arbete som Försvarsmakten bedriver också är relativt framgångsrikt. Rent statistiskt skulle man ju kunna föreställa sig att vi skulle få fler fall av det här slaget inom Försvarsmakten, men jag tror att framför allt det arbete man gör kopplat till den nya säkerhetsskyddslagen och säkerhetsprovningarna är ett bra vaccin mot problemet.

Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Jag känner till det som Pål Jonson refererar till.

Strategin nämns särskilt. Den är från 2024, och de siffror jag lyfter fram i min interpellation härrör ju från 2025. Tillväxten av högerextrema och våldsbejakande organisationer sker i detta nu, år 2025. Det må vara så att det inte finns fler fall, men organisationerna växer i antal. Risken och hotet att de infiltrerar Försvarsmakten och hemvärnet består.

Med det sagt vill jag tacka försvarsminister Pål Jonson för dagens debatt. Jag tycker att den är viktig, och jag kommer att fortsätta följa den här utvecklingen – inte primärt för att jag vill jaga regeringen, som det brukar kallas, utan för att jag finner det uteslående viktigt att i en utmanande tid hålla försvaret av Sverige rent från skadliga element. Det handlar om skadliga element som riskerar både vår inre och vår yttre säkerhet och, som tidigare har nämnts, vår ovärderliga demokrati.

Svar på
interpellationer

Jag menar att de siffror jag hänvisar till i min interpellation stämmer till eftertanke. Det säger mycket om vår samtid att organisationerna i fråga blir fler och ökar sin aktivitet inte bara här hemma i Sverige utan också runt om i Europa. Det oroar mig, och det borde oroa försvarsminister Pål Jonson. Den typen av inre hot som vi diskuterar i dag har vi inte råd med i den utmanande tid vi nu upplever.

Tack för debatten!

Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Hanna Westerén för interpellationsdebatten.

Det finns naturligtvis flera sätt att mäta detta. Expo gör ett arbete, och NCT gör ett arbete. Jag noterar också att Hanna Westerén använder ett mått, nämligen att titta på om det här utvidgas till fler kommuner. Det är i 140 kommuner som man har sett fall av detta. Det andra måttet är antal aktiviteter, som också har ökat men inte proportionellt lika mycket som antalet kommuner har ökat. Det finns dock alltid skäl att hålla noggrann koll på våldsbejakande extremism då den utgör ett hot mot vårt samhälle och mot vår demokrati.

Avslutningsvis vill jag bara säga att Försvarsmakten har en unik ställning när det gäller just det viktiga arbete man har i att skydda demokratin. Jag vet att Försvarsmakten därför arbetar extra hårt med värdegrundsarbetet. När det gäller att sörja för arbetsmiljön är det rent tekniskt ett myndighetsansvar, men det finns alltid skäl att följa detta inte minst från riksdagens horisont. Det handlar om att säkra att vi har ett så bra vaccin som möjligt mot den här typen av verksamhet så att den inte kommer in i Försvarsmakten och därmed sänker vår försvarsförmåga och det stora, breda stöd som i dag finns i samhället för Försvarsmaktens viktiga verksamhet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:599 om hinder för ideellt engagemang

Anf. 8 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Agneta Nilsson har frågat mig hur jag ser på att funktionshindrade inte vågar delta i ideella uppdrag av rädsla för att förlora sin ersättning. Hon har också frågat mig om jag kommer att ta initiativ för att funktionshindrades rätt till samhällsengagemang inte ska påverka sjuk- eller aktivitetsersättningen. Slutligen har hon frågat mig om jag avser att vidta några generella åtgärder för att Försäkringskassans tolkningar kring fritid och ersättning ska förtydligas samt följa upp att uppdraget utförs enligt regelverket.

Regeringen ser givetvis positivt på engagemang i föreningsliv med mera för personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning. Ett sådant engagemang påverkar inte heller rätten till sjukersättning eller aktivitetsersättning så länge det inte kan jämföras med förvärvsarbete. Det är också viktigt att försäkrade får tydlig information om regelverket.

Redan i slutet av 90-talet angavs det i förarbetena till lagen (1962:381) om allmän försäkring att det inte är förekomsten av lön eller arvode som

avgör om den försäkrade bedöms ha arbetsförmåga. I princip bedöms oavlönat arbete inte på något annat sätt än avlönat arbete. Ideellt arbete, politiska uppdrag och studier som är av den omfattning som yrkesverksamma utför på sin fritid bör emellertid enligt förarbetena inte föranleda att rätten till ersättning ifrågasätts.

Den som har hel sjukersättning har dessutom ett visst utrymme att ägna sig åt sysslor som kan jämföras med arbete utan att rätten till sjukersättning påverkas. Utrymmet motsvarar en åttondel av normal heltid. För den som har beviljats sjukersättning enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008 gäller särskilda regler, eftersom det blev en gränsdragningsproblematik där.

Regeringen arbetar för att underlätta aktiviteter under tid med sjukersättning och aktivitetsersättning. Betänkandet *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet* (SOU 2021:69) bereds just nu i Regeringskansliet. Ett av förslagen i betänkandet är att det ska vara möjligt att ha sjukersättning och aktivitetsersättning partiellt vilandeförklarad under den tid man studerar. Det framgår också av budgetpropositionen för 2025 att regeringen kommer att se över möjligheten till partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier. Det behöver enligt regeringen underlättas för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning att studera och därmed närma sig arbete och självförsörjning.

Anf. 9 AGNETA NILSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Anna Tenje för svaret.

Det låter bra att regeringen ser positivt på engagemang i föreningsliv för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning samt att betänkandet *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet* från 2021 bereds i Regeringskansliet. Betänkandet handlar ju om att underlätta för arbete, studier, uppdrag med mera under tid med sjuk- och aktivitetsersättning.

Att regeringen arbetar för att underlätta aktiviteter är välkommet. Det är nämligen stor skillnad mellan att ha en fritidsaktivitet och att ha ett förvärvsarbete. Har man ett ideellt uppdrag kan man själv bestämma tiderna samt hur mycket kraft och energi man orkar lägga ned. Man kan ta paus när man vill, och om man på grund av sin diagnos eller sjukdom inte klarar uppdraget under en tid kan man släppa det ett tag och komma igen när man orkar. Där skiljer det sig mot att yrkesarbeta, för då har man en anställning där det krävs att man presterar varje dag utifrån sina arbetsuppgifter.

Herr talman! I Neuroförbundets senaste medlemsundersökning kan man läsa att medlemmar tackar nej till ideella och politiska uppdrag som tar mer än fem timmar i veckan av rädsla för att uppdraget ska likställas med arbete. Förbundets medlemmar känner alltså en så pass stor oro över att förlora ersättning att de inte vågar organisera sig i fritidssysselsättningar av rädsla för att det ska tolkas som ett bevis på arbetsförmåga. Enligt Neuroförbundet har ett femtontal medlemmar förlorat sin sjukersättning på grund av att de haft ett ideellt uppdrag. Även vid Funktionsrättsriksdagen i april, som i år handlade om fritid och hälsa, tog Funktionsrätt Sverige, som är en samarbetsorganisation för över 50 funktionsrättsförbund, upp att många personer med funktionsnedsättning av samma anledning inte vågar engagera sig ideellt.

Herr talman! Att bli isolerad från samhället kan leda till ofrivillig ensamhet och till att man känner sig övergiven, vilket i sin tur kan leda till negativ psykisk hälsa. Ett ideellt uppdrag kan i stället skapa mening i livet och höja livskvaliteten. Ett ideellt uppdrag kan även ge rutiner som annars skulle kunna vara svåra att få till. Engagemang i föreningsliv eller en möjlighet att studera kan vara hälsofrämjande och rehabiliterande samt i förlängningen till och med på sikt leda i riktning mot arbete.

Herr talman! För dem som har kraften och orken att engagera sig och som vill ha ett meningsfullt liv och exempelvis vara aktiv i barnens föreningar, få kämpa för sina ståndpunkter i ett politiskt sammanhang eller få utlopp för en konstnärlig ådra är dessa regler, som tolkas snävt, en begränsning. De är en begränsning för den enskilde, för föreningar och i förlängningen även för samhället, eftersom människor som vill vara aktiva inte vågar.

Vad anser ministern, utifrån sitt ansvarsområde, om att funktionsrättsföreningarna ser detta – att människor inte vågar engagera sig – som ett så stort problem?

Anf. 10 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att jag och ledamoten har ganska lika syn på den här frågan och att vi båda ser positivt på att personer med sjuk- och aktivitetsersättning har möjlighet att engagera sig i föreningslivet och i annan ideell verksamhet. Det är bra för personer att de, trots sin situation i övrigt, kan engagera sig, komma iväg och träffa andra att dela erfarenheter med. Det är även bra för föreningslivet och andra engagerade medlemmar.

Ett engagemang av sådan här karaktär har ju också en positiv inverkan på vägen tillbaka till arbete för väldigt många. Att fler får möjlighet att komma tillbaka i arbete och arbetsgemenskap är en central del i regeringens politik. Bland annat arbetar vi för att underlätta aktiviteter under tid med sjuk- och aktivitetsersättning.

Betänkandet vi talar om, *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*, bereds ju i Regeringskansliet. Ett av förslagen i betänkandet är som sagt att det ska vara möjligt att ha sjukersättning och aktivitetsersättning partiellt vilandeförklarad under en tid med studier. Det framgår också i budgetpropositionen att vi ämnar gå vidare med detta och att vi kommer att se över möjligheten till en partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning. Det innebär att man utan risk att förlora sin sjuk- och aktivitetsersättning har möjlighet att prova på studier och att våga ta steget.

Detta är ett sätt att hyvla ned trösklarna och att minska risken för människor med sjuk- och aktivitetsersättning och ge dem större möjligheter att närma sig arbetsmarknaden. Vi vill ju att fler ska våga ta steget och prova på hur det känns att studera utan att riskera att förlora sin ersättning om det skulle vara så att man inte fixar det just där och då. Detta är ännu en pusselbit som vi från regeringens sida nu lägger fram för att man ska kunna närma sig ett arbete och självförsörjning.

Nyligen gick vi också vidare med förslag om att den som har sjukpenning ska kunna arbetspröva utan krav på prestation eller förlust av sjukpenning. Detta är ännu ett exempel på hur regeringen tänker och på hur regeringen konkret arbetar med att sänka trösklarna och skapa fler vägar tillbaka till arbetslivet och till egenförsörjning.

Det råder ingen tvekan om att det här är viktiga frågor. Jag håller med om interpellantens utgångspunkt att det är viktigt med fler vägar tillbaka och fler möjligheter att engagera sig ideellt i föreningslivet och i civilsamhället.

Prot. 2024/25:117
16 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 11 AGNETA NILSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet!

I volym 2 av betänkandet *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*, som bereds i Regeringskansliet, kan man läsa följande: "Fritidsaktiviteter som motsvarar den omfattning som en yrkesverksam person i vanligen utför på sin fritid, såsom deltagande i viss omfattning i föreningsliv eller kursverksamhet m.m., ska dock inte beaktas vid bedömningen av den enskildes arbetsförmåga."

Herr talman! Alla som lever i en demokrati har rätt att vara med och påverka i intresseorganisationer i till exempel funktionsrättsrörelsen. I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige har antagit, står det i artikel 29 att konventionsstaterna förpliktar sig att "aktivt främja en miljö där personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i skötseln av offentliga angelägenheter, utan diskriminering och på samma villkor som andra, samt uppmuntra deras deltagande i offentliga angelägenheter, däribland genom att delta i enskilda organisationer och sammanslutningar som är verksamma i landets offentliga och politiska liv".

Herr talman! I Försäkringskassans vägledning för sjukersättning står det under bisysslor, uppdrag, ideellt arbete och fritidssysslor att deltagande i föreningsliv, kursverksamhet med mera på motsvarande sätt som en yrkesverksam person vanligen gör på sin fritid inte påverkar rätten till sjukersättning.

Så långt stämmer det överens med våra demokratiska rättigheter, FN-konventionens artikel 29 och det betänkande som Regeringskansliet bereder. Det blir dock svårt att veta vad man ska förhålla sig till om man har sjuk- eller aktivitetsersättning när man läser vidare. Det står att fritidsintressen normalt inte påverkar rätten till sjukersättning, men om omfattning, inkomst, insats eller uppdrag kan jämföras med förvärvsarbete kan sjuk- eller aktivitetsersättningen påverkas.

Herr talman! Från Försäkringskassan kan detta tolkas som att funktionshindrade inte får lov att ha något fritidsengagemang, och enligt ett kammarrätsbeslut från den 6 december 2017 kan ett ordförandeuppdrag i en ideell förening jämföras med arbete. Då är det förståeligt att man inte vågar engagera sig i en funktionshindersförening även om man vill.

Herr talman! Nu när funktionsrättsrörelsen har uppmärksammat detta problem undrar jag när regeringen kommer att ta fram ett förslag utifrån betänkandet för att göra det mer förutsägbart och enkelt för funktionshindrade som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning att kunna ha en fritidssysselsättning.

Anf. 12 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Som jag inledde med att säga påverkar sådant engagemang som styrelsearbete i förening eller annat ideellt uppdrag inte rätten till sjuk- eller aktivitetsersättning så länge det inte kan jämföras med förvärvsarbete.

Vi är nog alla medvetna om att ett ideellt engagemang kan innebära olika stor arbetsinsats. Ett ordförandeskap i en förening, som ledamoten exemplifierade med, kan mycket väl vara omfattande och betungande. Det finns alltså en gränsdragningsproblematik, och hur vi än väljer att formulera lagtexter eller regelverk kommer det att göras individuella bedömningar. Men gränsdragningsproblematiken gör vissa fall svårbedömda.

De organisationer jag träffar och samtalar med, vilket är väldigt många, är helt med på ordningen att man ska kunna ha ett ideellt engagemang och vara aktiv och att sjukersättningen och aktivitetsersättningen ska vara till för dem som inte kan arbeta.

Vi ska värna vårt socialförsäkringssystem, men samtidigt ska det givetvis vara möjligt att vara aktiv ideellt i civilsamhället. Vårt sjukförsäkringssystem är till för dem som på grund av sjukdom och funktionsnedsättning inte kan arbeta.

Det kan vara komplicerat, men det är viktigt att påpeka att det finns ett visst utrymme för den som har sjukersättning att ägna sig åt sysslor som kan jämföras med ett förvärvsarbete utan att rätten till ersättning påverkas. Gränsen går vid en åttondel av en vanlig heltid.

För den enskilde är det viktigt med tydlighet och förutsägbarhet, och jag tror att det är det detta egentligen handlar om. När jag talar med de organisationer som tar upp att deras medlemmar ibland inte vågar engagera sig och ta uppdrag handlar det ofta om kunskap, tolkning och tydlighet snarare än exempel på där Försäkringskassan bedömt att det är ett förvärvsarbete och att man därmed har förlorat sin ersättning. Det är i grund och botten rädslan att göra fel som hindrar många att ta ett ideellt uppdrag, till exempel i en styrelse, vilket är beklagligt.

Därför ska Försäkringskassan i egenskap av statlig förvaltningsmyndighet bland annat arbeta med att främja en likformig tillämpning av sjukförsäkringen. Det är oerhört viktigt. Det ska vara lätt att göra rätt, det ska vara tydligt och det ska vara transparent. Det här är ett ständigt pågående arbete, och enligt Försäkringskassans regleringsbrev för 2025 ska man bland annat redovisa vilka åtgärder man har vidtagit för att regelverket för bedömning av arbetsförmåga och rätten till ersättning tillämpas enhetligt och rättssäkert samt vilka resultat dessa åtgärder har lett till. Detta för jag en kontinuerlig dialog med Försäkringskassan om, just för att det är viktigt.

Anf. 13 AGNETA NILSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag har de senaste veckorna träffat en del organisationer och föreningar för funktionshinder, och på varje ställe jag har varit tar man upp med mig hur reglerna är skrivna och hur de tolkas av Försäkringskassan.

I en av föreningarna träffade jag en ung rullstolsburen man med ganska stora fysiska hinder. Han var aktiv och engagerad i samhället och i frågor som rör funktionshinder och ville engagera sig mer, men han hölls tillbaka av Försäkringskassans strikta regler. Hans önskan var att reglerna skulle uppmuntra till ideellt engagemang i stället för att begränsa.

Det innebär alltså en osäkerhet för människor med funktionsnedsättning som vill delta i ideella uppdrag att lagstiftningen är svårtolkad och att Försäkringskassans tillämpning är för restriktiv.

Jag håller med ministern om att det är viktigt att försäkrade får tydlig information om regelverket. Men det är också viktigt att regelverket inte tolkas godtyckligt. Möjligheten att delta i föreningsliv ska vara lika för alla. Det behöver därför definieras tydligare vad som räknas som ideellt arbete, hur det påverkar rätten till ersättning och vad som är förvärvsarbete.

Utifrån de demokratiska rättigheterna och FN-konventionen är det av vikt att regleringen och tolkningen av densamma ses över. Jag ser därför fram emot vad regeringen kommer fram till utifrån betänkandet, inte för egen del utan för de föreningar och människor som behöver få klarhet.

Anf. 14 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten för interpellationen och debatten.

Föreningsliv och ideellt engagemang är meningsfullt och kan vara en inkörsport till arbete, gemenskap och inkludering för den som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning. Jag är mån om att hålla alla dörrar öppna och sänka alla tänkbara trösklar så att fler får en arbetsgemenskap och egen försörjning.

Som jag har nämnt under debatten vidtar regeringen nu flera åtgärder. Bland annat handlar det om att ge personer med sjuk- eller aktivitetsersättning möjlighet att ha partiellt vilande ersättning under studier. Vi kommer att återkomma till detta, som jag tror kan bli en viktig pusselbit framöver. Jag utesluter dock inte fler pusselbitar för att fler ska komma i arbete.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:638 om Försäkringskassans samordningsuppdrag

Anf. 15 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig vad jag avser att göra för att Försäkringskassans samordningsuppdrag ska kunna utföras på ett bättre sätt så att fler sjukskrivna får hjälp med rehabilitering.

Det är viktigt att den som är sjukskriven får ta del av effektiva insatser i form av olika behandlings- och rehabiliteringsinsatser samt eventuella koordineringsinsatser för att motverka onödigt långa sjukskrivningar. Det är också angeläget att främja åtgärder som behöver vidtas i anslutning till arbetsplatsen.

Samtliga ansvariga aktörer behöver bidra för att stödet för återgång i arbete ska fungera effektivt. Det offentliga har ett stort ansvar genom bland annat hälso- och sjukvården och våra socialförsäkringar för att hjälpa den som blivit sjuk att återfå arbetsförmågan.

Arbetsgivaren har likaledes ett stort ansvar för att skapa hållbara och trygga arbetsplatser för att förebygga skador och sjukfrånvaro men också anpassa och stötta vid återgång i arbete. Till sist är det givetvis också viktigt att den som blivit sjukskriven tar sitt ansvar genom att delta i planerade rehabiliteringsåtgärder och de möten med arbetsgivare och myndigheter som krävs för en god och ordnad återgång i arbete.

Det är ett gemensamt ansvar för att helheten ska fungera. Utifrån denna utgångspunkt har regeringen i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) presenterat ett helt batteri av åtgärder för att förbättra stödet för återgång i arbete. Sammantaget syftar regeringens åtgärder till att underlätta för personer att återgå till arbetsmarknaden tidigare, vilket stärker arbetslinjen, möjliggör en egen försörjning och bidrar till att främja Sveriges tillväxt.

Arbetsgivares åtgärder kan vara avgörande för att en sjukskriven medarbetare ska kunna återgå i arbete. Arbetsgivare är enligt lag skyldiga att upprätta planer för återgång i arbete då en medarbetare har varit sjukskriven i 30 dagar. För att stödja åtgärderna på arbetsplatsen har regeringen utvecklat bidraget till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd.

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att stärka myndighetens arbete med att följa upp arbetsgivares planer för återgång i arbete samt stärka samordningen av rehabiliteringsinsatser för långtidssjukskrivna. Försäkringskassan har tillförts 50 miljoner kronor för en sådan ambitionshöjning.

Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket har vidare getts i uppdrag att utveckla sin samverkan och tillsyn av arbetsgivares arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar. Regeringen kommer att följa upp de uppdrag som har getts. Myndigheterna ska bland annat redovisa vidtagna och planerade åtgärder och förväntade effekter.

I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen en översyn av möjligheten till arbetsprövning en kortare period med bibehållen sjukpenning. Det syftar till att sänka trösklarna för återgång i arbete. Jag är glad över att ett sådant förslag nu har remitterats.

Regeringen stärker även förutsättningarna för hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering, något som i sin tur förbättrar möjligheterna för den som är sjukskriven att så snart som möjligt återgå i arbete, exempelvis genom det uppdrag som regeringen gett Socialstyrelsen att betala ut statsbidrag till regionerna för att stärka och utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa.

Herr talman! Jag är väl medveten om de utmaningar som samordningsuppdraget innebär, men jag kan samtidigt inte nog understryka den mycket viktiga roll som Försäkringskassan har i att främja att nödvändiga åtgärder identifieras och vidtas av ansvariga aktörer. Med detta sagt kommer regeringen givetvis att närmare analysera Inspektionen för socialförsäkringens slutsatser och rekommendationer angående Försäkringskassans samordningsuppdrag.

Sammanfattningsvis, herr talman, vidtar regeringen kraftfulla åtgärder för att stärka samtliga ansvariga aktörers insatser för att återgång i arbete ska underlättas, vilket i sin tur har en positiv inverkan på Försäkringskassans möjligheter att genomföra sitt samordningsuppdrag.

Anf. 16 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för möjligheten att återigen debattera den livsviktiga sjukförsäkringen!

Den här debatten vill jag tillägna alla oss som just nu är friska men som är väl medvetna om att det kan förändras väldigt snabbt. Tänk dig att du blir sjukskriven, att du har en läkardiagnos, att du har ett jobb som du vill

tillbaka till men att kroppen eller kanske psyket inte bär just nu. Då förväntar du dig förstås att samhället ställer upp. Så ska det vara. Men i dagens Sverige är det inte en självklarhet längre.

Herr talman! Som vi hörde här ska Försäkringskassan enligt lag samordna rehabiliteringen så att man får hjälp att återfå sin arbetsförmåga. Det är ett grundläggande uppdrag. Men när samordningen inte fungerar, så som det alltför ofta är i dag, är det inte arbetsgivaren eller vården som får ta den största smällen, utan det är den individ som är sjuk. Det är den som lämnas ensam och som riskerar att bli utan ersättning om det går för lång tid, trots att hen fortfarande är sjuk.

Herr talman! När det gäller Inspektionen för socialförsäkringens granskning av samordningsuppdraget är det egentligen ingen nyhet att det brister, men det är en väckarklocka. Många har erfarit att samordningsuppdraget inte funkar, men alldeles för lite har tyvärr gjorts åt det.

Det framgår av rapporten att Försäkringskassan saknar verktyg för att se till att vården och arbetsgivaren gör sitt. De har ofta andra prioriteringar, och arbetsgivare saknar ofta kunskap. Vem är det då som blir lidande? Jo, den som redan är sjuk. Det här är inte värdigt ett tryggt välfärdsland. Vi ser nu att sjukförsäkringen ibland har blivit mer upptagen av att bedöma än av att stödja människor tillbaka i arbete.

Vi socialdemokrater står för en annan linje. Vi vill se en sjukförsäkring som man kan lita på och ett samhälle som i alla delar anstränger sig för att den som är sjuk ska få stöd, hjälp och rehabilitering att återfå sin arbetsförmåga och snabbt komma tillbaka i arbete. Staten ska inte vara passiv, utan staten ska hjälpa till att hålla ihop samhället. Försäkringskassan ska vara mer av ett ombud, inte bara en grindvakt.

Det är dags att den SD-styrda regeringen tar detta problem på allvar. Ni moderater pratar varmt om arbetslinjen, vilket är bra, men ni verkar ha glömt att sjukdom inte är ett val. När staten inte samordnar insatserna svider ni den enskilde, och det måste få ett slut.

I dag är det tydligt i lagstiftningen att Försäkringskassan *bör* efterfråga arbetsgivarens plan för återgång i arbete för den som är sjukskriven. Jag undrar: Tänker statsrådet agera för att samordningsuppdraget ska funka för alla sjukskrivna och ändra så att Försäkringskassan *ska* efterfråga en plan för återgång i arbete från arbetsgivaren?

Anf. 17 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag är mycket glad över att ledamoten tar upp denna viktiga fråga.

För dem som följer debatten om vad som händer på det här området, och kanske också den förra debatt som jag precis hade, herr talman, är det nog svårt att undgå att märka att jag själv och regeringen har ett helt annat engagemang i denna fråga än vad min företrädare hade.

Jag är därför väldigt glad över att få tillfälle att i kammaren förtälja om allt bra som nu sker på området. Det är saker som kunde och borde ha gjorts för länge sedan och där regeringen nu vidtar kraftfulla åtgärder för att stärka samtliga ansvariga aktörers insatser för att underlätta återgång i arbete. Detta har i sin tur en positiv inverkan på Försäkringskassans möjligheter att genomföra det samordningsuppdrag som vi diskuterar här i dag.

Som jag inledde med att säga är det ett gemensamt ansvar för att helheten ska fungera. Utifrån denna utgångspunkt har regeringen i budgetpropositionen för 2025 presenterat ett helt batteri av åtgärder för att förbättra stödet för återgång i arbete.

Herr talman! Det här batteriet syftar till att underlätta för personer att återgå till arbetsmarknaden tidigare. Det stärker arbetslinjen, möjliggör egen försörjning och bidrar till Sveriges tillväxt, så det är verkligen av stor vikt att den som är sjukskriven får ta del av effektiva insatser såsom olika behandlings- och rehabiliteringsinsatser samt eventuella koordineringsinsatser för att motverka onödigt långa sjukskrivningar.

Det är också angeläget att främja åtgärder som behöver vidtas i anknytning till arbetsplatsen. Försäkringskassans uppdrag att stärka myndighetens arbete med att följa upp arbetsgivarens planer för återgång i arbete samt att stärka samordningen av rehabiliteringsinsatser för långtidssjukskrivna är en sådan åtgärd. Just de här planerna för återgång i arbete är ett viktigt verktyg som vi nu stärker rejält genom att Arbetsmiljöverket men också Försäkringskassan ska följa upp att man gör det man ska som arbetsgivare.

Regeringen kommer såklart att följa upp de uppdrag som har getts till Försäkringskassan, Arbetsmiljöverket och Arbetsförmedlingen. Myndigheterna ska bland annat redovisa vidtagna och planerade åtgärder samt de förväntade effekterna. Detta är ett uppdrag som vi har gett nu. Det borde ha getts för länge sedan, men då var engagemanget bristande och man såg det uppenbarligen inte som en bra väg framåt. Men precis det som ledamoten efterfrågar är det som vi nu har gett myndigheterna i uppdrag att göra.

På flera punkter förstärker vi nu och underlättar för människor att komma tillbaka till arbete. Förslaget om arbetsprövning är ännu ett lysande exempel – i personlig dialog med sin arbetsgivare kan man pröva på att arbeta helt utan prestationskrav men med bibehållen sjukpenning.

Detta gör vi nu, men Svenskt Näringsliv och SKR har länge efterfrågat en sådan möjlighet efter att Försäkringskassan fick sluta arbeta på det sättet, vilket man gjorde fram till 2016. Ni hade möjlighet när ni satt i regeringen att faktiskt agera på både SKR:s, Svenskt Näringslivs och Försäkringskassans hemställan gällande de här frågorna, men ni valde att inte göra det. Nu säkerställer vi att detta sker. Vi går nu vidare med lagförslaget om arbetsprövning med bibehållen sjukpenning så att denna metod och detta sätt att arbeta blir möjliga igen.

Vi agerar. Det gjorde inte ni.

Anf. 18 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! ISF:s rapport är väldigt tydlig: Det räcker inte med de uppdrag som Anna Tenje har givit i årets budget. De är bra; vi motsätter oss inte dem, men det är inte tillräckligt. Det kommer inte att göra den stora skillnaden.

Det räcker inte att statsrådet står här och säger fina ord om gemensamt ansvar. Det låter bra, men det händer ju inte. Det är fortfarande så att Försäkringskassan *bör* efterfråga en plan för återgång i arbete. Regeringen har inga som helst sanktionsmöjligheter när arbetsgivare inte tar fram en plan för återgång i arbete.

Vi socialdemokrater menar att det måste finnas. Vården ska göra sitt. Arbetsgivarna ska göra sitt. Försäkringskassan måste få ett tydligare upp-

drag att samordna insatserna så att den enskilde får stöd och hjälp att komma tillbaka till arbete.

Det stämmer att vi socialdemokrater inte gjorde det här när vi satt i regeringsställning. Det var för att vi prioriterade att ta bort den moderata stupstocken i sjukförsäkringen som gjorde att cancersjuka och andra kastades ut utan försörjning och fick klara sig själva trots att de var sjuka. Vi prioriterade att göra om regelverket så att man inte blev uppsagd från sitt jobb efter 180 dagar för att man inte hade hunnit bli frisk, kanske för att man inte hade fått tillräckligt med insatser.

Ja, det handlar om prioriteringar. Men vi socialdemokrater är inte nöjda. Vi ger oss inte förrän Sverige har en sjukförsäkring värd namnet, en sjukförsäkring som alla löntagare kan lita på när arbetsförmågan tryter.

Herr talman! Regeringen har makten att agera men gör inte det. Vi vet alla, både Anna Tenje och jag och flera andra som sitter här i kammaren, att när samordning verkligen fungerar gör den skillnad på riktigt. Då händer det saker med människor. Då lyckas man få ihop sitt liv. Med stöd och hjälp kan man öka sin arbetsförmåga och i lugn och ro och i trygghet komma tillbaka till arbete. Det är det vi ska göra i stället för att bolla runt individer mellan olika myndigheter eller lämna dem ensamma och låta Försäkringskassan ha det här otydliga samordningsuppdraget, som enligt ISF:s rapport inte fungerar.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta kämpa för trygghetssystem som ska finnas där när livet vänder. Det är så det ska vara i en solidarisk välfärdsstat. Vi vill se krav på bättre samverkan för tillgång till rehabiliteringsstöd och en sammanhållen sjukförsäkring. Det är så vi bygger Sverige tryggt och starkt tillsammans.

Jag vill än en gång fråga statsrådet Anna Tenje: Kommer regeringen att ta till sig av ISF:s rekommendation och tillsätta en översyn av Försäkringskassans samordningsansvar, och i så fall när?

Anf. 19 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! När det gäller rapporten som ISF har presenterat vill jag bara understryka att jag tycker att det alltid är bra med ISF:s rapporter. Mer information och mer kunskap är alltid bra.

ISF:s resonemang om samordningsuppdragets komplexitet och utmaningar är kända sedan tidigare. Regeringen har god kännedom om samtliga ansvariga aktörer. Det handlar om Försäkringskassan, arbetsgivaren och hälso- och sjukvården. Alla dessa aktörer behöver bidra för att stödet för återgång i arbete ska fungera effektivt. Individen har givetvis en viktig del i detta.

Jag är väl medveten om de utmaningar som samordningsuppdraget innebär. I detta har Försäkringskassan en väldigt viktig del och en viktig roll i att främja att nödvändiga åtgärder identifieras och vidtas för ansvariga aktörer.

ISF:s slutsatser bygger dock inte på någon studie av utfallet i några enskilda fall. ISF:s granskning ger en översikt av samordningsuppdraget och de utmaningar som det innebär för Försäkringskassan, hälso- och sjukvården och arbetsgivarna. De initiativ som regeringen har tagit för att stärka stödet för återgång i arbete innebär att det i dag finns bättre förutsättningar än tidigare för Försäkringskassan, arbetsgivare respektive hälso- och sjukvården att ta sitt lagstadgade ansvar.

Regeringens satsningar på hälso- och sjukvårdens arbete med psykisk ohälsa bedöms också förtydliga hälso- och sjukvårdens ansvar och verka för att sjukskrivna personer ska kunna återgå i arbete, vilket är mycket positivt. Regeringen har tydliggjort sina förväntningar på Försäkringskassans samordningsuppdrag och gett myndigheterna ökade resurser just för att stärka detta arbete. Med detta sagt kommer regeringen givetvis att närmare analysera ISF:s slutsatser och rekommendationer angående Försäkringskassans samordningsuppdrag.

Samtidigt fortsätter vi med oförminskad styrka vårt viktiga arbete med att sänka trösklar och öppna fler dörrar till arbete.

Anf. 20 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Det blir tyvärr skrämmande tydligt vad som kan hända med individer när samordningsuppdraget inte fungerar.

I veckan kunde vi läsa i en artikel i Arbetsvärlden att Arbetsförmedlingen nu har ett projekt där de försöker avsluta besvärliga fall, det vill säga arbetslösa människor som har ohälsa. Det skulle inte förvåna mig om många av de individer som ingår i det här projektet är sådana som har varit sjukskrivna men inte fått samordnad hjälp. Samordningsuppdraget har fallerat så att de har flyttats över till Arbetsförmedlingen trots att de inte har tillräcklig arbetsförmåga för att klara av ett jobb. Det är därför vi har till exempel den utmärkta skyddsnätstagstiftningen Finsam för att fånga upp de här individerna.

Herr talman! Jag tog i går initiativ till att kalla generaldirektörerna för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan till riksdagen för en gemensam utfrågning om varför de inte använder skyddsnätstagstiftningen Finsam för att hjälpa människor som är arbetslösa och har ohälsa i stället för att starta ett projekt för hur man ska avsluta dem. Frågan är vad som händer med deras arbetsförmåga då.

Herr talman! Återigen: Jag menar att Anna Tenje och regeringen behöver ta ISF:s rapport på allvar. Jag menar att man behöver tillsätta en utredning om hur Försäkringskassans samordningsansvar ska kunna tydliggöras för individernas skull. Det är dags att regeringen slutar ducka. Sätt individens rätt till stöd först!

(Applåder)

Anf. 21 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga tack för debatten och för interpellationen.

Jag tycker också att det är ett utmärkt initiativ av ledamoten att kalla ansvariga generaldirektörer till utskottet. Jag är helt övertygad om att ledamotens farhågor där kommer att få tydliga svar, det vill säga att det inte handlar om att avskaffa människor utan om att ge rätt stöd vid rätt tillfälle. Det handlar om att inte göra det som den tidigare regeringen älskade att göra, nämligen gömma och glömma människor i statistik, utan i stället sätta in rätt insatser vid rätt tillfälle så att man kan komma närmare arbetsmarknaden och närmare inkludering men också hamna rätt i samhället.

Det händer onekligen väldigt mycket på det här området. Regeringen är synnerligen aktiv i arbetet med att sänka trösklarna och öppna dörrarna tillbaka till arbete för så många som möjligt. Jag har i dag, herr talman,

redovisat en bred palett av åtgärder som jag tror kommer att få stor betydelse för berörda grupper.

Jag välkomnar, återigen, ISF:s rapport och kommer att analysera dessa slutsatser vidare på Socialdepartementet. Men framför allt ser jag nu fram emot det fortsatta arbetet med arbetsprövning, partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning för studier och andra viktiga reformer som gör det både enklare och mer tillgängligt för fler att hitta vägar tillbaka till arbetsgemenskap och egenförsörjning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2024/25:117
16 maj

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:653 om stärkande av civilförsvaret

Anf. 22 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig följande: Anser statsrådet att sjukvården är en viktig del av Sveriges civila försvar? Hur kommer statsrådet att agera inom sitt ansvarsområde utifrån sin syn på frågan? På vilket sätt kommer statsrådet att arbeta tillsammans med övriga nordiska länder för att stärka det civila försvaret?

Vi befinner oss i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Återuppbyggnaden av totalförsvaret bedrivs med hög ambition, och regeringen genomför den största upprustningen av hela totalförsvaret sedan andra världskrigets slut. Genom försvarsbeslutet 2025–2030 får det civila försvaret ett tillskott på över 37,5 miljarder kronor.

Regeringen har inom ramen för det tidigare försvarsbeslutet tilldelat sektorn för hälsa, vård och omsorg medel. Inom ramen för nuvarande försvarsbeslut för perioden 2025–2030 tillförs sektorn ytterligare medel, och från och med 2028 kommer sektorn totalt att anslås 2,5 miljarder kronor årligen för arbetet med civilt försvar.

Hälso- och sjukvård är en viktig samhällsfunktion som har en central roll i det civila försvarets förmåga att stödja det militära försvaret och skapa motståndskraft.

Under de senaste åren har regeringen arbetat systematiskt och intensivt för att stärka beredskapen inom hälso- och sjukvården. En ändamålsenlig vårdkapacitet vid ordinarie förhållanden är en förutsättning för att möta de krav som ställs i händelse av kris eller krig. Under 2025 avsätter regeringen 7,5 miljarder kronor för att regionerna ska kunna öka vårdkapaciteten.

Vad gäller samverkan med våra nordiska grannar avser regeringen att under försvarsbeslutsperioden 2025–2030 prioritera åtgärder som genererar konkret förmågehöjning. Inom ramen för denna utveckling ska Sveriges åtaganden som allierad i Nato beaktas. Arbetet bör, där så är möjligt och lämpligt, bedrivas inom ramen för EU-samarbetet och i samarbete med våra nordiska grannländer.

Det nordiska försvarssamarbetet skapar förutsättningar för ett djupare och närmare nordiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete som inkluderar gemensam operationsplanering och gränsöverskridande operativ verksamhet i hela konfliktskalan från fred till krig.

Hagasamarbetet har sedan 2009 syftat till att bygga ett starkare räddningstjänstsamarbete i Norden med kapacitet att förebygga, förbereda,

hantera, återhämta sig från och lära av allvarliga faror och kriser. Med utgångspunkt i våra gemensamma nordiska erfarenheter och tidigare insatser betonas behovet av att fortsätta stärka den nordiska samordningen och den politiska vägledningen inom området civil beredskap. Vår gemensamma motståndskraft ska ses i ett helhetsperspektiv, inklusive det nordiska civil-militära samarbetet. Vikten av samarbetet förstärks också i ljuset av det försämrade säkerhetsläget och ett ökande antal hybrida hot och attacker.

Regeringen anser vidare att Sverige bör utveckla sitt redan etablerade samarbete med de övriga nordiska länderna för att stärka Sveriges försörjningsberedskap. I samband med det gemensamma regeringsmötet i Stockholm i september 2024 undertecknades en avsiktsförklaring mellan Finland och Sverige om gemensam planering inom området försörjningsberedskap. I avsiktsförklaringen lyfts även att både Finland och Sverige ser positivt på att på sikt även omfatta de övriga nordiska länderna. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har nu, för att utveckla avsiktsförklaringen, fått i uppdrag att inleda förberedelser för en gemensam planering med Finland inom området försörjningsberedskap.

För att möta händelser av extraordinärt slag i hela hotskalan måste vi i Norden kunna mobilisera gemensamma kraftansträngningar. Tilliten och intressegemenskapen som existerar mellan våra nordiska länder är av stor vikt, och regeringen kommer att fortsätta arbeta för att hitta fler områden för fördjupat samarbete.

Anf. 23 EVA LINDH (S):

Herr talman! Vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Att i det läget bygga upp ett starkare försvar är naturligtvis en självklarhet. Det är vi överens om. Det vi diskuterar i dag är den civila beredskapen och vikten av denna. Försvar består inte bara av kanoner utan också av ett civilt försvar – att kunna ta hand om människor i kris och krig, att klara av att ha ett samhälle i tider av kris och krig.

Sveriges civila beredskap handlar om det lokala, om lokalsamhällets förmåga att förebygga svårigheter – men också hantera dem när de kommer. Det handlar om sjukvård, som jag framför allt har fokuserat på i den här interpellationen, men det handlar också om infrastruktur, livsmedelberedskap och allt som är viktigt att klara av – de grundläggande behoven – i tider av kris och krig.

Den SD-styrda regeringen har vid flera tillfällen sagt att detta är väldigt viktigt. Det är vi också helt överens om. Men det räcker inte med ord. Det behövs även handling.

När regioner nu tvingas till besparingar runt om i vårt land – för det är det som just nu är läget i Sverige – är det naturligtvis svårt att klara av vården, att kunna tillförsäkra medborgarna i regionen en god vård och att klara av de köer som finns. Då är det också svårt att klara av att lägga resurser, tid och kraft på att bygga upp en civil beredskap.

Det är också mot bakgrund av det som jag har ställt frågan. Jag tycker att civilministern i tidigare debatter vi haft med honom har slirat lite på detta. När vi styrde under hela pandemin – en stor kris för Sverige och världen – såg vi att det som fungerade i normala tider också fungerade bättre i tider av kris.

När vi bygger upp vår civila beredskap handlar det om att bygga upp det som krävs lite särskilt, och det handlar om att ha en god grund. En god

sjukvård i normala tider är en förutsättning för att det ska fungera i tider av kris och krig.

Eftersom situationen inte blir bättre i världen har vi prioriterat dessa frågor i vår vårbudget. Det handlar om att stärka den civila beredskapen. Det handlar också om att ge resurser till kommuner och regioner för att kunna bygga en starkare välfärd, inte försvaga den. Det hänger ihop.

I vår budget har vi hela tiden lagt mer resurser till vården och till kommunerna för att bygga en starkare välfärd. Och nu lägger vi också särskilda resurser till den civila beredskapen för att klara sjukvårdsberedskap, läkemedelsberedskap och livsmedelsberedskap.

Kan statsrådet se att en underfinansiering av sjukvården faktiskt också äventyrar den civila beredskapen i framtiden?

(Applåder)

Anf. 24 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Jag är från Gotland, och det är helt oemotståndligt att delta i en debatt om det civila försvaret. Gotland, denna strategiska juvel, omhuldad längs hela den politiska skalan, är föremål för återuppbyggnaden av det militära försvaret i exceptionellt hög takt. Ja, i fråga om återuppbyggnaden av det militära försvaret går det som tåget. Men detta lilar inte alls med upprustningen av det civila försvaret och därmed av totalförsvaret.

Carl-Oskar Bohlin kan upprepa hur många gånger som helst att vi alla måste ta ansvar när hans regering likväl konsekvent underfinansierar svensk sjukvård år efter år. När svensk sjukvård går på knäna i fredstid, hur i all världen ska den kunna växla upp i händelse av kris eller krig? Eller som Carl-Oskar Bohlin själv sa i sitt svar på Eva Lindhs interpellation: ”En ändamålsenlig vårdkapacitet vid ordinarie förhållanden är en förutsättning för att möta de krav som ställs i händelse av kris eller krig.” Jag håller med. Så är det.

I den valkrets jag representerar, Gotland, behöver Carl-Oskar Bohlin verkligen inte betvivla hängivenheten i att bygga ett totalförsvaret. Arbetet pågår oförtrutet varje dag. Gotland är dock utpekad som strategisk plats för ett krigssjukhus. Fantastiskt – men kanske inte helt realistiskt. Gotländsk sjukvård är konsekvent underfinansierad med hundratals miljoner varje år. Hur ska vi kunna klämma fram ett krigssjukhus?

I vårt socialdemokratiska budgetförslag tar vi höjd för detta. Eva Lindh nämnde det också. Vad regeringen tar höjd för är för mig oklart. Det lilar inte, och det hänger inte ihop.

Herr talman! Jag anser att svensk sjukvård är en viktig, för att inte säga oundgänglig, del av det svenska totalförsvaret och därmed av den civila beredskapen. Jag anser att den konsekventa underfinansieringen av svensk sjukvård i sig blir en säkerhetsrisk. Den gör oss mer sårbara. Den gör att sjukvården inte hänger ihop och att det blir blottor. Att Carl-Oskar Bohlin givet dagens svar inte anser det upplever jag som mycket oroande.

(Applåder)

Anf. 25 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Låt mig, för att det ska bli en korrekt historieskrivning, inleda med att konstatera att det är under den här regeringen som resurserna till det civila försvaret faktiskt kommer fram. Det har gått tio år sedan

riksdagen i den här kammaren beslöt att totalförsvaret ska återuppstå. Under den föregående socialdemokratiska regeringen tillfördes nästan inga resurser till det civila försvaret. Det är det bistra facit efter era åtta år vid makten.

När den här regeringen tillträdde lades det 2,7 miljarder per år på det civila försvaret. I år är den summan 8 ½ miljard. Om ytterligare ett par år kommer vi upp till 15 miljarder per år. Det är viktigt att ha med sig fakta i debatten.

Man gör sig själv en otjänst när man hela tiden försöker få diskussionen om det civila försvaret att glida över i en allmän debatt om välfärd. Vi kan absolut ha en välfärdsdiskussion, men om man hela tiden försöker föra över debatten om det civila försvaret till en allmän välfärdsdebatt missar man också det som är det civila försvarets särkrav, som då blir åsidosatta. Det är kanske det som gjorde att Socialdemokraterna under sin tid vid makten aldrig valde att prioritera det civila försvaret tydligt nog.

Vad är det civila försvarets särkrav? Jo, det handlar om att dimensionera en verksamhet för att möta krigets krav, det vill säga skyddade ledningsplatser, reservkraft, redundans av olika slag som inte ryms inom ramen för den ordinarie verksamheten – försörjningsberedskap. Det är fråga om den försörjningsberedskap som saknades i sjukvården under den tiden Socialdemokraterna styrde landet, vilket blev smärtsamt tydligt under pandemin. Det var brist på munskydd, handsprit och medicinteknisk utrustning i i stort sett hela Sverige. Slutsatsen av detta är naturligtvis att vi måste börja bygga upp den typen av försörjningsberedskap, vilket nu görs – precis som att vi för första gången har upphandlat nationella säkerhetslager med traumasjukvårdsutrustning för att kunna hantera ett masskadeutfall på svenskt territorium. Det har inte funnits tidigare, och det gjordes ingenting åt detta under de åtta år Socialdemokraterna hade makten.

Det allvarliga säkerhetsläget gör att vi måste prioritera dessa frågor på ett tydligt sätt, och det är vad den här regeringen ägnar sig åt.

Anf. 26 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag betackar mig för otrevligheterna som Carl-Oskar Bohlin ägnar sig åt.

Självklart förstår vi att det inte bara handlar om att bygga upp välfärden utan att det också krävs annat. Det är precis det både jag och Hanna Westerén lyfte upp. Det är självklart att det också krävs andra insatser för att stärka totalförsvaret när det gäller till exempel sjukvårdsberedskap. Det vi pratar om är att ha en i grunden välfungerande sjukvård, en i grunden välfungerande samhällstjänst, som man dessutom kan bygga på med det som krävs i tider av kris eller krig.

Carl-Oskar Bohlin säger att man gör sig själv en otjänst när det bara handlar om den allmänna välfärdsberedskapen. Vi förstår att det inte bara handlar om det, utan att det också handlar om den allmänna välfärdsberedskapen. Vi känner inte att det ansvariga statsrådet ens inser detta. Det är därför vi ställer frågan. Vi inser att det handlar om både och. Det handlar både om att stärka den allmänna välfärden och om att förstärka det extra som behövs i tider av kris och krig. Men det ansvariga statsrådet verkar bara fokusera på det ena.

Vi oroar oss för att det som händer i sjukvården nu inte bara är illa för vården här och nu, i de så kallade normala tiderna, utan också undergräver förutsättningarna för en bra beredskap i tider av kris och krig.

Varje gång jag pratar med en kommun- eller regionpolitiker lyfter de upp oron för att de inte kan göra det som de inser skulle behövas, precis som min kollega Hanna Westerén lyfte upp. Det är inte så att de säger: Nej tack, vi ska inte göra detta. De frågar: Hur ska vi göra det när vi inte får resurser för att kunna bygga upp det?

Statsrådet har gett de olika myndigheterna flera uppdrag. Men kommuner och regioner har också en otroligt viktig roll i att bygga upp totalförsvaret, och de får inte resurser för att göra det utan har mindre resurser för att kunna klara av det de ska ens i normala tider. Det är precis det vi pratar om.

Till exempel visar rapporter att vi har brist på läkemedel redan i dag. Hur ska det då fungera om vi hamnar i kris och krig? Statsrådet lyfter upp att vi inte hade munskydd under pandemin. Nej, det var vi medvetna om. En gång i tiden byggde vi nämligen upp en beredskap för läkemedel och medicinteknisk utrustning. Men vissa partier tog bort apoteksmonopolet, och då var det flera som sa att när det blev flera som var inne på apoteksmarknaden måste man bygga upp en beredskap för tider av kris och krig. Vem skulle då ta ansvaret? Då sa man att det skulle ordna sig av sig självt. Vi såg ju hur det gick.

Den situationen hamnade vi i eftersom man inte hade tagit ansvar. Nu ser vi att detta behöver göras.

Finland tog efter oss och hade därför en bättre beredskap. Nu behöver vi ta efter Finland. Det nordiska samarbetet kommer att vara viktigt i framtiden.

(Applåder)

Anf. 27 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Carl-Oskar Bohlin redogör för vad som har skett sedan den här regeringen tillträdde. Jag vill också påminna om vad som har skett sedan den här regeringen tillträdde. Det säkerhetspolitiska läget har skärpts. Det tror jag att vi är överens om. Kraven har ökat på oss alla, givet den situation vi befinner oss i. Därmed blir frågorna som jag och Eva Lindh ställer ännu mer relevanta. Vad ska vi gemensamt förmå i händelse av kris eller krig?

Att sjukvården förmår leverera och inte går på knäna i fredstid är avgörande för vår gemensamma motståndskraft. Jag anser att det är en gemensam angelägenhet att svensk sjukvård förmår leverera och fungera i händelse av kris eller krig. Men när den är så ansträngd i fredstid är det klart att det väcks en oro för hur den ska fungera i händelse av kris eller krig.

När gotländsk sjukvård, som jag själv har närmast hjärtat, varje år går med underskott på flera hundratals miljoner och det samtidigt finns krav på och löften om att vi ska ha ett krigssjukhus är det klart att jag bär en oro. Hur ska vi förmå att leverera, givet våra förutsättningar?

Jag har inte för avsikt att bredda det här till en allmänpolitisk debatt. Jag ville debattera sjukvårdens underfinansiering och hur den äventyrar svenskt totalförsvaret och blottar vår sårbarhet.

Självklart vill vi alla delta i försvaret av Sverige och återuppbyggnaden av totalförsvaret. Men när återuppbyggnaden av det militära försvaret går

så mycket fortare och inte lirar med återuppbyggnaden av det civila försvaret, av oundgänglig svensk sjukvård, anser jag att vi har ett problem. (Applåder)

Anf. 28 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Det är i grunden bra att det finns ett stort intresse i hela Sveriges riksdag, också hos oppositionen, för återuppbyggnaden av det civila försvaret.

Det jag försökte redogöra för var att det hände mycket lite på det här området före 2022. Det är bara att beklaga. Vi behöver komma i kapp en säkerhetspolitisk utveckling som har gått i fel riktning under mycket lång tid. De förstärkningarna görs nu inom framför allt sex prioriterade beredskapssektorer. Hälso- och sjukvården är en av dem. Som jag nämnde tillförs den sektorn fullt utbyggd i nivå 2,4 miljarder kronor per år. Men de medlen måste prioriteras till särskilt robusthetshöjande åtgärder.

Vi kan absolut ha en diskussion och en debatt om den allmänna sjukvården, men då är interpellationen ställd till fel statsråd. Det som är viktigt att komma ihåg här är att det i grunden är regionerna som har ansvaret för den ordinarie sjukvården. Det som staten tar ett ansvar för är att bygga in mer robusthet i det här systemet.

Man behöver dock också vara klar över – interpellanten bortser möjligen lite från det – att sjukvård i krig är något helt annat än sjukvård i fredstid. Regeringen gör nu ett antal saker för att åtgärda det; jag nämnde bland annat upphandlingen av nationella säkerhetslager för att kunna hantera masskadeutfall.

Jag besökte nyligen en stor sjukvårdsövning med 500 övande i Västra Götalandsregionen där Försvarsmakten deltog. Övningsledaren satte fingret på vad det handlade om. Han sa: I dag har vi tränat på att ge så lite vård som möjligt till så många människor som möjligt.

Det är alltså tvärt emot den ordinarie sjukvårdens verksamheter. I händelse av krig kommer sjukvårdens resurser att behöva användas på ett helt annat sätt. Men då måste det finnas planeringsförutsättningar för det. De här robusthetshöjande åtgärderna måste finnas för att sjukvården ska ställa om.

Den allmänna debatten om sjukvården är absolut värd att ha. Som jag nämnde tillför regeringen 7 ½ miljarder i generella statsbidrag. Regionerna ansvarar för sjukvården och har egen beskattningsrätt. Men det är en annan diskussion.

Diskussionen om vad vi gör för att sjukvården ska möta krigets krav handlar om vilka specifika åtgärder som måste vidtas för att sjukvården ska kunna ha de här omställningsförutsättningarna. Då handlar det om förstärkt försörjningsberedskap, som regeringen nu prioriterar. Det handlar om uppdragen till Socialstyrelsen. Det handlar till exempel om att kunna aktivera civilplikten, och det är något som den här regeringen har tagit steg för att kunna göra också i hälso- och sjukvården.

Jag hoppas att Socialdemokraterna välkomnar detta. Men jag kan konstatera att det naturligtvis hade varit mycket bättre om det hade skett långt tidigare.

Anf. 29 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag ska inte gå in i någon historisk debatt. Jag vill bara påminna om att det inte är så länge sedan Rysslands anfallskrig mot Ukraina inleddes. Det är klart att vi alla inser att det är ett mycket försvårat läge efter det när det gäller säkerhetspolitiken.

Jag blir faktiskt inte mindre orolig efter den här debatten. Statsrådet fortsätter nämligen att säga att sjukvården och hur den fungerar i normaltider är något helt annat än att bygga en beredskap. Uppenbarligen har vi inte nått fram i våra försök att föra den här diskussionen. Detta är nämligen inte en allmän debatt om läget i sjukvården i dag. Vi talar om att faktiskt bygga båda delarna, det vill säga att en sjukvård som fungerar i normaltider har bättre förutsättningar att fungera i tider av kris eller krig. Naturligtvis måste man också bygga upp krigssjukhus och allt annat som vi talar om och som Hanna Westerén lyfte upp.

Men frågan är: Hur ska man förbereda för krig när det skärs ned i vården? Just det säger många, inte bara jag. De känner en frustration över hur det ska gå till. Jag har inte pratat med någon kommunpolitiker eller regionpolitiker som är ointresserad av att bygga upp den civila beredskapen. Det vill de också. De frågar bara hur.

Det är märkligt: När man sitter i opposition pratar man om att regeringen måste kliva fram i ett krisläge som omfattar hela landet. Var är den regeringen i dag när lokalpolitiker frågar och ber om hjälp för att bygga totalförsvaret tillsammans?

(Applåder)

Anf. 30 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Eva Lindh säger att hon inte vill hålla en historielektion. Men när hon konstaterar att Rysslands aggression mot Ukraina inträffade precis nyligen känner jag mig ändå nödgad att hålla en historielektion. Den började nämligen 2014 i och med Rysslands orättfärdiga invasion av östra Ukraina och annekteringen av Krim.

Det är naturligtvis alltid lätt att vara efterklok, men man har uppenbarligen inte känt den angelägenhet som man borde ha känt i de här frågorna i ett långt tidigare skede. År 2015, när försvarsbeslutet sa att totalförsvaret skulle återuppstå, tillfördes med dåvarande regering inga särskilda medel till det civila försvaret. Det skulle bedrivas inom ramen för den ordinarie verksamheten. Hur många verksamheter hade då möjlighet att prioritera det civila försvarets uppbyggnad i konkurrens med den ordinarie verksamheten? Det var ganska få.

Nu får vi substantiella investeringar i det civila försvaret. MSB konstaterar i sin förmågebedömning att förmågan ökar i alla tio beredskapssektorer. Det skulle behöva gå ännu fortare, och den här regeringen arbetar varje dag hårt för att det ska ske. Men för att det ska ske krävs också medel, och de medlen tillförs nu för första gången på lång tid i stor omfattning. Det gäller hälso- och sjukvården, livsmedelsberedskapen och energisektorn. Det gäller också räddningstjänsten, där vi tack vare den här regeringens snabbspår redan har börjat utbilda civilpliktiga. Inget av detta skedde under föregående regering, men det sker nu.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:636 om statens servicekontor i Bollnäs

Anf. 31 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Kristoffer Lindberg har frågat mig vad Tillväxtverkets indelning av nya FA-regioner innebär för nedläggningarna av servicekontoren samt om jag är beredd att skjuta till de medel som krävs för att behålla eller nyöppna kontor för att säkerställa att det finns servicekontor i varje FA-region.

Regeringen har gett Statens servicecenter i uppdrag att ta fram en plan för ny organisering av servicekontorsnätet. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten planera för att på sikt tillhandahålla statlig service i samtliga så kallade funktionella arbetsmarknadsregioner, FA-regioner. När uppdraget lämnades fanns 60 FA-regioner i landet, enligt Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers kategorisering från 2015.

Statens servicecenter har lämnat en delredovisning av uppdraget som redogör för utgångspunkter och principer för den framtida organiseringen, däribland tillgänglighet i hela landet. I slutredovisningen ska Statens servicecenter bland annat redogöra för konsekvenserna för tillgängligheten till statlig service i olika typer av geografiska områden, däribland landsbygdsområden och områden där utanförskapet är stort. Jag har fullt förtroende för Statens servicecenters hantering av uppdraget och för myndighetens bedömning av vilka kontor som kan komma att avvecklas utifrån de förutsättningar som angavs i uppdraget.

Regeringen anser alltså att servicekontoren är en viktig verksamhet för att erbjuda personlig service från statliga myndigheter. Servicekontor ska fortsatt finnas i hela landet för att tillgodose enskildas behov av lokal statlig service inom rimligt avstånd. Det kommer samtidigt fortsatt att finnas ett stort antal servicekontor runt om i hela landet, även om resvägen till närmaste fasta kontor kommer att bli längre för vissa individer och företag.

När det kommer till konsekvenser för enskilda orter som riskerar att bli av med ett servicekontor följer det av förordningen (2019:202) om statliga myndigheters lokalisering att Statens servicecenter bland annat ska upprätta en konsekvensanalys inför ett sådant beslut. Dessa konsekvensanalyser kan utgöra en utgångspunkt för de samråd som myndigheten inleder med kommuner och andra berörda aktörer inför den fortsatta processen med eventuella avvecklingsbeslut.

Statens servicecenter arbetar samtidigt med att utveckla mer mobila och flexibla kontorslösningar för att på ett enkelt och smidigt sätt kunna komma närmare medborgarna på fler ställen i landet. Detta är en utveckling som jag följer med stort intresse.

Anf. 32 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Herr talman! Jag tackar för möjligheten att återigen debattera frågan om statens närvaro utanför storstäderna och om de statliga servicekontoren.

Civilminister Erik Slottnér och regeringen har tillsammans med Sveriges demokratiska partier beslutat sig för att den statliga servicen är för god på Sveriges lands- och glesbygder. Därför ska nu uppemot 35 servicekontor läg-

gas ned. Fler människor ska få svårare att fysiskt komma i kontakt med myndigheterna Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten. I vissa fall handlar det om flera timmar längre restider.

Servicekontoren är en viktig samhällsservice, och de fyller en otroligt viktig funktion för många människor i deras myndighetskontakter. Inte sällan handlar det om människor som av olika anledningar inte har möjlighet att genomföra sina kontakter via digitala lösningar och helt enkelt behöver mer hjälp än andra.

Det är obegripligt varför ministern väljer att göra detta, särskilt när man tittar på vilka kontor det är som ministern tvingar myndigheten att lägga ned. Det finns ingen logik eller genomtänkt helhetslösning för vilka kontor som blir kvar och vilka som får stänga. Det är inte besöksantal som styr, inte heller geografisk placering och logisk fördelning över landet. Nej, det är kort och gott så att de kontor som man lägger ned först är de kontor där hyreskontraktet går ut först. Man tar inte hänsyn till andra aspekter. Allt detta görs för att så snabbt som möjligt kunna spara in de 150 miljoner som regeringen beslutat att spara in på statlig service runt om i landet. Tycker ministern verkligen att det här är att ge myndigheten goda förutsättningar att anpassa sin verksamhet på ett klokt sätt?

Det är precis det här som har hänt hemma hos mig i Bollnäs med ett välbesökt och uppskattat servicekontor som servar fler kommuner än bara Bollnäs. Kommunen har väldigt goda erfarenheter av samarbete med servicekontoret. Men nu stängs det den 13 juni, eftersom hyreskontraktet löper ut. Det här får stora konsekvenser för Bollnäsborna och andra hemma i Hälsingland. Vad det innebär i ökade restider har jag redan redogjort för i tidigare debatt.

Civilministern har tidigare framhållit att målet är att man ska ha åtminstone ett servicekontor i varje så kallad FA-region, det vill säga funktionell analysregion. Det framgår också av det uppdrag som regeringen har gett till Statens servicecenter. Jag håller med om att det borde vara ett absolut minimum.

Men nu är det ju så att Tillväxtverket har fattat beslut om en ny indelning i nya FA-regioner. Bland annat innebär det att en ny region har upprättats för Bollnäs och Ovanåkers kommuner, FA-region nummer 27. Samtidigt lägger alltså ministern nu ned det enda servicekontoret i denna FA-region. Myndigheten har inte resurser för att finnas i alla FA-regioner. Nu måste ministern agera på allvar, men i ministerns svar på interpellationen ser vi inte ett spår av detta.

Jag upprepar mina frågor: Innebär Tillväxtverkets indelning i nya FA-regioner att regeringen nu kommer att skjuta till medel för att behålla eller nyöppna kontor i de FA-regioner där servicekontor nu läggs ned eller ännu inte hunnit öppna – ja eller nej? Visst är det väl ändå så att ministern ser behovet av servicekontor i Bollnäs och andra FA-regioner?
(Applåder)

Anf. 33 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret och för att vi får diskutera den här viktiga frågan i riksdagens kammare ännu en gång. Jag lyssnade på statsrådets svar med stort intresse. Jag noterade att statsrådet pratade om konsekvensanalyser och samråd med berörda kommuner. I tidigare

debatter har jag lyft fram Simrishamns kommun som en berörd kommun. Jag var lite nyfiken på vad Simrishamns kommun kunde tänkas tycka om stängningen av servicekontoret i Simrishamn. Samråden och dialogerna med kommunerna har på vissa håll fungerat så där. I Simrishamn har man lämnat ett yttrande över vad det här skulle kunna innebära för kommunen. Det tänkte jag redogöra för lite kort.

I Simrishamns kommun skriver man bland annat: "Statens servicecenters planerade stängning av servicekontoret i Simrishamns kommun kommer att innebära en betydligt försämrad service och tillgänglighet för medborgarna i kommunen." Man skriver vidare: "Den försämrade servicen och tillgängligheten kommer främst att påverka den grupp som har svårast att på egen hand navigera i de digitala tjänsterna."

Det är ett påstående som vi socialdemokratiska riksdagsledamöter i kammaren har upprepat flera gånger. Det kommer att slå hårt mot människor som har svårt med digitala tjänster, helt enkelt. Statsrådet har i sin tur talat om att digitalisering gör att staten är närvarande i hela landet. Det är uppenbart att det finns människor som har svårt att hantera de digitala hjälpmedlen.

Sedan skriver Simrishamns kommun: "Om inte förstärkning görs i Ystad finns risken att servicen och tillgängligheten även där försämras." Det är en annan dimension som vi kanske inte talar om så ofta. Det handlar om de människor som kanske behöver resa till ett annat kontor. Det är inte så att Statens servicecenter får mer pengar. Den personal som finns på de andra kontoren kommer att bli allt hårdare belastad.

Det är de facto en försämring av statlig service oavsett hur man vänder och vrider på det. Det är bara att konstatera.

Simrishamns kommun skriver också att kommunen kommer att få "en än mer kompensatorisk roll med konsekvensen att kommunen kommer att behöva kompensera för den avsaknad av servicekontor som beslutet innebär".

Alltså kommer det att bli så, vilket Simrishamns kommun bekräftar, att kommunerna kommer att få kliva fram och ta ansvaret när staten sviker. De människor som har problem med digitala tjänster och hjälpmedel finns ju kvar i Simrishamns kommun och i andra kommuner runt om i landet.

Man säger också: "Här ser vi att ett ännu större ansvar läggs över på kommunen, främst på verksamheterna inom socialtjänst, kontaktcenter och andra öppna verksamheter i kommunen. — — — Finns inget servicekontor kommer medborgarna att vända sig till kommunens verksamheter med sina frågor i större utsträckning." Det här är signerat av Jeanette Oveesson, kommunstyrelsens ordförande, från Moderaterna, i Simrishamns kommun den 26 mars 2025.

Det är så här det ser ut runt om i landet. När Statens servicecenter försvinner står kommunerna med Svarte Petter, och människorna som har svårt med de digitala hjälpmedlen och tjänsterna finns kvar.

Det är mycket möjligt att vi kommer att få se husbilar i framtiden som kan köra runt i småorter runt om i hela landet och hjälpa människor med service när det gäller statliga bestyr. Det är väl en fin tanke. Men vi är inte där just nu i varje fall. Det är bara att konstatera.

Det finns, som jag har sagt tidigare i debatten, egentligen inte någon konflikt. Man skulle kunna ha kvar fysiska kontor och husbilar som kör

till andra ställen runt om i landet, eller vad de mobila lösningarna nu blir. Jag tolkar det som husbilar, men jag vet inte.

Det är mycket intressant att följa debatten och diskussionen och se hur även borgerliga politiker runt om i landet uttrycker att det är ett väldigt dåligt beslut. Tänk att vara moderat kommunstyrelseordförande och ha sådana kamrater i regeringen. Då behöver man inte ha någon opposition att bekymra sig för.
(Applåder)

Anf. 34 AGNETA NILSSON (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för att jag kan stå här i dag och än en gång försvara Eslöv!

För cirka två månader sedan stod jag här i en liknande interpellationsdebatt och argumenterade för att statens servicecenter i Eslöv inte skulle läggas ned. Ett svar jag då fick av statsrådet Slottnér var att det bara var 15 kilometer till Lund, där nästa kontor finns.

Herr talman! Att saker och ting kan bli fel bland har jag all förståelse för, som att förväxla kilometer och minuter när det gäller min hemkommun Eslöv. Det finns en ganska känd sång som heter *15 minuter från Eslöv*. Det har dock ingenting med sträckan mellan Eslöv och Lund att göra.

Herr talman! Besöken var 6 500 på servicekontoret i Eslöv år 2024, detta trots att det bara är öppet två dagar i veckan och fyra timmar åt gången. Kontoret serverar hela Mellanskåne. Dessa besök anses nu inte vara så viktiga att det är lönt att ha kvar kontoret, utan det kan läggas ned. Mäniskor som bor i Mellanskåne får bege sig till Lund i stället.

Den myndighet man använder mest i Eslöv är Skatteverket, tätt följt av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Pensionsmyndigheten.

Jag besökte servicekontoret i Eslöv för några veckor sedan. Det visade sig att många barnfamiljer kommer dit för att få hjälp. De tar ledigt från jobbet och kommer för att få den fysiska hjälpen. De är digitalt kunniga, men inte kunniga i myndighetsfrågor. Då väljer de att komma till kontoret för att få hjälp av utbildad personal som kan vägleda i kontakter med myndigheter. De kan fylla i blanketter och på plats få hjälp med att förstå beslut. De vill inte att det ska bli fel i myndighetskontakter. Därför besöker de kontor med kunnig personal så att det blir rätt från början.

Även ekonomiskt våldsutsatta kom och fick hjälp, eftersom de ofta i dessa sammanhang saknar e-legitimation. Här kan de få hjälp utan att någon vet eller kan kontrollera vad de gör. Personalen har ett väl fungerande arbetssätt när det kommer till ekonomiskt våld och vet hur den ska hantera detta.

Herr talman! Det jag hitintills har pratat om är bevis på att kontoret i Eslöv behövs och utnyttjas väl. Eslövs kontor öppnar klockan 10. Den dagen när jag var där var det kö utanför en halvtimme före öppning. När dörrarna sedan öppnades kom det in 22 personer som väntat utanför.

Min fråga är: Hur avser statsrådet och regeringen att säkerställa att invånarna i Mellanskåne fortsatt får tillgång till denna nödvändiga statliga service efter nedläggningen?

(Applåder)

Prot. 2024/25:117

16 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 35 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag antar att statsrådet får huvudvärk av att återigen stå här och tala om servicekontor med socialdemokrater, för det sker ofta. Men vi får huvudvärk av situationen som är i landet. Det är därför som vi återigen envisas med att lyfta den här frågan.

Det berör många, och det vet vi. Ser man verkligheten därute inser man att det är mycket problematiskt för många människor. Jag ser det som att vi är bärare av historierna och berättelserna om vad det faktiskt innebär.

Jag har två saker som jag vill lyfta upp med statsrådet. Jag passar på när Kristoffer Lindberg har ställt interpellationen. Det ena är det som min kollega Agneta Nilsson berörde här och som jag också lyfte fram i en annan debatt.

Hur tänker statsrådet svara de människor som hör av sig till oss och frågar: Hur ska vi nu kunna göra rätt? När de vänder sig till servicekontoren är det just med önskan om att göra rätt. Det är därför de kommer till servicekontoren. Det är komplicerat.

Jag kan ta mig själv som exempel. Det är många år sedan, men när jag var föräldraledig tyckte jag inte att det var helt enkelt att fylla i blanketterna. Det är något. Jag har ändå en akademisk utbildning och är ganska van vid blanketter. Men det är inte helt lätt.

För att göra rätt kan det ibland vara skönt att komma dit och gå igenom hur man skriver rätt för att man inte ska göra fel. Har man dessutom svårigheter med att över huvud taget ta sig an text blir det ännu svårare. Men de är också samhällsmedborgare som vill göra rätt.

Det var min första fråga. Vad är svaret från statsrådet nu när man inte utvecklar servicekontoren som vi hade önskat göra? Nu går vi bakåt och minskar antalet servicekontor i stället. Människor får längre resväg för att komma och fråga för att kunna göra rätt.

Min andra fråga har jag också har ställt i några interpellationer. Men jag känner inte att jag riktigt har fått svar på den. Jag förstår inte vilka grunderna till beslutet är. Är det bara att spara pengar? I varje svar vi får säger statsrådet att den här typen av verksamhet är viktig. Varför tar man då bort en massa kontor? Det är vår fråga.

Dessutom gör man inte någon analys av vilka kontor som eventuellt kan tas bort. Jag tycker inte att några servicekontor ska försvinna, för de behövs. Det finns ju en anledning till att de finns. Den S-ledda regeringen gjorde en noggrann analys och började bygga ut verksamheten där man tyckte att det behövdes. Jag tycker alltså att alla servicekontor behövs.

Statsrådet har ändå sagt att han har någon form av tanke, men det synes inte vara så eftersom han avhänder sig beslutet och låter ansvarig myndighet fatta beslutet. Det verkar då ske på basis av när hyreskontrakten går ut, och det är inte en seriös bedömning av var servicekontor behövs mest. (Applåder)

Anf. 36 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Först kan jag lugna Eva Lindh med att jag inte kommer att behöva ta någon huvudvärkstablett efter den här debatten, och jag har inte gjort det i förväg heller. Jag kommer gärna hit till kammaren och debatterar med mina politiska motståndare i många olika frågor. Det ger mig inte huvudvärk.

Låt mig beröra den sista frågan som ledamoten Lindh lyfte om att det är hyreskontrakten som avgör nedläggningarna. Det finns naturligtvis en risk för att den typen av intressen tar över när man som myndighet får ett besparingsbeting. Av just den anledningen – att minska risken för den typen av överväganden – höjde vi det så kallade anslagssparandet till Statens servicecenter.

Vi tog fram riktlinjer om att när Statens servicecenter nu ska avgöra vilka kontor som behöver läggas ned med anledning av nya ekonomiska förutsättningar ska man framför allt utgå från besöksantal, geografisk spridning och allmänt effektivitetstänkande kring kontorssammansättningen. Sedan kan jag inte utesluta att hyreskontrakten på sina håll har spelat en roll i den avvägda sammanfattningen. Men för att minska risken för att det entydigt skulle vara avgörande höjde vi anslagssparandet för i år.

Det är inget som hindrar att de fyra myndigheter som i dag är kopplade till de statliga servicekontoren öppnar nya kontor. Om exempelvis Arbetsförmedlingen känner att man behöver finnas närvarande med ett fysiskt kontor på en ort därför att de digitala tjänsterna inte räcker kan man själv fatta ett beslut om att ha fysiska kontor. Den möjligheten sitter myndigheten på; man kan själv avgöra om man ska etablera egna fysiska kontor.

Jag utesluter därför inte att ett och annat kontor hos de enskilda myndigheterna nu kan öppnas där de statliga servicekontoren läggs ned. Men det är inget som jag rör över, utan jag säger bara att möjligheten finns. Det får vara upp till varje myndighet att själv svara på detta.

Vad gäller FA-regionerna – som är det som interpellationsdebatterna framför allt handlar om och det som Kristoffer Lindbergs interpellation går ut på – är det helt korrekt att antalet FA-regioner enligt ett nytt beslut har utökats med 11 stycken. Tillväxtverket har utökat antalet regioner från 60 till 71. Vi har i dag en målbild om att det på sikt ska finnas ett statligt servicekontor i varje så kallad FA-region.

Det här beslutet är nytt, så det är lite för tidigt för mig att här och nu svara på exakt vilka effekter det får. Om frågan som Lindberg ställer är om regeringen nu kommer att skjuta till pengar för att möta det ökade antalet FA-regioner är svaret alltså nej. Vi har inte lagt fram någon ändringsbudget, vilket ledamöterna är mycket väl medvetna om, utan vi lägger fram budgeten i höst. I september kommer regeringens budget att presenteras, och då får vi se vilka anslag Statens servicecenter kommer att få.

Vi kan diskutera Skånes geografi och Eslöv. Jag konstaterar bara att avståndet mellan Eslöv och Lund är 16–17 kilometer eller ungefär 1 ½ mil fågelvägen. Jag hade kanske kunnat säga drygt 1 ½ mil, så hade jag varit ännu mer korrekt. Bilvägen är det drygt 2 mil, nämligen 21 kilometer. Det är alltså inga jätteavstånd mellan Eslöv och Lund. Jag kan säga att det även med dagens kontorsnät är många fler runt om i Sverige som har betydligt längre än 1 ½–2 mil till sitt närmaste servicekontor.

Även efter nedläggningen i Eslöv kommer invånarna där att ha möjlighet att ganska kvickt komma till sitt närmaste servicekontor – betydligt snabbare än vad väldigt många invånare kan göra i dag med de 148 kontoren.

Anf. 37 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Erik Slottnér pekar på myndigheterna och att det är de själva som får planera var de ska ha sina kontor. Nu hör vi också att det är de enskilda myndigheterna som servas av servicekontoren, om jag uttrycker det så. Servicekontoren samlar fyra olika myndigheter. Statsrådet menar att det är de enskilda myndigheterna som i så fall får öppna egna kontor där de ser behovet.

Men det är ju Erik Slottnér som är ansvarig minister för servicekontoren! Det är Slottnér som har gett Statens servicecenter de här förutsättningarna för att snabbt spara in 150 miljoner. Vad blir kostnaden om de fyra myndigheterna i stället ska öppna egna kontor på de här orterna? Vad är då besparingen för staten? Vad är effektiviseringen för staten i den frågan?

Det man kan spara på är lokaler och personal. När de planeringsförutsättningar som regeringen har gett till myndigheterna är så kortsiktiga förstår jag att man plockar bort de kontor där man snabbast kommer ur hyreskontraktet. Eftersom regeringen och Erik Slottnér helt har abdikerat från allt ansvar och inte heller är tydliga med att den geografiska aspekten måste beaktas för medborgarnas tillgänglighet läggs servicekontor ned som egentligen borde finnas kvar – åtminstone om vi fortfarande ska tro ministrarnas ord om att de andra aspekterna ska spela någon roll och att det ska finnas kontor i varje FA-region.

Man behöver inte lämna kommuner för att spara pengar. Det finns redan i dag kommuner som har erbjudit gratis lokaler för att verksamheterna inte ska försvinna från kommunerna. Men man får ändå kalla handen från staten. Och det är Erik Slottnér som är ansvarig minister – ingen annan.

I fallet med nedläggningen av servicekontoret i Bollnäs har det framkommit att anledningen till avvecklingen var att man snabbt kunde komma ur hyresavtalet i Bollnäs. Man har inte tagit hänsyn till några andra aspekter. Det finns att läsa i myndighetens egen konsekvensanalys, som jag förutsätter att ministern har läst före debatten i dag.

De målgrupper som i störst omfattning kommer att drabbas av en nedläggning är de som redan i dag är mest utsatta i samhället, det vill säga pensionärer, utrikes födda, personer med kognitiva fysiska funktionsvariationer, personer med psykisk ohälsa, arbetssökande och så vidare. Det innebär att de som har stora behov av den personliga servicen får betydligt svårare att uppfylla sina skyldigheter gentemot myndigheterna.

Fru talman! Både Bollnäs och Ovanåkers kommuner vittnar också om att ett flertal gode män redan har hört av sig och sagt att de inte vill fortsätta sina uppdrag om servicekontoret läggs ned. Flera typer av ärenden som de sköter för sina huvudmän går inte att utföra helt digitalt eller via telefon. Att vara god man är redan i dag krävande – det vet vi alla – men när staten gör det ännu svårare planerar många att lämna sina uppdrag. Allt det här sammantaget ökar risken att stora grupper av människor hamnar ännu mer utanför samhället.

Att stänga kontoret i Bollnäs innebär enligt myndigheten en besparing som *kan* uppgå till cirka 3,9 miljoner. Mina frågor till ministern blir då: Vilka ökade kostnader bedömer regeringen att samhället får när människor hamnar utanför och inte får sina behov tillgodosedda eller när kommuner inte längre får människor att ställa upp som gode män?

Det här är ju kostnader som samhället får bära oavsett. Så vad är egentligen samhällets besparing i detta? Det måste regeringen ändå ha diskuterat när man beslutade sig för att göra den här nedskärningen.

Det är uppenbart att beslutet leder till sämre effektivitet, mer krångel för medborgarna och en försämrad medborgarnytta. Varför ska det enda kontoret i till exempel FA-region 27, Bollnäs-Ovanåker, läggas ned – i strid med det som ministern själv har uttalat som regeringens mål? (Applåder)

Anf. 38 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag måste ändå reagera lite på det statsrådet sa: att det är mycket möjligt att Arbetsförmedlingen, Skatteverket, polisen eller vilken statlig myndighet det nu handlar om kan öppna upp på de lokala orterna om ett sådant behov finns.

Arbetsförmedlingen är i en situation där förvaltningsanslaget hela tiden minskar och myndigheten varslar anställda. Det finns inga tecken på att regeringen skjuter till pengar till Arbetsförmedlingen för att de ska kunna öppna kontor på andra platser i landet. Är det någon myndighet som har drivits att digitalisera är det ju Arbetsförmedlingen.

Skatteverket har också sparbetning just nu och lägger ned handläggarkontor runt om i Sverige. Lund har nämnts här. Där lägger man ned sitt kontor till sommaren. Den debatten har jag haft med finansministern här i kammaren. Även i Enköping avvecklas kontoret nu. Polismyndigheten får mer pengar hela tiden, men antalet öppna poliskontor minskar i Sverige.

Att Skatteverket skulle öppna kontor för att tillgodose deklaratjonservice runt om i landet när man har sparbetning vore därför uppseendeväckande.

Det är tydligt att om man vill ha statlig service är det styrning från regeringen som krävs. Nu blir det visserligen en styrning från regeringen men mot en minskad statlig närvaro och minskad statlig service, i alla fall fysisk sådan.

Det här är ideologiskt drivet. Det måste man erkänna. Man tycker inte att staten ska finnas runt om i landet. Det är okej att staten finns innanför tullarna här i Stockholm, men staten behöver inte finnas i Bollnäs, Eslöv eller Simrishamn.

Oavsett vad man tycker rent ideologiskt är risken att det blir kommunerna som står där och får hantera de situationer när människor behöver service. Bollnäs kommun får stå där, liksom Simrishamns kommun, när invånarna behöver service.

Jag tror att vi behöver konstatera att det här är ideologiskt drivet av en borgerlig regering som tycker att statens närvaro ute i landet ska minska. Så är det bara.

(Applåder)

Anf. 39 AGNETA NILSSON (S):

Fru talman! Eftersom utgångna hyreskontrakt har gällt för nedläggning av andra kontor får väl vi i Eslöv vara tacksamma för att vårt kontrakt än så länge inte har gått ut. Därför får vi behålla vårt center fram till 2026. Att utgå från när ett hyreskontrakt går ut och sedan lägga ned tycker jag dock är ett lite cyniskt sätt att behandla människor som tydligt har behov av sitt servicekontor.

Servicekontor som är utspridda över hela landet, även på mindre orter och i städer som Eslöv, gör att människor lätt får tillgång till lokal statlig samhällsservice. På detta sätt motverkas de geografiska klyftorna. Människor som bor ute i mindre orter känner att de är värda lika mycket som de som bor i större städer.

Ett servicekontor har flera myndigheter samlade under samma tak. Då passar man på att få hjälp med flera olika ärenden på samma gång när man ändå ska hit, som en av besökarna sa till mig när jag var där i Eslöv.

När det gäller avstånd är det cirka 40 kilometer från en del av Eslövs kommun till Lund. Då har jag bara räknat på vår kommun och inte på de andra kommunerna som tillhör Mellanskåne. Det är alltså inte alltid avståndet mellan kontoren som har betydelse, utan det viktiga är att alla kontor ska finnas kvar. Man ska inte spara in på dem.

(Applåder)

Anf. 40 EVA LINDH (S):

Fru talman! Bekymren angående att en del servicekontor läggs ned handlar, som många av oss har pratat om, om människors möjligheter att ställa frågor och få stöd och hjälp för att göra rätt i det som är svårt. Men statens närvaro där människor bor handlar också om att skapa tillit. Man kanske inte tänker på det när man stryker lite i någon budgetpost, men den känsla som människor får när servicekontoret läggs ned eller när drömmen om ett servicekontor i den egna kommunen kommer allt längre bort är att de inte är viktiga: Vi betyder inte så mycket, så nu stryker man detta ur budgeten i en handvändning.

Man ska inte underskatta den känslan, för det här är väldigt avgörande och viktigt för ett samhälle som ska hålla ihop.

Jag frågade på vilka grunder man nu har beslutat om att servicekontoren ska minska i antal. Min kritik är inte mot myndigheten; det är självklart att man måste fatta den här typen av beslut när man på hösten får veta att det blir neddragningar nästa år. För att kunna klara den besparingen är det enda sättet att lägga ned de kontor där kontrakten snart går ut, utan att göra en bedömning av var kontoren behövs mest. Varför fattar regeringen ett sådant beslut?

(Applåder)

Anf. 41 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Först och främst ska sägas att majoriteten av Sveriges kommuner i dag saknar ett statligt servicekontor. Också när den fulla utbyggnaden med 148 kontor var gjord hade en majoritet av Sveriges kommuner inget statligt servicekontor.

Det påstås nu att kommuner som blir av med sina statliga servicekontor kommer att få ökade kostnader. Men det har ju aldrig varit så att kommuner som har fått ett statligt servicekontor har fått minskade statsbidrag för att kompensera kommunens minskade kostnader. Vi har aldrig viktat statsbidrag till kommunerna utifrån om de har ett statligt servicekontor eller inte. Jag tycker därför att den argumentationen är lite ihålig.

Systemet med gode män kom till Sverige långt före statens servicekontor. Det påstås nu att många gode män säger att de ska avsluta sitt uppdrag på grund av att de statliga servicekontoren inte längre finns. Men det finns ju i dag mängder av gode män som verkar i kommuner där det inte finns

statliga servicekontor, och gode män har verkat i Sverige i decennier utan att statliga servicekontor har funnits. Jag tycker därför att även detta är lite märkliga och långtgående argument.

Det är också viktigt att påpeka att staten ökar sin närvaro runt om i Sverige. Staten byggs ut kraftigt vad gäller polisnärvaro, det militära försvaret, domstolsväsendet och kriminalvården. Staten ökar alltså sin verksamhet och närvaro runt om i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att tillägga.

Eva Lindh frågar vad som ligger bakom regeringens beslut. Riksrevisionen kom med en rapport om statens servicecenter där vi rekommenderades att göra en del effektiviseringar. Det handlade exempelvis om att det inte är effektivt att riksdag och regering bestämmer var enskilda kontor ska ligga. Det är i stället någonting som myndigheter bör besluta om själva utifrån olika parametrar. Detta omhändertog vi. Man ser också en kostnadsutveckling gällande statens servicekontor som inte riktigt matchas av ett ökat besöksantal.

Det är det som ligger bakom, förutom naturligtvis en allmän prioritering. Den här regeringen vill satsa på många olika saker i statens budget, och då behöver vi dra ned på en del annat. Det ligger en prioritering i botten.

Det låter ibland i debatten som att vi lägger ned myndigheten. Men myndigheten finns alltså kvar. Statliga servicekontor finns kvar runt om i landet. Efter de här nedläggningarna kommer det att finnas 119 kontor kvar – samma antal som fanns när Stefan Löfven var statsminister 2019. Jag tycker ändå att det är värt att säga detta, eftersom tonläget i debatten ger ett annat intryck.

Vi har också styrt myndigheten till att komma med förslag på mer mobila lösningar. Adrian Magnusson kan bara se en husbil framför sig när han hör talas om mobilt. Jag ser väldigt många andra tänkbara lösningar på hur den här myndigheten skulle kunna vara bemannad runt om i Sverige i betydligt många fler kommuner genom olika mobila koncept. För att inte ägna mig för mycket åt myndighetsstyrning avstår jag dock från att här och nu säga vilka bilder jag får upp i mitt huvud när jag hör om mobila koncept, men det är i alla fall betydligt mer än husbilar.

Anf. 42 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Tack, ministern, för ytterligare en debatt i den här frågan!

Innan servicekontoret fanns i Bollnäs hade myndigheterna egna kontor där. Ministern kan raljera över oron hos gode män hur mycket han vill, men på den tiden gick det att besöka varje myndighet var för sig. Den möjligheten har man inte i dag.

De konsekvenser som jag har lyft fram kommer från skrivelser från berörda kommuner. De bekräftas av Statens servicecenter, som beskriver hur avvecklingen av servicekontor i den omfattning och takt som krävs för att möta regeringens neddragningar kommer att få konsekvenser för såväl privatpersoner som företag och kommuner.

Statens servicecenter menar också att det finns ökad risk för att fler enskilda inte får sina servicebehov tillgodosedda. Det är såklart så att det vid första anblicken kan förefalla mer effektivt för en myndighet att finnas på färre ställen. Men vad blir då samhällskostnaden i det långa perspektivet? Jag saknar svar på den frågan. Hur har regeringen räknat när det gäller

den totala kostnadsökningen för samhället när man gör dessa nedläggningar? Vi behöver ju ha fler servicekontor i Sverige, inte färre.

Ministern har i en tidigare debatt i samma fråga sagt att hans tre ledord som civilminister är effektivitet, förenkling och medborgarnytta. På vilket sätt leder nedläggningarna till mer effektivitet för medborgarna, när de får ägna en stor del av dagen åt att resa långväga för att besöka servicekontoret? På vilket sätt förenklar ministern för Bollnäs- och Ovanåkersborna när kontoret läggs ned? Och på vilket sätt innebär det ökad medborgarnytta att försvåra för fler att träffa myndigheterna fysiskt?

Om målet är att det ska finnas åtminstone ett kontor i varje FA-region behöver ministern agera skyndsamt, för just nu handlar ministerns egen myndighet i rakt motsatt riktning.

(Applåder)

Anf. 43 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Vi lär återkomma i kammaren och fortsätta debattera detta. Det är ett tjugotal interpellationer som har ställts nu, och det händer inte så mycket mellan gångerna. Behandlingen av de frågor som kommer om ekonomiska förutsättningar och annat är som ledamöterna mycket väl vet ingenting som sker löpande. Det återkommer vi till i både vårbudget och höstbudget.

Anslagsminskningen till Statens servicecenter får jag ändå säga går på bogen effektivisering av staten. Vi ser ständigt, löpande, över olika statliga utgifter för att kunna prioritera sådant som är viktigt för de partier som sitter i regeringen. Vi är övertygade om att vi även med denna anslagsminskning kommer att kunna ge viktig statlig service till alla medborgare i landet.

Det är helt korrekt att en del invånare efter den här neddragningen kommer att få längre till sitt närmaste fysiska kontor. Men myndigheterna utvecklar digitala lösningar som blir alltmer användarvänliga och mer och mer avancerade i sin tillgänglighet. De mobila lösningarna i form av ambulerande kontor hoppas jag ska bidra till att myndigheterna blir mer tillgängliga i stora delar av landet där man i dag saknar statliga servicekontor.

Vi får återkomma i den här frågan – men staten är närvarande i hela landet. Statens servicecenter finns kvar som myndighet, och statliga servicekontor finns kvar i mycket stora delar av Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:561 om indragen färdtjänst

Anf. 44 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Adrian Magnusson har frågat mig om jag och regeringen planerar att vidta några åtgärder för att tillförsäkra människor med behov färdtjänst och i så fall vilka åtgärder.

Flera riksdagsledamöter har ställt frågor om tillämpningen av färdtjänstlagstiftningen som jag har besvarat tidigare under mandatperioden. Mitt svar är alltså att lagen (1997:736) om färdtjänst är en ramlag. Färdtjänstlagen reglerar inte i detalj vilka villkor som ska gälla i färdtjänsten

eller vid prövning av rätten till färdtjänst. Det är tydligt utifrån bestämmelserna i färdtjänstlagen att det är kommunen, eller i förekommande fall den regionala kollektivtrafikmyndigheten, som gentemot kommuninvånarna svarar för att färdtjänst av god kvalitet anordnas inom kommunen.

Färdtjänstlagen ställer inte upp några hinder för en mer generös tillämpning, vilket framgår tydligt i artiklarna i Ystads Allehanda som Adrian Magnusson refererar till, där det också framgår att tillämpningen är mer generös i andra regioner.

Jag vill betona att rätten till färdtjänst är en viktig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället på lika villkor som andra.

Anf. 45 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet Carlson för svaret på interpellationen! Det här är, som statsrådet var inne på, en fråga som lyfts flera gånger både i och utanför den här kammaren. Det beror på att den hela tiden är aktuell, och det i sin tur beror på att utvecklingen kring färdtjänst och tillgången till färdtjänst på många håll går i helt fel riktning.

Statsrådet uttryckte i sitt svar att detta är en fråga för landets kommuner och regioner. Det är enligt min uppfattning en åsikt, inte fakta. Det finns lagstiftning som reglerar användningen av färdtjänst. Jag kan upplysa kammaren om att det är riksdagen, staten, som stiftar lag – inte landets kommuner och regioner.

Den socialdemokratiska regeringen gav myndigheten Trafikanalys i uppdrag att analysera om nuvarande tillämpning av bestämmelserna i lagen om färdtjänst följer intentionerna som anges i förarbetena till lagen. Myndigheten återkom för ungefär två år sedan med konkreta förslag till lagändringar. Varför gjorde myndigheten det? Jo, för att myndigheten såg att den tillämpning av lagen som sker ute i landet inte stämmer överens med intentionerna i lagens förarbeten.

Rättspraxis har utvecklats i en riktning som gör att människor blir av med sin färdtjänst. Ett brutalt exempel på detta är Ystadbon Benny Rosdahl. Efter över 15 år har hans rätt till färdtjänst plötsligt dragits in. Benny har en synnedsättning och har dessutom svårt att gå. I många år har han tack vare färdtjänsten kunnat besöka Fontänhusets verksamhet i Malmö och därmed, som han själv uttrycker det, kunnat leva ett socialt liv. Benny vittnar i Ystads Allehanda om att han mår bra av att kunna vara på Fontänhuset i Malmö. Efter det att färdtjänsten dragits in säger Benny att han inte åker dit längre för att han helt enkelt inte kan, med hänsyn till sin funktionsnedsättning.

Fru talman! Så ser det ut runt om i landet. Bennys hälsotillstånd har inte plötsligt förbättrats efter 15 år så att han nu har mycket bättre syn och kan röra sig obehindrat, eller i alla fall väldigt mycket enklare. Det är inte därför han förlorat sin färdtjänst. Det är för att Skånetrafiken tycker att han inte har rätt till det längre. Skånetrafiken lutar sig mot en rättspraxis som har blivit alltmer restriktiv och bygger på tolkningen av befintlig lagstiftning.

Benny Rosdahls fall är inte unikt. Han är inte en på miljonen. På olika håll i landet ser vi hur människor har förlorat sin färdtjänst, som de kan ha haft i många år. Det är människor som med hjälp av färdtjänst har kunnat

leva hyfsat goda liv trots en synskada eller någon annan funktionsnedsättning. Det har helt enkelt gjort deras liv rikare och tillvaron bättre.

När en av regeringens myndigheter säger att rättspraxis har rört sig i en riktning som strider mot intentionerna med befintlig lagstiftning är det åtminstone min uppfattning att lagstiftaren bör agera. Det är som sagt inte regioner eller kommuner som lagstiftar, utan riksdagen – oftast på förslag från regeringen.

Fru talman! Det finns en färdig produkt på statsrådets bord som anger hur lagen skulle kunna förändras och som påtalar behovet av att så sker. Det är konstaterat att rättspraxis har utvecklats i en riktning i strid med lagstiftningens intentioner.

Jag noterar att statsrådet i sitt svar på interpellationen inte avslutar med formuleringen ”frågan bereds i Regeringskansliet” eller liknande. Statsrådet pekar snarare nedåt eller bortåt, beroende på hur man vill uttrycka det, mot landets kommuner och regioner.

Ska statsrådets svar tolkas som att det inte blir någon lagstiftningsförändring på området från regeringen och att Trafikanalys utredning och förslag har förpassats till en papperskorg på Landsbygds- och infrastrukturdepartementet?

Anf. 46 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Under de senaste 10–15 åren har vi kunnat se hur rättigheterna för personer med olika former av funktionsnedsättningar har urholkats. Det handlar om flera delar inom LSS. Bland annat gäller det den personliga assistansen, inom vilken det har skett kraftiga neddragningar, åstramningar och åtskrivningar. Det har gjort att färre har fått rätt till personlig assistans.

Det har även skett inom den insats i LSS som heter ledsagning. I en rapport som kom förra sommaren konstaterades att 70 procent färre har rätt till ledsagning i dag jämfört med 2010 av dem som är synnedsatta och tidigare tillhörde personkrets 3 i LSS.

Ett tredje sorgebarn på området är färdtjänsten. Inom färdtjänsten har det sedan 2010 också skett kraftiga nedskärningar. Det har drabbat inte minst personer med funktionsnedsättningar.

Det var därför väldigt välkommet när en rapport från Trafikanalys kom i mars 2023 och slog fast att det har skett en urholkning och att intentionerna i lagen inte följs. Det slogs också fast att människor har blivit av med en rättighet som ska möjliggöra deras rätt till delaktighet och att kunna leva i samhället på lika villkor som andra.

Kommunerna har gjort hårdare bedömningar, och man har skärpt rättspraxis i domstolarna. Bakom detta ligger också överflyttningen av färdtjänsten från en social rättighet till en del av den regionala kollektivtrafikmyndigheten.

Det som Trafikanalys framför allt slår ned på är att man i dag inte tar hänsyn till hela resan, från dörr till dörr. Men för den enskilde handlar det alltid om att åka från dörr till dörr. För någon som har en grav synnedsättning handlar det om att kunna ta sig ut ifrån lägenheten, ta sig till en hållplats, borda kollektivtrafiken, till exempel en buss, för att sedan gå av vid rätt hållplats och därifrån hitta till den dörr dit man ska. Detta är att ta sig från dörr till dörr. Det är hela resan, och det är det som inte beaktas i dagens lagstiftning.

Man kan som ministern förstås säga att det inte är lagen det är fel på utan tillämpningen ute i kommunerna. Men när vi i riksdagen, i regeringen och i de statliga myndigheterna ser att tillämpningen i kommunerna brister är det väl alldeles självklart att det är lagen vi måste ändra i. Det är där förändringarna behöver ske för att vi ska få rättssäkerhet och jämlikhet över hela landet.

Trafikanalys lägger fram färdiga författningsförslag i sin rapport. Man har förslag på ändringar om att uppdatera lagstiftningen så att den stämmer överens med funktionsrättskonventionen. Det finns även förslag om uppdateringar så att kriteriet för att ha rätt till färdtjänst inte bara handlar om att förflytta sig utan om att också kunna orientera sig. Man måste uppdatera så att det är ett dörr-till-dörr-perspektiv som råder, inte ett hållplats-till-hållplats-perspektiv.

Ministern är väl medveten om rapporten från Trafikanalys och om de förslag till författningsändringar som finns. Han svarade på en fråga från mig under en frågestund i november 2023 att det bereds i Regeringskansliet. Men min fråga är precis densamma som föregående talaresh. Bereds detta i Regeringskansliet eller inte?

Anf. 47 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för engagemanget från de två ledamöter som deltar i debatten.

De olika fall som det refereras till är, som var och en av ledamöterna säger, förstås berörande. Det går inte att sticka under stol med det. Samtidigt ankommer det inte på mig som statsråd att uttala mig om enskilda fall.

Jag återgår därför till vad jag sa i mitt inledningsanförande, fru talman. Där betonade jag att rätten till färdtjänst är en viktig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället på lika villkor som andra.

Färdtjänstlagen är en lagstiftning som både riksdag och regering förstås har ett engagemang i och är ansvariga för, men tillämpningen av lagstiftningen och bestämmelserna i färdtjänstlagen hanteras av kommuner och i förekommande fall regionala kollektivtrafikmyndigheter. Det är de som har ansvaret för dem.

Det finns inget som hindrar att man har en mer generös tillämpning. Med tanke på att det regionala ansvaret är formulerat som det är kan olikheter uppstå. Det här gäller för övrigt även den allmänna kollektivtrafiken. Villkor och trafikbud liksom förutsättningar för kollektivtrafik skiljer sig åt mellan olika regioner. Det är ytterst en konsekvens av det kommunala och regionala självstyret.

Christofer Bergenblock har förstås rätt i, fru talman, att det gjordes en förändring genom den lag som trädde i kraft 1998. Enligt lagstiftningen betraktas färdtjänsten numera som en transporttjänst och inte som lämnande av bistånd. Syftet var att bidra till en tillfredsställande trafikförsörjning också för funktionsnedsatta.

Som jag sa föreskriver färdtjänstlagen att kommuner ansvarar för att färdtjänst av god kvalitet anordnas. Jag vill betona ”god kvalitet”. Det är vad färdtjänsten ska präglas av. Färdtjänstlagen är som sagt kortfattad och föreskriver inte exakt i detalj hur kommunen ska gå till väga i handläggningen av färdtjänstillstånd.

Däremot är det förstås viktigt att följa tillämpningen. Även om vi inte ska påverka bedömningen av lagens tillämpning när den behandlas i en förvaltningsdomstol är det ändå viktigt att regeringen följer tillämpningen. Mot denna bakgrund gavs ett uppdrag till myndigheten Trafikanalys av den förra regeringen.

I avslutningen av detta inlägg vill jag, fru talman, vara mycket tydlig med att frågan bereds i Regeringskansliet. Båda ledamöterna har frågat om det, och svaret är ja.

Anf. 48 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Det var glädjande att höra att frågan i alla fall inte är förpassad till en papperskorg på departementet utan att den åtminstone bereds i Regeringskansliet. Men det har ju gjorts i två år nu. Precis som ledamoten Bergenblock var inne på presenterade utredningen färdiga författningsförslag. Jag är lite nyfiken på varför man måste ha så lång beredning av ett förslag som ändå är tämligen genomarbetat.

De människor som blir av med sin färdtjänst är människor av kött och blod. Det är människor som med hjälp av färdtjänsten levtt ett ganska vanligt liv men som nu blir av med sin färdtjänst.

Ett fall som uppmärksamats mycket hemma i Skåne handlar om Caisa Ramshage, som bor i Ängelholm. Hon har ett jobb i dag, och arbetsgivaren är nöjd med hennes arbetsinsatser. Hon är väldigt glad över att kunna arbeta. Nu blir hon plötsligt av med sin färdtjänst. Det kom egentligen som från ingenstans. Hon kommer att behöva säga upp sig.

Ramshage frågar sig om vi lever i ett välfärdssamhälle eller i ett välgörenhetssamhälle, eftersom hon nu är bunden av sina grannars eller kompisars goda vilja för att kunna ta sig till jobbet. Hon vittnar också om att hon har bekanta med synskador som tvingas fråga grannar om hjälp för att ta sig till jobbet.

Det här sker i en tid när andra statsråd i regeringen står här i kammaren och talar sig varma om en så kallad arbetslinje. Samtidigt ser man utvecklingen runt om i landet, där människor som redan i dag är särskilt utsatta på arbetsmarknaden och är arbetslösa i större utsträckning än andra jämförbara grupper, blir av med sina arbeten för att de blir av med färdtjänsten.

Myndigheten Trafikanalys konstaterar själv att lagens intentioner inte följs och att rättstillämpningen driver utvecklingen åt ett annat håll än lagens intentioner. Här finns uppenbarligen ett systemfel.

Det är klart att man kan peka på det regionala självstyret och säga att det är det som är avgörande. Men jag tycker att detta är uppseendeväckande när det kommer från ett kristdemokratiskt statsråd. Jag har suttit i den här kammaren åtskilliga gånger och hört kristdemokratiska ledamöter prata om vikten av kristna värderingar även i politiken. För mig innebär det att man bryr sig om människor som är i behov av hjälp och stöd. Här pratar man om att detta är en fråga som avgörs på regional nivå trots att det finns en myndighet, som lyder under regeringen, som med anledning av rättstillämpningen säger att lagens intentioner inte följs.

Regeringen kan faktiskt ändra lagstiftningen om man ser att utvecklingen i domstolar är sådan att lagens intentioner inte längre följs. Det handlar inte om att ha synpunkter på bedömningar i enskilda fall. Om regeringen ser att lagstiftningen inte följs kan man gå till Sveriges riksdag

med en proposition, överlämna den till ansvarigt utskott och säga: Vi be-
höver nog se över lagstiftningen i den här frågan.

Medan vi står här och pratar om ifall detta är en regional eller kommunal fråga blir människor där ute av med sin färdtjänst. Det finns som sagt färdiga förslag som kanske, förhoppningsvis, skulle kunna göra att den här utvecklingen vänds. Flera organisationer påpekar i alla fall det. Det här är inte något som en socialdemokratisk riksdagsledamot har hittat på här i dag, utan flera organisationer, som Synskadades Riksförbund och Heja Olika, pekar på just lagstiftningen som grunden för att vända den här utvecklingen.

Detta är inte ett skånskt problem. Denna fråga dyker upp på många fler ställen än i Skåne län, vill jag bara påpeka. Jag tycker inte att man ska förminska den till att bara gälla Skåne.

Anf. 49 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Ministern säger att han inte kan uttala sig i enskilda fall, och det är inte heller någon som har bett honom göra det. Det vi ber ministern uttala sig om är den bristfälliga lagstiftning som vi har i dag.

Ministern tackar för engagemanget från oss ledamöter som väcker frågan och från många andra i den här kammaren som också har väckt frågan. Jag önskar att regeringen och dess företrädare, oavsett om man är socialtjänstminister eller infrastrukturminister, hade samma engagemang för dessa frågor. Det pratas för all del varmt om alla människors rätt till delaktighet, men det är till syvende och sist förmågan att driva förändring, förbättra människors möjligheter och göra de ändringar i lag och förordning som krävs som visar om man verkligen har ett engagemang i frågorna eller inte. Än så länge kan jag, fru talman, konstatera att den här regeringen har ett bristande engagemang i funktionshindersfrågorna, och det är allvarligt.

Ministern säger också att färdtjänstlagen i dag är en kortfattad lagstiftning och att det är kommunerna som tillämpar den. Men vår uppgift i riksdagen är att se till att lagen är så väl formulerad som möjligt och att vi får en så jämlik tillämpning som möjligt över landet. När statens egna myndigheter slår fast att tillämpningen i dag inte är jämlik måste man agera som regering, som minister och i slutändan som riksdag för att rätta till detta. Det är en kortfattad lagstiftning, men förslagen till författningsändringar från Trafikanalys är också kortfattade.

Nu säger ministern att frågan trots allt bereds i Regeringskansliet. Min fråga är: När kommer det en proposition på riksdagens bord?

Anf. 50 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tycker att Adrian Magnusson väljer och vrakar lite grann när det gäller vad jag har sagt i kammaren. Jag har lyft fram att detta är angeläget – det är viktigt med en färdtjänst av god kvalitet. Det är inget jag har stuckit under stol med, och jag använder inte påpekandet om att det är kommuner och i förekommande fall regionala kollektivtrafikmyndigheter som bär ansvaret för tillämpningen som en förevändning att inte göra något. Jag har, fru talman, gett besked om att frågan bereds i Regeringskansliet utifrån den rapport som Trafikanalys har tagit fram.

Men det är viktigt, tror jag, att återigen understryka att det går att göra en mer generös tillämpning av färdtjänstlagen. Det går att erbjuda fler färdtjänst av god kvalitet på ett sätt som jag tror rimmar med både förväntningar och behov hos dem som är i behov av en fungerande färdtjänst.

Anledningen till att vi har den här diskussionen i dag är – jag håller med Adrian Magnusson om detta – att det på flera håll i landet har gjorts försök att tolka lagen i en mindre generös riktning, och utifrån detta har en rättstillämpning utformats. Vi hade varit i en annan situation i dag om man, på den nivå som bär ansvaret för utförandet av färdtjänsten, hade gjort en mer generös tolkning från början. Jag tror att det behöver understrykas i en sådan här debatt att den situation som har uppstått, som ledde till att Trafikanalys av den förra regeringen fick i uppdrag att titta på frågan och har kommit med förslag, beror på att man inte har haft en tillräckligt generös tillämpning i de aktuella fallen. Som jag sa ställer färdtjänstlagen inte upp några som helst hinder för en mer generös tillämpning.

Jag nämnde, fru talman, att det inte ankommer på mig att uttala mig i enskilda fall eftersom en del enskilda fall har nämnts i debatten i dag. Då var och är det viktigt för mig att understryka att det faktum att jag inte kan uttala mig i ett enskilt fall inte är liktydigt med att jag inte är engagerad eller att jag och förstås många andra med mig inte blir berörda av de berättelser som ledamöterna delger. Men jag kan fortfarande inte uttala mig om de enskilda ärendena.

Däremot är det förstås viktigt att följa tillämpningen av lagstiftningen. Jag har haft möte med exempelvis Synskadades Riksförbund, som nämns i debatten. Jag har gett besked här i dag om att den här frågan bereds i Regeringskansliet.

Anf. 51 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Det är klart att vi ska ha en färdtjänst av god kvalitet, säger statsrådet. Det är jag, statsrådet och ledamoten Bergenblock i så fall överens om – det är jag helt övertygad om.

Men myndigheten Trafikanalys påpekar, som jag har sagt flera gånger, att lagstiftningen behöver förändras. Det är inte heller bara intresseorganisationerna som påpekar att lagstiftningen behöver förändras. Svenska Färdtjänstföreningen skrev i ett nyhetsbrev för ett tag sedan att de planerar att uppvakta statsrådet – jag vet inte om de har gjort det. Men de skriver i alla fall i sitt nyhetsbrev att det är de föräldrade lagarna som är ett problem. Till och med Svenska Färdtjänstföreningen säger alltså att det är lagstiftningen som är ett problem.

Alla verkar tycka att lagstiftningen är ett problem, förutom statsrådet Andreas Carlson. Jag tycker att det är intressant. Det är också ett underbetyg till hans egen myndighet, som uppenbarligen säger att lagstiftningen behöver ses över eftersom rättstillämpningen skenar i en annan väg än vad som var intentionen med lagstiftningen. Man skriver så här: ”Tillämpningen av lagen avviker i några avseenden från förarbetenas intentioner och har skärpts flera gånger sedan lagens tillkomst.” Därför går man fram med förslag till lagändringar.

Nu står vi här i kammaren och har något slags konstig debatt. Fakta finns på bordet, liksom författningsförslagen. Allting finns där – det har funnits där i två år. Ändå händer ingenting.

För att ytterligare visa på att denna fråga blir väldigt märklig på många olika sätt vill jag bara nämna att ordföranden för kollektivtrafiknämnden i Region Skåne nyligen har sagt att denna fråga inte är politisk – att det inte är politiker som bestämmer över färdtjänsten. Det är ett häpnadsväckande uttalande. Här säger statsrådet att det är regionernas tillämpning som behöver ses över.

Det är uppenbart att lagstiftningen behöver ses över. Det finns lagförslag. Det verkar som att den här frågan kommer att beredas i Regeringskansliet tills det sker ett regeringsskifte. Sedan kanske det kan hända något.

Anf. 52 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Rapporten från Trafikanalys lyfter fram att tillämpningen, precis som Adrian Magnusson tar upp, avviker från de intentioner som anges i förarbetena inför nuvarande lag, som trädde i kraft 1998. Det framgår av rapporten. Man påpekar också i analysen att färdtjänstlagen är en ramlag och att det är de tillämpande myndigheterna på kommunal nivå och den praxis som utarbetats som har orsakat denna glidning i tillämpningen. Det är ungefär vad jag också har lyft fram under den här debatten.

Analysen och förslagen bereds nu i Regeringskansliet. Jag har diskuterat dem med bland annat Synskadades Riksförbund. Det framgår av rapporten att Trafikanalys föreslår att färdtjänstlagen ska förtydligas, men det finns en del otydligheter som är viktiga att bereda vidare i Regeringskansliet. Det är ett arbete som pågår.

Med detta vill jag återigen tacka för debatten och för engagemanget. Jag delar det engagemanget – det ska inte råda någon tvekan om det – och det är viktigt att vi har en färdtjänst av god kvalitet i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:585 om satsningar på järnvägsförbindelsen mellan Oslo och Stockholm

Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Mikael Dahlqvist har ställt tre frågor till mig om järnvägsförbindelsen mellan Oslo och Stockholm.

Den första frågan är hur jag och regeringen ser på behovet av att accelerera utbyggnaden av en snabbare järnvägsförbindelse mellan Stockholm och Oslo.

Den andra frågan är vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att säkerställa att Nobelbanan och andra nödvändiga investeringar längs sträckan genomförs.

Den tredje frågan är hur jag och regeringen beaktar järnvägsförbindelsen Stockholm–Oslo i arbetet med att stärka Sveriges totalförsvar och Natos transportinfrastruktur.

Enligt regeringens förslag i infrastrukturpropositionen (prop. 2024/25:28) har den ekonomiska ramen för perioden 2026–2037 ökat med 200 miljarder kronor jämfört med den tidigare planperioden, till 1 171 mil-

jarder kronor. Detta är historiskt stora satsningar på transportinfrastrukturen.

Regeringen gav den 20 mars 2025 Trafikverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en ny nationell plan för perioden 2026–2037. Det är först i denna del av processen som konkreta projekt och åtgärder utreds och analyseras.

Samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande vid prioritering av åtgärder i transportinfrastrukturen.

Regeringen anger även i uppdraget att Trafikverket ska beakta totalförsvarets behov av transportinfrastruktur, bland annat behovet av att upprätthålla samhällsviktiga funktioner inför och under höjd beredskap och ytterst krig samt att möjliggöra militär rörlighet och Natos militära operationer, inklusive värdlandsstöd.

Trafikverket ska i framtagandet av förslaget till nationell plan inhämta synpunkter från de nordiska grannländerna.

Under den kommande planperioden avser regeringen att pröva investeringsobjekt som projekteras och byggs av annan aktör än Trafikverket.

Som ett första led i arbetet med att välja ut objekt ska Trafikverket ta fram förslag på objekt som kan vara aktuella för offentlig-privat samverkan, OPS. Regeringen avser även att tillsätta en utredare som ska föreslå en modell för organisering av sådana objekt och också ha i uppdrag att föreslå objekt som kan bedömas lämpliga för OPS.

Trafikverkets förslag till plan ska redovisas till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast den 30 september 2025.

Anf. 54 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Men jag måste uttrycka en tydlig besvikelse. Jag får ett svar som fokuserar på processer, utredningar och framtida prövningar men inte på vad som är regeringens vilja.

Interpellationen handlar om behovet av en modern, snabb och strategiskt viktig järnväg mellan Stockholm och Oslo. Det är ett projekt som har ett stort stöd av både svenska och norska aktörer. Det har stöd av regioner, kommuner och näringsliv. Målet är tydligt och realistiskt: Man ska nå en restid på 2 timmar och 55 minuter mellan våra huvudstäder. Det är ett klimatsmart och konkurrenskraftigt alternativ till flyget.

Fru talman! Detta är dock inte bara en transportsatsning. Det handlar om att stärka försvaret och beredskapen i en orolig tid och skapa en femte gränsövergång till Norge som kan bära transporter av både trupp och material. Det handlar om att förbättra försörjningskedjorna inom den svenska försvarsindustrin, och det handlar naturligtvis också om att stärka handeln, arbetsmarknaden och det nordiska samarbetet.

Det finns prognoser som visar på att antalet tågresor mellan Oslo och Stockholm kan uppgå till mellan 2 och 3 miljoner per år och nå en marknadsandel av 70 procent. Det kan ge en minskning av koldioxidutsläppen med 100 ton.

Fru talman! Min fråga var tydlig: Hur ser regeringen på behovet av att accelerera utbyggnaden av denna förbindelse? Statsrådets svar är att Trafikverket har fått i uppdrag att ta fram en nationell plan för perioden 2026–2037. Men, fru talman, det är inte hela sanningen. Samtidigt har nämligen regeringen i infrastrukturpropositionen 2024–2025 redan pekat ut andra objekt som prioriterade, exempelvis stambana mellan Göteborg

och Borås. Detta visar att regeringen kan ge politisk vägledning innan Trafikverkets plan är färdig.

Varför har man då valt att inte nämna järnvägsförbindelsen mellan våra huvudstäder, Oslo och Stockholm, trots att det har både säkerhetspolitisk och klimatmässig tyngd? Det är ett politiskt val. Det är ett val att inte prioritera en av Nordens viktiga sträckor med uppenbar betydelse för klimat, tillväxt och försvar.

Fru talman! Det här handlar just nu inte om teknik eller kapacitet. Det handlar om politisk vilja. Den upplevs saknas från regeringen. Mina frågor till statsrådet kvarstår. Men jag kanske ska formulera dem lite tydligare: Anser statsrådet att järnvägsförbindelsen mellan Stockholm och Oslo är viktig? Hur ser statsrådet på viktiga investeringar längs sträckan, till exempel dubbelspår i Värmland mellan Kil och Karlstad, som även statsministern i valrörelsen har pekat ut och lovat att bygga den här mandatperioden? Och hur ser statsrådet på detta utifrån vårt medlemskap i Nato i en orolig omvärld?

Anf. 55 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Mikael Dahlqvist vet ju om hur processerna ser ut när det gäller den långsiktiga infrastrukturplanen i Sverige. Det är därför som jag hänvisar till den i mitt svar och säger att regeringen nu har gett Trafikverket i uppdrag att ta fram förslag på en ny nationell plan. Vi har också öppnat för alternativ finansiering och alternativt genomförande. Trafikverket ska också ta fram förslag på objekt som kan vara aktuella för offentlig-privat samverkan. I debatten nämns ofta den sträcka vi talar om nu som en som skulle vara möjlig i detta sammanhang.

Att regeringen nu öppnar för detta borde väl vara positivt? Därför är det lite förvånande – Mikael Dahlqvist känner ju till hur infrastrukturplanering går till i Sverige – att Mikael Dahlqvist beskriver det som en besvikelse att regeringen nu öppnar för detta och att vi hänvisar till den pågående processen.

Fru talman! Det är också ganska modigt att lyfta fram sträckan Göteborg–Borås som ett exempel på att regeringen prioriterar andra infrastrukturåtgärder. Konsekvensen av regeringens beslut att avbryta planerna för nya stambanor för höghastighetståg gjorde att vi lade om växlarna i järnvägspolitiken för de sträckor som omfattades av befintlig nationell plan, som ju Mikael Dahlqvists eget parti och den föregående regeringen är ansvariga för.

Det vi gjorde med de sträckor som redan ingick i nationell plan – alltså Göteborg–Borås, Lund–Hässleholm och Ostlänken – var att titta på dem igen för att se vilka kostnadsreducerande åtgärder man kunde vidta mot bakgrund av att dessa sträckor inte längre ska vara delar av nya stambanor för höghastighetståg.

I fallet Göteborg–Borås ledde det fram till ökad arbetspendling. I fråga om Lund–Hässleholm beslutade vi att lägga tillbaka förstärkningen på Södra stambanan men på ett sådant sätt att det också fanns rum för investeringar som behövs för att stärka kapaciteten på Öresundsbron, till följd av Fehmarn Bält-förbindelsens öppnande.

Fru talman! De åtgärder vi har gjort har vi gjort för att hantera att den förra regeringen lade väldigt många ägg i samma korg, nämligen höghastighetstågskorgen. Vi avbröt den planeringen. Riksrevisionen har granskat

det och kommit fram till att det sparar 162 miljarder kronor i kommande planer.

Då frigörs medel för andra åtgärder. Det skulle kunna vara Stockholm–Oslo. Det skulle kunna vara andra investeringar. Jag kan inte ge svar på det i dag. Men att använda detta som ett exempel är, som jag sa, modigt eftersom just det är ett av de exempel som frigör medel som skulle kunna användas till investeringar i andra delar av landet.

Regeringen har sedan den tillträdde säkerställt att sträckan Stockholm–Oslo nu finns med på EU:s TEN-T-karta – TEN-T-nätverk – vilket öppnar för medfinansiering från EU om vi skulle fatta beslut om att prioritera den sträckan. Vi har alltså förberett, men vi kan inte föregripa processen med att på ett samlat sätt ta fram förslag på en ny nationell plan.

Det där vet Mikael Dahlgvist. Ledamoten borde snarare, om jag får ge ett tips, titta på alla de åtgärder som regeringen har vidtagit när man nu lagt om växlarna för järnvägspolitiken. Det är positivt. Jag har också tidigare pekat på att det behövs förstärkningar i väst-östlig riktning för att stärka svensk beredskap, som en följd av Natomedlemskapet. Det är förstås något som jag återkommande talar om med mina nordiska kollegor. Jag träffade så sent som i förrgår och dagen innan dess mina kollegor i Helsingfors på ett nordiskt informellt transportministermöte. Där var givetvis även den norska kollegan med. Detta är alltså ett pågående arbete, fru talman.

Anf. 56 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet, för svaret!

Syftet med mitt första inlägg var inte att ställa objekt mot varandra, utan det var mer att påvisa att regeringen kan ange objekt innan planeringen från våra myndigheter är fullt klar. Vi i Värmland är bekymrade, fru talman och statsrådet, för vi är inte nämnda i något av de projekt som ändå anges i infrastrukturpropositionen. Det var enbart det som var syftet från min sida: att påvisa att man kan ange viktiga objekt innan planen är klar.

Jag ser ändå positivt på statsrådets svar. Regeringen och statsrådet har noterat detta och jobbar för en bättre förbindelse mellan våra huvudstäder. Jag vill också fortsätta att påvisa att det är ett stort engagemang för den här järnvägssträckan, inte bara i Värmland utan även i våra grannregioner och framför allt i Norge.

Man håller nu på att ta fram bland annat ett projekt för Nobelbanan, en ny järnvägssträckning mellan Kristinehamn och Örebro, som skulle betyda oerhört mycket för försvaret. Vi har ju en stark industri framför allt i Karlskoga men även i Kristinehamn. Vi har också Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, som statsrådet känner till. Den här sträckan är naturligtvis en nyckel för att korta restiden mellan våra huvudstäder.

Fru talman! Jag skulle känna mig lite tryggare om statsrådet skulle kunna utveckla sitt engagemang för järnvägssträckan mellan Oslo och Stockholm och visa lite mer konkret vad regeringen gör just i dag. Signalerna från regeringen är nämligen oerhört viktiga i den här frågan. Det är därför som syftet är att lyfta just det här projektet.

Fru talman! Jag ser väldigt positivt på Mikael Dahlqvists förståelse för att jag förstås inte kan ge mig in i varje detalj och peka ut olika objekt i förväg.

Det som framkom av infrastrukturpropositionen var att det var angeläget att påskynda åtgärder för Malmbanan – som vi pekar på, bland annat. Där har regeringen vidtagit åtgärder. Men det handlar om åtgärder som redan fanns i planen. Det hade påbörjats ett arbete. Vi gav Trafikverket i uppdrag att skynda på åtgärderna så att vi kan stärka Malmbanan och kopplingen mellan Norge och Sverige och även Finland, för den delen, i den delen av landet.

Det har vidtagits åtgärder nu. Vi har även fattat beslut om byggstart när det gäller några av de åtgärderna. Detta sammantaget ökar kapaciteten på delar av Malmbanan med 30 procent. Det är den typen av åtgärder som vi har vidtagit och skyndat på. Det är angeläget.

När det kommer till att göra avvägningar i fråga om större projekt, som ju Oslo–Stockholm är, är det viktigt att det görs i en sammantagen process. Om Mikael Dahlqvists argument håller finns det inte så mycket att vara orolig för, fru talman. Det kommer att visa sig när man väger olika objekt mot varandra i Trafikverkets pågående arbete. Där har vi, fru talman, understrukit att totalförsvarets behov ska beaktas. Det har inte framgått lika tydligt tidigare. Nu framgår det. Det kommer att vara en styråra, även om det förstås bland annat är samhällsekonomisk lönsamhet, tillgänglighet och de transportpolitiska målen som är styrande i övrigt.

Mikael Dahlqvist frågade vad jag gör i dag. Jag kan kanske inte berätta vad jag gör just i dag, men jag kan berätta vad jag gjorde i förrgår. I Helsingfors enades vi om att det behövs ett tätare nordiskt samarbete och att vi behöver arbeta konkret för att stärka vår gemensamma beredskap, till exempel genom att ta in det gränsöverskridande perspektivet i vår nationella planering. Det är en överenskommelse som vi uttalade i Helsingfors, och det är i linje med det fördjupade arbete som redan är i full gång.

I Göteborg, där vi sågs förra året på ett informellt transportministermöte som jag bjöd in till, enades vi om att uppmana våra myndigheter att stärka samarbetet och ingå samförståndsavtal. Det är nu på plats. Och, fru talman, det har formats en grupp på myndighetsnivå som förkortas NTPC – Nordic Transport Preparedness Cooperation – som bygger mycket på hur Sverige och Finland har jobbat genom åren med den svenska samgodsmodellen som grund. Nu tar vi även in Norge och Danmark i detta för att helt enkelt identifiera flaskhalsar och synka våra planeringsprocesser på nordisk nivå. Det är förstås en följd av det säkerhetspolitiska läget och en följd av att vi behöver stärka beredskapen. Detta är angeläget i sig. Det finns även synergier som kan stärka sammanhållningen i Norden och de gränsöverskridande transporterna även för civila ändamål i fredstid, så att säga. Det pågår alltså ett arbete.

Fru talman! Jag vill tacka för respekten för att jag förstås inte kan uttala mig innan vi har tagit emot Trafikverkets förslag om åtgärdsplanering. Det ska också gå ut på remiss så att alla regioner och många andra, för den delen, kan komma med sina synpunkter. Därefter kommer regeringen att ta arbetet vidare och fatta beslut om en ny nationell plan under första halvåret nästa år.

Anf. 58 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Gränshandeln mellan Sverige och Norge är betydande. Man kan inte nog lyfta det. Dessutom är den gränsen vår längsta gräns till ett annat land.

Under pandemin såg vi tyvärr effekter när det gällde det nordiska samarbetet som inte var positiva. Regeringarna hade olika tolkningar av hur covidpandemin skulle hanteras. Det fick ganska stora konsekvenser i bland annat Värmland för människor som arbetspendlade till Norge.

Trots det är Norge oerhört viktigt för Sverige, och i synnerhet för Värmland. Vi vet i dag att den här sträckan Stockholm–Oslo är den mest trafikerade. Den saknar en fullgod järnvägsförbindelse. Det ser vi tyvärr också ofta på de förseningar som drabbar sträckan. Tyvärr har det varit alltför mycket av den varan den senaste tiden.

Det är klart att detta är en regional angelägenhet, men det är också en nationell och en nordisk angelägenhet i ett läge där vi behöver stärka samarbetet – precis som statsrådet redogjorde för. Det borde också vara en självklar prioritering.

Men, fru talman, utifrån statsrådets svar hyser jag ändå hopp om att regeringen och statsrådet har noterat och jobbar för den här sträckan framgent. Vi får verkligen hoppas att vi får ett positivt besked.

Anf. 59 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för den här debatten, och tack för engagemanget!

De positiva besked vi har gett så här långt är ju att infrastrukturramen är historiskt stor. Satsningen på 1 171 miljarder kronor är en ökning i fasta priser med 27 procent, om man jämför med nu gällande nationell plan och räknar på samma sätt. Vi lägger tungt fokus på att bryta den negativa trend som har inneburit att det har avsatts för lite pengar till underhåll, både på väg- och på järnvägssidan.

Det är viktigt att rusta upp den infrastruktur vi redan har. Det är en prioritering. Men det finns också betydande medel för nyinvesteringar i viktig infrastruktur som behöver prioriteras. Det är ju så att dessa 1 171 miljarder inte kommer att räcka till alla de behov som finns. Därför öppnar nu regeringen på allvar för alternativ finansiering och alternativt genomförande. Det är viktigt för att få mer pengar till infrastruktur, men också för att kunna få mer infrastruktur för pengarna.

Mikael Dahlqvist lyfte fram Norge. Det finns många andra exempel från Norge, som hur man har organiserat vägbyggen i bolagsform med Nye Veier. Vi tittar på detta, och det kommer i Trafikverkets uppdrag och det kommande OPS-utredningsuppdraget att vara viktigt att se vad man kan göra och lära av de nordiska grannländerna också i avseendet hur man kan bygga och förvalta infrastruktur och få det på plats snabbare. Då handlar det förstås om mer pengar till infrastruktur men också, som jag sa, fru talman, om mer infrastruktur för pengarna.

Jag ser fram emot att återkomma i den här frågan och många andra, för det finns förstås ett stort intresse för att rusta upp svensk infrastruktur, eftersom behoven är så stora i många delar av vårt avlånga land.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 60 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Mattias Vepsä har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att stärka det offentliga möjligheter att ta tillbaka strategiska fastigheter vid försäljning och misskötsel.

Jag vill inleda med att betona att återupprättandet av tryggheten i Sverige är vår tids stora frihetsfråga och en högprioriterad fråga för regeringen. Alla människor ska ha möjlighet att bo och leva i ett samhälle som är tryggt och attraktivt.

Den 2 juni 2022 gav den dåvarande regeringen en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en ny förköpslag (dir. 2022:48). Det övergripande syftet var då att ge kommunerna verktyg att bedriva en aktiv markpolitik.

Regeringen ändrade i maj 2023 inriktningen på utredningens uppdrag till att lämna förslag på åtgärder för att motverka den organiserade brottsligheten och underlätta för det civila försvarets och det militära försvarets skydd (dir. 2023:67). Att stärka kommunernas förmåga att motverka den organiserade brottsligheten kräver flera verktyg. Möjligheten till förköp vid överlåtelse av fastigheter kan vara ett av dessa.

Utredningen om en ny förköpslag lämnade i maj 2024 betänkandet *Digitala fastighetsköp & Förköpsrätt vid fastighetstransaktioner* (SOU 2024:38) där utredningen bland annat föreslår att kommunerna ska få förköpsrätt för motverkande av organiserad brottslighet. Betänkandet har varit på remiss, och beredning av förslagen pågår nu inom Regeringskansliet.

Regeringen har förutom det ändrade direktivet till utredningen om en ny förköpslag genomfört flera initiativ för att stärka kommunernas trygghetsskapande arbete. Genom lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har kommunerna fått ett lagstadgat ansvar för att kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en lägesbild. Utifrån lägesbilden ska de sedan ta ställning till behovet av åtgärder och besluta om en åtgärdsplan för att förebygga brott. Kommunerna ska också ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet.

Den 12 mars 2025 antog riksdagen regeringens lagförslag om utökade möjligheter och ett enklare förfarande vid kamerabevakning i offentlig verksamhet. Förslaget innebär bland annat att kravet på tillstånd för kamerabevakning tas bort och att kommuner får bedriva kamerabevakning i syfte att verka för att platser i kommunen dit allmänheten har tillträde är trygga och säkra. Lagändringen trädde i kraft den 1 april 2025.

Utredningen om åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön har på regeringens uppdrag analyserat och föreslagit samverkansformer mellan det offentliga och fastighetsägare i syfte att stärka tryggheten i den byggda miljön. Utredningens betänkande *Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö* (SOU 2025:5) har varit ute på remiss och bereds nu inom Regeringskansliet.

Regeringen har också gett Boverket ett fortsatt uppdrag att utveckla och sprida kunskapsstöd och vägledningar för brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder inom samhällsbyggnadsprocessen riktat till bland andra kommunala och privata aktörer på bostadsmarknaden.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 61 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar ministern Andreas Carlson för svaret.

Den här debatten och den här frågan väcktes för någon vecka sedan. Här i Stockholm har Sättra centrum precis varit föremål för en exekutiv auktion. Staden ville köpa tillbaka Sättra centrum och gjorde vad staden kunde för att vinna inom ramen för auktionen men förlorade dessvärre. Efter det har en ny ägare fått ta över, och man kan bara hoppas på att kommunen – staden, i det här avseendet – kommer att kunna samarbeta med den nya förvaltaren. Det får vi se. Det får vi utvärdera sedan. Signalerna är så här långt positiva.

Fru talman! Detta är effekterna av att Moderaterna sålde ut Sättra Centrum år 1999. I dag ser vi hur det kan gå med en oseriös förvaltare. År av eftersatt underhåll av en miljö där otryggheten får växa och kriminalitet kan bita sig fast visar på vikten av att vi förvaltar – i det här fallet en centrumfastighet – på ett gott sätt.

Det var en del av frågeställningen här: om regeringen ser ett behov av att ha en bredare ansats när det gäller förköpsrätt. Jag är medveten om att den föregående regeringen tillsatte en utredning för att titta på en ny förköpslag. Som vi fick höra i svaret avskaffades den förra förköpslagen under alliansregeringen.

Tidigare debattörer i den här kammaren har såklart också haft diskussioner med ministern. Man kan tycka att det krävdes ett förtydligande av direktiven. Det är mycket möjligt. Men det är också så att många remissinstanser pekar på att de direktiv som ligger till grund för den här utredningen kanske var i snävaste laget.

När det gäller det kommunala ansvaret för brottsbekämpning vet vi att brottsbekämpning är mer än att titta på vem som äger eller förvaltar en fastighet. Det kan ju vara så att brottsbekämpning lokalt, alltså mycket lokalt, kan handla om att upprätthålla en trygg plats. Då blir ju förvaltandet av en plats, eller i det här fallet en centrumfastighet, avgörande om man ska kunna trycka tillbaka kriminalitet, kriminella grupper och oseriösa aktörer som gör bostadsområdet eller centrumfastigheten otrygg.

Stockholms stad skriver i sitt remissvar på den utredning som det pekas på i interpellationssvaret: ”En starkare kommunal förköpsrätt hade varit ett viktigt instrument för att stärka kommunens förmåga att bedriva en aktiv och långsiktig markpolitik som tar tag i de segregationsproblem som sedan länge är inbyggda i stadsbilden.”

En del av de problem vi ser handlar om grov organiserad brottslighet, men en annan del – som samverkar med den otrygghet som har vuxit fram – är alltså segregationen, det vill säga den ojämlikhet vi ser i våra städer. Den första fråga som är på sin plats är väl därför om ministern trots allt inte ser ett behov av ett bredare tag när det gäller möjligheten för kommunerna att ha en tydligare förköpsrätt till strategiska fastigheter.

Anf. 62 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Först vill jag tacka Mattias Vepsä för interpellationen. Jag tycker att ledamoten sätter fingret på en omständighet som är viktig när det kommer till att bekämpa grov brottslighet och att bygga bort otrygghet och bygga in trygghet i samhället.

Regeringen gör många olika förstärkningar av strafflagstiftningen och av svensk polis. Vi vidtar flera åtgärder i det förebyggande arbetet, inte

minst på den sociala sidan av det brottsförebyggande arbetet i form av för-
äldrastödsprogram och när det gäller sekretessen mellan olika myndighe-
ter så att de ska kunna medverka till brottsförebyggande åtgärder värda
namnet. Allt det där är viktigt, och det är förstås någonting som behöver
komma på plats i hög hastighet.

När det kommer till flera av de områden som exempelvis är på polisens
lista över utsatta områden eller där vi vet att det behövs åtgärder för att
vända utvecklingen räcker det dock inte. Hela idén med flera av de åtgär-
der som jag tog upp i mitt interpellationssvar handlar om att, som jag sa,
bygga in trygghet och bygga bort otrygghet – det som ibland beskrivs som
situationell brottsprevention.

I det sammanhanget är det förstås viktigt att ha ögonen på det som
Mattias Vepsä beskriver som oseriösa förvaltare. Det är viktigt att se hur
olika fastighetsägare är med och bidrar till en positiv utveckling i områden.
Jag ska komma till svaret på den konkreta frågan, men jag vill i samman-
hanget ändå lyfta fram åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön.

Det finns många goda exempel på frivillig samverkan där fastighets-
ägare går ihop med andra aktörer – som civilsamhället, polisen och andra
myndigheter – för att arbeta med just trygghetsskapande åtgärder. Men i
många delar av landet där jag har besökt den typen av positiva exempel –
även under den tiden då jag satt i riksdagens justitieutskott, fru talman –
har man kunnat peka på ett antal fastigheter där ägarna inte medverkar till
det positiva arbetet. Det är det som uppdraget i den här utredningen syftar
till: att få in fler, för att inte säga alla, fastighetsägare i arbetet med att
bygga in trygghet.

När det gäller den specifika frågan om förköpsrätt är det mycket riktigt
så att regeringen för att få ett starkt fokus på den organiserade brottslig-
heten – och även för det civila och militära försvarets skydd – avgränsade
uppdraget i ett tilläggsdirektiv. Det handlade om att ha mer träffsäkerhet i
de delarna och nå effekt i arbetet med att motverka organiserad brottslig-
het.

Många remissinstanser har svarat på remissen och gett sina synpunkter
på de förslag som utredaren har lämnat, och jag vill inte föregripa bered-
ningen av dem. Jag konstaterar i stället att vi ser väldigt positivt på enga-
gemanget och förstås bereder förslaget från utredningen tillsammans med
de synpunkter som har kommit in från remissinstanserna. Det är klart att
vi tittar igenom och läser de här remissvaren med utgångspunkten att vi
ska få till så bra åtgärder som möjligt för att kunna bygga in trygghet och
motverka den organiserade brottsligheten.

Jag vill avsluta med att säga att det ändå är positivt att höra de positiva
signaler som Mattias Vepsä har uppfattat i det konkreta fallet. Det är för-
stås någonting vi följer.

Anf. 63 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! När det gäller utredningen om ökad samverkan får vi nog
alla säga att det är positivt om vi kan öka samverkan, frivilligheten och
allas ansvar för att jobba brottsförebyggande och trygghetsskapande. Vi
stod också bakom och var med och förberedde lagstiftningen för att ge
kommunerna ett tydligare ansvar för det brottsförebyggande arbetet, vilket
också finns med. Det handlar om lägesbilder och insatser för att öka trygg-
heten och bekämpa brottsligheten.

Det jag efterfrågar här och det som Stockholms kommun har efterfrågat kring både försäljningen och köpet av Sättra centrum är tydligare verktyg, det vill säga tydligare möjligheter för kommunen att agera proaktivt. Man vill inte bara vara hänvisad till samarbeten eller analyser. När det väl finns risk för oseriösa fastighetsförvaltare eller ökad kriminalitet och det inte räcker med samarbetsavtal – när det krävs att det offentliga går in med muskler – krävs det tydligare lagstiftning.

Det känns lite som att Sverigedemokraterna och regeringen har svårt att ge sig på privata intressen. Det här är en stor blind fläck för regeringen. De senaste månaderna har det blivit glasklart för alla oss andra som jobbar med brottsbekämpning att de privata intressena – vinstintressena i olika sektorer – gång på gång får gå före det allmännas intresse av ordning och reda eller trygghet. Vi ser HVB-hem som drivs av gängkriminella och vårdbolag som drivs av mc-klubbsföreträdare. Inte minst minns vi hur ett stort fastighetsförvaltningsbolag för ett år sedan lämnade tingsrätten i Södertälje och det i stället kom in en ägargruppering som rapporterades ha kopplingar till Södertäljenätverket.

Det är mot den bakgrunden som vi socialdemokrater säger att det absolut är viktigt att vi får en lagstiftning på plats som ger konkreta verktyg när det kommer till brottsbekämpning men att det ibland också är lite ludigare. Ibland det viktigt att ha en bredare lagstiftning som gör det möjligt för kommunerna att ta det ansvar som krävs för att inte bara upprätthålla trygghet utan också bygga hela städer. Det handlar om att bygga bort segregationen och öka jämlikheten. Vi vet att det skapar trygghet. Det skapar hela städer, och det skapar en möjlighet för de boende att känna: ”Det här är en stadsdel som jag vill bo i och som jag känner för.” Då växer motståndskraften mot både kriminalitet och annat ont.

I Dagens Samhälle för ett år sedan, precis när regeringen fick ta emot utredningen, uttalade sig ministern. Inledningen på artikeln var: ”Regeringen stoppar utredningen om en ny kommunal förköpsrätt vid fastighetsaffärer.” Bakgrunden till att regeringen hade gett det smalare direktivet var att det gavs en alldeles för bred möjlighet till kommunala förköp.

Det ska då också vägas in, vilket jag inledde mitt anförande med att säga, att de som var mest kritiska var just privata fastighetsägare och kanske en och annan centrumägare. Då är frågan vem man ska lyssna på. Ska vi lyssna på alla de kommuner och alla de myndigheter – Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och andra – som har lyft behovet av skarpare verktyg, eller ska vi lyssna på enskilda vinstintressen? Det är den första frågan: Vem lyssnar regeringen på när det gäller den här viktiga frågan?

Den andra frågan är: Finns det en tidsplan för när det kommer en kommunal förköpsrätt? Det är trots allt ett år sedan utredningen landade på ministerns bord.

Anf. 64 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Flera av de synpunkter som Mattias Vepsä lyfter i debatten är sådana som finns i remissvaren, och de bereds som sagt i Regeringskansliet tillsammans med utredningens förslag. Betänkandet var ute på remiss, och jag tror att vi hade fått in alla remissvar i oktober, alltså i höstas. Sedan dess har vi berett dem. Det är ett ganska omfattande material, och för att svara på ledamotens fråga har jag ingen tidsplan som jag kan kommunicera här i kammaren.

Anf. 66 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Syftet med den snabbspårsutredning som ledamoten hänvisade till var ju att få fram ett beredningsunderlag. Nu har vi en utredning som har lämnat förslag. Dessa har remitterats, och vi bereder dem i Regeringskansliet.

När det gäller de andra delar som ledamoten har tagit upp under debatten, fru talman, är det ju inte så att regeringen på något sätt ser mellan fingrarna. Vi lägger heller inte några fingrar emellan; man kan välja vilket uttryck man vill. Vi tar väldigt allvarligt på alla uppgifter om att kriminella på olika sätt har tagit sig in i samhällssystemet. När det gäller HVB-hem, som ledamoten nämnde, har regeringen gett Ivo i uppdrag att skärpa tillsynen. Min kollega socialtjänstministern har slagit fast att alla HVB-hem ska granskas. Även när det gäller ägande av samhällsviktig infrastruktur har det vidtagits åtgärder.

Det är viktigt att se att den grova organiserade brottsligheten är systemhotande. Den tar sig in på en lång rad olika områden i samhället. Det var det som låg till grund för att vi såg ett behov av att tydliggöra detta gällande förköpsrätt och förköpslagstiftning, vilket vi också gjorde i det tilläggsdirektiv som vi sedan fick ett utredningsunderlag för. Det har remitterats, och detta kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Mitt besked är att det här bereds i Regeringskansliet. Mitt besked under den här debatten är att vi går fram med många andra åtgärder på bred front för att trycka tillbaka den grova organiserade brottsligheten, bygga in trygghet och bygga bort otrygghet.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:647 om ökade kostnader för att resa med kollektivtrafik

Anf. 67 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Malin Östh har frågat mig om jag avser att verka för åtgärder och satsningar som gör det billigare och mer attraktivt att resa hållbart med kollektivtrafik samt om det är min bedömning att det krävs ytterligare statliga åtgärder för fler hållbara persontransporter i regioner och kommuner.

Kollektivtrafiken bidrar till att göra samhället tillgängligt genom att skapa möjligheter för människor att resa till och från arbete, utbildning, fritidsaktiviteter och service. Dessutom skapar kollektivtrafiken nytta för samhället, till exempel genom att vidga arbetsmarknadsregionerna och minska trafikens klimat- och miljöpåverkan.

Att organisera lokal och regional kollektivtrafik är ett tydligt utpekat regionalt ansvar. Den lokala och regionala kollektivtrafiken finansieras till ungefär hälften med biljettintäkter och till resterande del med offentliga medel. Det offentliga åtagandet är alltså stort och bidrar till att hålla biljettpriserna nere för resenärerna.

Staten ansvarar emellertid för en stor andel av det väg- och järnvägsnät som kollektivtrafiken använder, och regeringen satsar stort på infrastruktur. Riksdagen beslutade i december 2024 om en ekonomisk ram på 1 171

miljarder kronor för åtgärder i den statliga transportinfrastrukturen i enlighet med regeringens förslag i infrastrukturpropositionen *Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera* (prop. 2024/25:28, bet. 2024/25:TU5, rskr. 2024/25:102).

Nu inleds nästa fas i infrastrukturplaneringen i och med att regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en trafikslagsövergripande nationell plan för transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037.

Samtidigt ökar regeringen den preliminära totala ramen för medel till länsplaner med 20 procent jämfört med nu gällande ramar. Det är alltså en betydande ökning jämfört med tidigare planomgångar.

Den nationella planen och länsplanerna innehåller även medel till kollektivtrafikanläggningar, både i den statliga infrastrukturen och som bidrag till regional infrastruktur. Den historiskt stora satsningen kommer alltså kollektivtrafiken till del.

Anf. 68 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är dyrtider för de svenska hushållen. Allt fler svenskar har svårt att få pengarna att räcka till. Särskilt kännbart blir det när kostnaderna ökar för sådant som vi inte kan undvara. Vi behöver alla äta och ha någonstans att bo. På tre år har matpriserna ökat med 27 procent, och under samma period har hyresnivåerna ökat med 11 procent. Också kostnaderna för att transportera sig och ta sig dit man behöver komma har ökat kraftigt. Även det är en kostnad som är svår, eller omöjlig, att välja bort.

Ingen har missat att det har varit en stor diskussion om ökade bränslekostnader. För flera partier i den här kammaren, däribland statsrådets eget parti, var det en av valrörelsens viktigaste frågor. Statsrådets partiledare beskrev i valrörelsen prisökningen på bensin och diesel som att den riskerade att slå ut vår egen befolkning.

Prisökningen i kollektivtrafiken är det dock tyst om från Kristdemokraterna och övriga Tidöpartier, trots att den prisökningen är större. Priset för att resa kollektivt har ökat med 139 procent de senaste decennierna – det är en prisökning som är dubbelt så stor som den som har skett på bensin och diesel.

Av Tidöpartiernas starka fokus på bensinpriser och biltransporter kan man få intrycket att vi alla kör bil. Så är det dock inte – långt därifrån. Var femte person över 18 år i Sverige har inget körkort, och 25 procent av Sveriges vuxna befolkning har kollektivtrafiken som enda resealternativ. Det är alltså var fjärde svensk som har kollektivtrafiken som enda resealternativ; det är ingen liten grupp.

Regeringen har ju ansvar för hela landets utveckling och för hela befolkningen, så var finns regeringens och statsrådets omsorg om denna del av befolkningen? Riskerar inte även den att slås ut, för att använda statsrådets partiledares retorik? Här finns givetvis också pensionärer och barnfamiljer som drabbas av höga priser. Här finns också personer som behöver ha råd att ta sig till jobbet och råd att köpa busskort till sina barn så att de kan ta sig till sina fritidsaktiviteter. Den enda skillnaden är att den ena åker bil och den andra buss. Om den första har Tidöpartierna massor att säga, om den andra ingenting.

Prot. 2024/25:117

16 maj

Svar på
interpellationer

Statsrådet säger i sitt svar att det offentliga åtagandet i kollektivtrafiken är stort och att det har bidragit till att hålla nere biljettpriserna. Om det offentliga åtagandet är stort eller inte kan man diskutera. Vi menar att det är långtifrån tillräckligt stort. Faktum är att Sverige sticker ut som ett av få länder i Europa som inte satsar på kollektivtrafiken – jag återkommer till det. Vad gäller att man har lyckats hålla nere biljettpriserna är en 139-procentig prisökning för mig inte synonymt med att hålla nere priserna.

Mina frågor kvarstår. Vad ser statsrådet att regeringen kan göra för att hantera prischocken och bidra till att pressa ned kollektivtrafiktaxan?

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det går inte att komma ifrån att den lokala och regionala kollektivtrafiken är ett regionalt ansvar. Priset på biljetter i den lokala och regionala kollektivtrafiken sätts efter politiska beslut på regional nivå. Här är det en skillnad jämfört med att vara beroende av bil för att ta sig till och från exempelvis arbetet.

Vi kunde nog ha haft en annan debatt om inte underhållsskulden i det svenska väg- och järnvägsnätet hade varit stor. Svaret på frågan är därför åter att vi fokuserar på att rusta upp svensk infrastruktur. En robust infrastruktur som man kan lita på är avgörande för arbetspendling. Vi satsar på underhåll av vägar på en nivå som kan nollställa hela underhållsskulden till 2037. Det betyder mycket för skolskjutsar, busstrafik och arbetspendlare i stora delar av landet.

Sedan dag ett har regeringen skjutit till mer pengar till vägarna i olika budgetar, senast 500 miljoner kronor i vårändringsbudgeten, och vi har i den långsiktiga infrastrukturpropositionen som sagt medel för att nolla hela underhållsskulden till 2037. Det är ett positivt besked till dem som i dag undrar om man kan lita på att bussen kommer fram i tid.

På samma sätt har vi fokuserat på underhållet av svensk järnväg, där underhållsskulden är ännu större, nästan tre gånger så stor som på vägsidan. I år genomförs fler banarbeten än någonsin tidigare, 1 700 stycken. Det är resultatet av ökade anslag men också högre genomförandeförmåga hos Trafikverket till följd av uppdrag som regeringen har gett verket.

Vi tar alltså ansvar för att pressa tillbaka underhållsskulden, som alltför länge har tillåtits öka oavsett politisk färg på regering.

Punktligheten förbättras. Vi ser vissa positiva signaler i år. Även om vi inte ska dra alltför stora växlar på enskilda månader noterar jag att enligt Trafikverket var mars i år den bästa månaden på två år vad gäller punktlighet i järnvägstrafiken. Fler än nio av tio persontåg kom fram i tid, vilket är det bästa resultatet sedan april 2023.

Vi är inte nöjda med det, men vi ser att det successivt blir bättre samtidigt som regeringens politik säkerställer att fler slitna spår, växlar och elledningar kan bytas ut.

Vi ökar också länsplanernas tilldelning rejält. Den ökning vi har i infrastrukturpropositionen motsvarar ungefär 20 procent. I den förra infrastrukturpropositionen ökades länsplanernas tilldelning endast med 8 procent, så det är alltså en betydligt högre tilldelning nu än i tidigare planomgångar. Detta möjliggör för länsplaneupprättarna att satsa mer på kommunala och regionala kollektivtrafikåtgärder, till exempel pendelparkeringar, förbättrade busshållplatser och kollektivtrafikanläggningar.

Vi följer förstås utvecklingen inom kollektivtrafiken i stort, men låt mig åter understryka att ansvaret ligger på lokala och regionala förvaltare och att besluten fattas på regional nivå. Jag och regeringen tar ansvar för att rusta upp svensk infrastruktur, som är en grundläggande förutsättning för att man ska kunna lita på kollektivtrafiken. Men frågor om budget för kollektivtrafiken måste ställas till dem på regional nivå som bär ansvaret för den och fattar besluten.

Anf. 70 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! Låt mig först bemöta detta om länsplanerna, som statsrådet pratade en del om. Även om man skjuter till mer medel har länsplanernas andel av den totala utvecklingsramen minskat över tid, och vi känner säkert båda till att regionernas bedömning är att anslagen till länsplanerna är otillräckliga. Det är bara en kommentar till det statsrådet sa.

Att statsrådet i sitt svar skjuter över frågan till regionerna är inget nytt. Det har statsrådet gjort tidigare vid ett flertal tillfällen, så det brukar vara svaret. I höstas var det fyra trafikavtal som riskerade att helt stå utan statlig finansiering. Jag ställde då en fråga till statsrådet om regeringens ansvar för hållbar mobilitet och allas rätt till tillgänglighet. Statsrådet svarade då: ”I vilken omfattning trafiken kommer att kunna bedrivas i det fall statens delfinansiering minskar eller uteblir är en fråga för de regionala kollektivtrafikmyndigheterna att ta ställning till.” Detta är ett praktexempel på övervältring av både kostnader och ansvar från staten till regionerna.

Precis denna problembild beskriver Klimatkommunerna, som samlar kommuner och regioner i omställningsarbetet. Man pekar tydligt på att ansvaret för omställning vilar tungt på kommuners och regioners axlar medan staten backar tillbaka. Detta har man sagt vid ett flertal tillfällen.

Många kommuner och regioner tar de klimatmål riksdagen har beslutat om på allvar och jobbar aktivt och ambitiöst med att ställa om transportsektorn och öka kollektivtrafikens marknadsandel.

SKR har samlat ställt sig bakom fyra av tio-målet, det vill säga att fyra av tio resor ska ske med kollektivtrafik. Men landets kommuner och regioner arbetar i motvind. Regeringen säger nej till att anta fyra av tio-målet på nationell nivå och avskaffar det verktyg som har funnits genom stads-miljöavtalen för att kommuner och regioner i samverkan, tillsammans, ska jobba för en hållbar stadsutveckling och en ökad transporteffektivitet. Regeringen har inte heller tagit några initiativ för att hantera orättvisan som finns kring statliga subventioner och förmånsbeskattning, där olika trafikslag hanteras väldigt olika. Samtidigt har man också stoppat ett transportneutralt, rättvist reseavdrag.

Att retirera från ansvar och försämra kollektivtrafikens förutsättningar på det sätt regeringen gör får konsekvenser. I den senaste kollektivtrafikbarometern ser vi hur kollektivtrafikens marknadsandel minskade under 2024.

Att ett hållbart transportslag, som är så gott som helt fossilfritt, tappar marknadsandelar går på tvärs med både klimatmål och transportpolitiska mål, men det går också på tvärs med vad regeringen själv säger sig vilja göra. Regeringen understryker i sin infrastrukturproposition att man vill betona vikten av ökad transporteffektivitet. Men Klimatpolitiska rådet konstaterade i sin senaste rapport att regeringens politik under 2024 bidrog till att motverka utvecklingen mot ett transporteffektivt samhälle.

Så jag frågar igen, men nu ur ett annat perspektiv: Hur kan regeringen stärka kollektivtrafiken för att på så sätt öka transporteffektiviteten, vilken man säger sig prioritera?

Anf. 71 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det finns flera svar på frågan. Jag ska inte bemöta alla delar i Malin Ösths inlägg, fru talman, utan jag ska svara på frågan vad regeringen kan göra för att stärka svensk kollektivtrafik.

När det gäller huvuddelen har jag redan svarat. Jag tror att det är viktigt att se vad som kan göras på kort sikt och också på lång sikt för att återta eftersatt underhåll och öka punktligheten i kollektivtrafiken så att man kan lita på att pendeltåg och bussar kommer fram i tid så att man inte blir försenad till jobbet när man ska välja kollektivtrafik. Det tror jag är en mycket viktig faktor när man står inför valet av färdmedel till och från arbetet. Att rusta upp svensk infrastruktur är alltså en helt avgörande del för att man ska kunna lita på svensk kollektivtrafik.

En annan viktig del är att stärka tryggheten i samhället i stort, inte minst i kollektivtrafiken och på tider som kvällar och kanske helger. Vi vet utifrån olika undersökningar att en del drar sig för att använda kollektivtrafiken då, av otrygghetsskäl. Vi har också ett pågående arbete för att stärka säkerheten i kollektivtrafiken. Det finns alltså flera olika delar som är betydande för att man ska kunna resa kollektivt tryggt och för att det ska vara ett attraktivt färdmedel.

Vi ställer inte olika trafikslag mot varandra. Däremot ser vi många po-
änger med att det ska finnas attraktiva alternativ att välja mellan. Där kan priset på biljetter vara en del, men det är den lokala och regionala nivån som fattar de politiska besluten. Vi vet att redan i dag betalas ungefär 50 procent av biljetten med offentliga medel.

De andra delarna, som rör underhåll av järnvägar och vägar, ligger inom mitt ansvarsområde, och där ser vi en total omläggning av politiken. Vi har nu för första gången en plan för att nolla underhållsskulden på vägsidan och återta så mycket som möjligt på järnvägssidan. Vi ser redan positiva tendenser, även om den nya nationella planen ännu inte har börjat gälla.

Fru talman! Detta kommer att vara viktiga delar för att återta tilliten till svensk kollektivtrafik och för att man ska kunna veta att man kan ta sig fram på ett säkert och tryggt sätt.

Anf. 72 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för debatten!

Jag noterar att statsrådet inte ger några svar om alla de problem som jag har tagit upp och önskat få statsrådets syn på, utan han pratar om andra saker kopplat till transportinfrastrukturen.

När man lyssnar på statsrådet framstår det nästan som att det inte finns några alternativ och att det inte går att göra på något annat sätt – kollektivtrafiken är regionernas ansvar, punkt slut, ungefär. Statsrådet får korrigera mig om det är en fultolkning, men det är så jag tolkar det jag hör.

Sanningen är att Sverige sticker ut som ett av få länder i Europa som inte satsar på kollektivtrafiken. Tittar man runt i Europa ser man att det i stora delar finns en helt annan trend. Där ökar kollektivtrafikresandet, och det gör det genom politiska prioriteringar och beslut.

Nästan en tredjedel av länderna i EU och även Storbritannien har infört någon form av statliga subventioner till lokal och regional kollektivtrafik de senaste åren. I de länderna har stat, kommun och region gått samman och enats kring det gemensamma ansvaret för en stärkt, prisvärd kollektivtrafik. Det är precis detta som Klimatkommunerna efterfrågar i Sverige, och att man inte gör det här beskriver de som ett problem.

Luxemburg och Malta har helt avgiftsfri kollektivtrafik. Sedan har vi Tyskland, Österrike, Spanien, Portugal och Frankrike, som alla i olika utsträckning har infört heltäckande nationella lösningar. Tyskland kan man prata hur länge som helst om – det är ett jättepositivt exempel.

Sammanfattningsvis finns det mycket att göra för att säkra allas rätt till mobilitet, öka transporteffektiviteten och ställa om till ett hållbart transportsystem. Kollektivtrafiken är helt central i detta.

Jag hoppas att statsrådet och regeringen tar intryck av vad som händer i Europa och följer efter. Sveriges många kollektivtrafikresenärer förtjänar verkligen regeringens uppmärksamhet.

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Som jag sa inledningsvis tror jag att vi hade haft en annan debatt om vi inte hade haft en underhållsskuld på järnvägssidan och vägsidan som påverkar kollektivtrafikresenärer och andra, även privatbilister. Det påverkar alla mycket negativt. Att återta denna skuld tror jag är viktigt för dem som är beroende av kollektivtrafiken i sin vardag och som inte vet om de kan förlita sig på att tåget kommer i tid, något som skapar oro. Nu ser vi positiva tendenser: Nio av tio tåg kommer fram i tid.

Jag har svarat på frågorna, fru talman. På frågan ”Avser statsrådet att verka för åtgärder och satsningar som gör det billigare och mer attraktivt att resa hållbart med kollektivtrafik?” svarade jag att priset på biljetter i den lokala och regionala kollektivtrafiken sätts efter politiska beslut på regional nivå.

När det gäller att resa mer hållbart med kollektivtrafik är det själva grunden i att nu prioritera det basala i den svenska infrastrukturens funktion. Man ska kunna resa på ett hållbart och tillförlitligt sätt med buss, järnväg eller annat trafikslag.

Den andra frågan var: ”Är det statsrådets bedömning att det krävs ytterligare statliga åtgärder för fler hållbara persontransporter i regioner och kommuner?” Jag upprepar återigen att det, när vi har så stora behov i svensk infrastruktur, är viktigt att göra de prioriteringar som behövs för att återta eftersatt underhåll.

Det är förstås viktigt att de som betalar för att åka kollektivt får en resa som håller god kvalitet. Därför är det viktigt att stärka robustheten, som faktiskt är eftersatt i svensk infrastruktur.

Det finns många andra delar att ta upp i debatten, fru talman, men som jag ser det har jag efter bästa förmåga svarat på ledamotens frågor. Jag tackar så mycket för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:610 om ansvarig myndighet för uppföljning av minoritetspolitik

Anf. 74 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Mirja Räihä har frågat mig vad anledningen är till ett byte av uppföljande myndighet för minoritetspolitiken och om jag tänker fullfölja planen trots motståndet från de nationella minoriteterna.

Frågan om vilken myndighet som ska ansvara för samordning och uppföljning av minoritetspolitiken har varit föremål för flera utredningar. I slutbetänkandet från Utredningen om uppföljning av minoritetspolitiken (SOU 2020:27) konstaterades bland annat att regeringens styrning av minoritetspolitiken behöver bli tydligare och att möjligheten att åstadkomma den styrning som krävs bedöms som mycket begränsad inom länsstyrelsestrukturen.

Utredningen träffade under arbetets gång ett stort antal aktörer, bland andra företrädare för de nationella minoriteterna. Många vittnade om strukturella och andra hinder och utmaningar som försvårar genomförandet av minoritetspolitiken. Regeringen har arbetat vidare med frågan, och som ett led i detta har Regeringskansliet hållit ett samrådsmöte med företrädare för de nationella minoriteterna i syfte att bland annat inhämta deras synpunkter på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor som ansvarig uppföljningsmyndighet.

Regeringen är mån om att uppföljningen av minoritetspolitiken ska bidra till en mer effektiv och ändamålsenlig styrning av minoritetspolitiken. En fortsatt dialog med de nationella minoriteterna i den här och andra frågor inom ramen för arbetet med minoritetspolitiken är därför central.

Regeringen kommer att återkomma i frågan om ansvarig myndighet för uppföljning och samordning av minoritetspolitiken.

Anf. 75 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka kulturministern för svaret, även om det var rätt knapphändigt.

Det är sant att det finns en utredning som tillsattes av den förra regeringen och som bland annat handlar om vilken myndighet som ska vara uppföljande myndighet i stället för Länsstyrelsen Stockholm.

Det behöver sägas att utredaren föreslår att Isof ska vara uppföljande myndighet. Med tanke på det ansvar som Isof har haft, med språkcentrum för fyra av fem minoritetsspråk, kan man tro att utredarens förslag skulle kunna förbättra uppföljningsarbetet. Isof kan alltså låta rätt, men de som deltog i samrådet såg risker med det – risker som hänger ihop med årets budget.

De som deltog i samrådet ansåg att det inte är läge för detta just nu eftersom anslagen till Isof dröjde och i slutändan minskade. Anslagen är inte heller permanenta. En stor del av personalen varslades om uppsägning på grund av arbetsbrist, och Isof tvingades även säga upp medarbetare.

Regeringen verkar inte vilja följa upp utredningen, utan man föreslog att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska vara uppföljande myndighet för minoritetspolitiken. Samtliga 22 minoritetsorganisationer var emot detta förslag.

Det är sant att departementet har haft samråd med minoritetsgruppernas företrädare. Det hölls den 26 mars i år, och 22 organisationer från de fem minoritetsgrupperna deltog i samrådet. Frågan som behandlades var att byta uppföljande myndighet från Länsstyrelsen Stockholm till MUCF i Växjö.

Fru talman! Samrådet var enhälligt emot flytt av myndighetsansvar. Deltagarna ansåg att MUCF inte kommer att kunna vara den motor som långsiktigt kan driva frågorna eller utveckla minoritetspolitiken. Deltagarna hade svårt att tro att myndigheten kommer att kunna följa upp minoriteternas rättigheter när det gäller både social- och skollagstiftningen.

Samtidigt uttryckte man att Länsstyrelsen Stockholm har utvecklats som uppföljande myndighet och nu förstår minoriteternas behov mycket bättre.

Deltagarna i samrådet kritiserade förslaget hårt. Regeringen fick kritik för att vilja diskutera organisation trots att den inte har en strukturerad minoritetspolitik och inte heller mål för politiken. Det var, som en deltagare uttryckte det, fel frågor i fel ordning.

Statssekreteraren som var på plats försäkrade att Kulturdepartementet kommer att ta med sig synpunkterna. Men när sista bilden i presentationen kom upp efter en lång diskussion stod det på den: Nästa steg – uppdrag till MUCF och länsstyrelsen att förbereda flytten. Här kände samtliga minoritetsgrupper givetvis att de löper risk att bli fullständigt överkörda.

Kulturministern har svarat på frågan om vad anledningen är. Jag förstår att utredningen som tillsattes av den förra regeringen är en viktig del i den här diskussionen och ett svar på vad anledningen är.

Däremot har jag inte fått svar på min andra fråga, den som de nationella minoriteterna behöver få svar på: Tänker ministern köra över samtliga minoritetsorganisationer och ge uppdraget till MUCF?

Anf. 76 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Låt oss börja med att gå tillbaka och titta på den här frågan utifrån ett lite längre historiskt perspektiv. Då kan vi konstatera att det, precis som ledamoten var inne på, under flera tidigare regeringar – inte minst under den tidigare S- och MP-ledda regeringen – har funnits både skrivelser till riksdagen och skäl för att titta närmare på den här frågan.

Det har gjorts flera olika utredningar och tagits fram betänkanden, och i princip alla betänkanden har framhållit att det behövs mer samordning, mer utveckling och mer uppföljning av minoritetspolitiken. Det behöver stärkas, och då har man konstaterat att även myndighetsstrukturen för detta behöver stärkas. Det konstaterade man i skrivelsen *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* men också i resultatet av den, det vill säga betänkandet *Högre växel i minoritetspolitiken*.

Sedan har det naturligtvis tvistats om var det här ska ligga någonstans eftersom man har konstaterat att länsstyrelserna inte har kompetensen och eftersom regeringen i den samlade styrningen har sagt att länsstyrelserna inte ska ha den typen av nationella uppdrag. De har andra uppgifter, och därmed ska man försöka avlasta länsstyrelserna från den här typen av nationella uppdrag när det finns myndigheter som har kompetensen att omhänderta det.

Ett förslag var, precis som ledamoten var inne på, att använda sig av Isof. Då fanns det ett motstånd mot det, och det hörsammade regeringen. Vi har tittat på andra myndigheter, och det som ligger på bordet nu är MUCF.

MUCF är ju den myndighet som har hand om den här typen av frågor och också har viss kompetens i den här typen av frågor. Sedan är jag väl medveten om att MUCF själv har lyft fram att man kommer att behöva kompetensförstärka för att kunna ta sig an den här uppgiften. Det är en del i det arbete som vi gör nu när vi bereder detta.

Något beslut finns ännu inte, utan vi gör det här enligt konstens alla regler. Vi bedömer för- och nackdelar. Vi försöker ta in alla olika perspektiv för att kunna fatta ett så klokt beslut som möjligt för framtiden.

Anf. 77 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Det är klart att man behöver förstärka uppföljningen av minoritetspolitiken. Men i ett läge där samtliga grupper är emot det förslag som Kulturdepartementet lade fram på samrådet låter det lite magstarkt att man ska titta på det.

MUCF har fått göra en egen utredning om flytten av minoritetsfrågor till myndigheten. Dess svar är att man varken kan frågorna eller har kompetens när det gäller minoritetslagstiftning.

Minoritetsgrupperna själva beskriver situationen som att hela havet stormar och vill åtminstone invänta Riksrevisionens rapport om effektiviteten i minoritetsarbetet i Sverige. Den kommer i början av sommaren och kan bli vägledande när det gäller organiseringen av minoritetsarbetet och hur det bäst ska följas upp.

Hela havet stormar är rätt uttryck för hur även jag upplever regeringens minoritetspolitik efter alla kontakter med minoritetsgrupperna som jag haft nu.

Det som har hänt hittills och som upplevs som väldigt svårt är neddragning av medel till språkcentrumen, neddragning av medel till länsstyrelsernas arbete med stöttning av kommuner och regioner när det gäller förskola och äldreomsorg i förvaltningskommunerna och neddragning av medel till riksorganisationer. Ett exempel är Sverigefinländarnas delegation, vars anslag har minskats med 44 procent i årets budget.

Vidare är det indragna medel till det samnordiska språkcentret för samiska, Sámi Giellagáldu. På det sättet tvingas Sametinget finansiera den delen och avstå från andra samiska kultursatsningar. Därtill är regeringens syn på konsultationslagen när det gäller den samiska befolkningen och deras rätt till samråd i frågor som berör dem något bristfällig. Det finns nu en anmälan till konstitutionsutskottet.

Regeringen har också utsett en utredare som jämför samer med frimärkssamlare och tornedalingar med bandyintresserade när det gäller deras intresse av att finnas tillgängliga i arbetet med framtagandet av en kulturkanon. Dessa betraktelser görs dessvärre i offentlighetens ljus, så det är verkligen hela havet stormar samtidigt som olika organisationer försöker hitta ett sätt att vara verksamma i en mycket osäker tid.

Jag har till och med fått motta mejl från något som jag inte ens visste fanns, Förbundet Skogsfinnars Intressen i Sverige, som är starkt emot att placera uppföljningsfrågorna hos MUCF.

Jag ställde två enkla frågor i min interpellation: Vad är anledningen till ett byte av uppföljande myndighet? Och tänker kulturministern fullfölja planen trots motståndet från de nationella minoriteterna?

Motståndet är verkligen massivt när 22 organisationer försöker sätta ned foten. Och som sagt fick jag mejl även från skogsfinnarnas förbund.

Fru talman! Kulturministern har svarat på frågan om anledningen men fortfarande inte på frågan om regeringen är beredd att köra över 22 minoritetsorganisationer.

Man kan ställa ytterligare en fråga: Är regeringen beredd att, innan man fattar beslut, invänta Riksrevisionens rapport om effektiviteten i minoritetsarbetet?

Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Låt mig då vara väldigt tydlig: Det var alltså ledamotens eget parti och tidigare regering som drev fram de här frågorna och även de betänkanden och skrivelser som finns om detta.

Det vi gör nu är att följa betänkandet, som konstaterar att det behövs mer samordning och mer uppföljning i minoritetspolitiken. Det är något som nuvarande regering tar tag i och tittar vidare på.

Det finns inga beslut fattade ännu. Det har hållits ett antal samråd inom ramen för de årliga samråden där jag träffar minoriteterna, men det hölls också ett särskilt samråd den 26 mars som handlade om just detta.

Vad gäller finansiering av detta – jag kommer inte att debattera hela minoritetspolitiken, fru talman, då jag trodde att vi berörde ett ämne här – har regeringen tillfört medel i budgeten. Vi har tillfört 8 miljoner kronor för 2025, och det beräknas avsättas lika mycket pengar för både 2026 och 2027 för att jobba med just förstärkning av samordning och uppföljning av minoritetspolitiken.

Vi gör nu det som startades av den förra regeringen, där ledamotens eget parti innehade statsministerposten. Jag är därför lite förvånad över att ledamoten tycker att detta går i så fel riktning.

Jag är medveten om att minoritetsorganisationerna inte tycker att detta ska flyttas till MUCF. Det har de gjort tydligt i samråden. Det är därför vi har samråd. Men detta är helt klart någonting som vi behöver vrida och vända på och jobba med. Det har tidigare regeringar konstaterat, och det konstaterar även den här regeringen. Vi tar därför också arbetet vidare.

Jag ser fram emot att bereda frågan vidare och komma till någon form av beslut framöver.

Anf. 79 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Även om frågorna handlar om myndighetsflytt behöver man sätta dem i ett sammanhang. De behöver sättas i det sammanhang som minoriteterna beskriver, nämligen att det verkligen är hela havet stormar.

Jag vet att det var den förra regeringen som tillsatte utredningen. Samtidigt behöver man kanske ändå utvärdera detta utifrån minoritetsgruppernas syn på saken. De är i samrådet tydliga med att Isof är otänkbart på grund av att regeringen har splittrat Isof så till den grad att de inte längre vågar lita på den myndigheten. De litar inte heller på MUCF eftersom de ser att MUCF kommer att ha svårt att fullgöra det här uppdraget.

Samtidigt är det så, trots att man vill ta bort nationella uppdrag från länsstyrelserna, att tilliten till Länsstyrelsen i Stockholms län har ökat. Man känner att Länsstyrelsen i Stockholms län förstår behoven och har diskussion med minoritetsgrupperna.

Man känner också: Låt oss prata om myndighetsflytt den dagen det åter finns en handlingsplan för minoritetspolitiken och mål för minoritetspolitiken i Sverige! Upplevelsen just nu är att detta inte finns. Det är det som gör att detta blir fel fråga och fel ordning.

Anf. 80 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Detta är signifikant för Socialdemokraterna och inte minst för den tidigare regeringen: Man tillsätter utredningar. Man skriver fram skrivelser och betänkanden. Men sedan gör man ingenting. Det blir inte bra hur man än gör, tycker man, och då gör man i stället ingenting. Resultatet får nu Sverige betala priset för, inom väldigt många områden.

När det gäller den myndighetsstruktur vi har konstaterar betänkande efter betänkande och skrivelse efter skrivelse att vi behöver utveckla både uppföljningen och arbetet med minoritetspolitiken. Det kan inte göras inom ramen för länsstyrelserna, där uppdraget i dag ligger.

Då har man diskuterat Isof. Jag delar över huvud taget inte ledamotens bild att man nu inte skulle vilja lägga det hos Isof på grund av att Isof har mindre budget att röra sig med. Det var väldigt tydligt i remissutfallet att flera instanser tvekade inför att flytta dessa uppgifter till Isof av hänsyn till minoritetspolitiken och myndigheten Isofs kärnuppdrag. Därför ville man inte lägga det där. Man ville inte heller lägga det hos MUCF eftersom man hade tveksamheter kring det.

Så här kan vi inte fortsätta. Vi kan inte låta bli att göra någonting. Vi kan inte fortsätta att göra ingenting på grund av att vi inte kan föreställa oss hur vi ska få arbetet att fungera i praktiken. Då handlar det väl om att i stället kompetensförstärka och se till att vi klarar av att göra det som vi faktiskt är satta att göra inom minoritetspolitiken. Då kan inte uppdraget ligga kvar hos länsstyrelserna, vilket också konstateras i det betänkande som S-regeringen har tagit fram.

Nu kommer vi att begrunda detta. Jag arbetar med och bereder frågan. Inga beslut är fattade. Jag avser att få återkomma.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:607 om uteblivna straff för människohandel

Anf. 81 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Patrik Lundqvist har frågat mig vad jag avser att göra för att öka fokuset på bekämpningen av människohandel och se till att de som handlar med människor för till exempel prostitution eller byggarbeten inte ska kunna komma undan.

Jag vill börja med att tacka Patrik Lundqvist för att han lyfter en viktig och angelägen fråga. Genom människohandel för sexuella och andra ändamål utnyttjas människor på ett cyniskt och hänsynslöst sätt. Ofta handlar

det om kvinnor som redan befinner sig i en utsatt situation. Det är en brottslighet som förstås ska bekämpas med full kraft.

Människohandel är ofta svår att upptäcka, utreda och bevisa. Under lång tid har också antalet fällande domar på området varit litet. Jag är dock övertygad om att myndigheterna med gemensamma ansträngningar kan förbättra sitt arbete. Regeringen har i ett första steg gett polisen i uppdrag att redovisa hur polis och åklagare arbetar tillsammans för att fler brott ska utredas och lagföras. Det är också viktigt att stärka stödet till offer för människohandel så att de orkar anmäla eller vittna.

Just nu pågår inom Regeringskansliet ett arbete med att ta fram en ny nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel. Det handlar om att förebygga och bekämpa att personer utnyttjas i prostitution och människohandel, men också om att stärka skyddet för utsatta personer. I det arbetet ingår att se över hur vi kan ta om hand de rekommendationer som har lämnas på området, bland annat av Partskommittén till Europarådets konvention om bekämpande av människohandel och av svenska myndigheter och organisationer. Vi står också i nära dialog med myndigheter och andra aktörer i samhället om dessa viktiga frågor.

Anf. 82 PATRIK LUNDQVIST (S):

Herr talman! Tack, Gunnar Strömmer, för svaret så här långt!

År 2018 hade vi 256 fall av människohandel som rapporterades. År 2024 var det 430. Det är en 50-procentig ökning. Trots det ser vi ingen ökning av antalet dömda. Åren 2022 och 2023 var det två dömda, år 2024 ingen. Det är egentligen bakgrunden till att vi står här i dag.

Det är jättebra att göra en massa saker. Jag tror också på myndighetsgemensamma insatser. Till exempel är a-krimcenter en bra bas för åtminstone en del av den här problematiken, framför allt det som rör arbetskrafts-exploateringen. Prostitutionen kan ju hamna på andra ställen, så att säga – även om vi har hört talas om exempelvis thaisalongerna, som är både arbetsplatser och i vissa fall forum för prostitution.

Lagstiftningen så som den ser ut, eller kanske som den tolkas, verkar för mig som lekman ganska bisarr. Jag plockar ett exempel från Jämställdhetsmyndighetens rapport. I ett mål som rörde en 14-årig flicka ansåg domstolen att hon inte blivit transporterad av den tilltalade eftersom körsträckan varit kort och den tilltalade suttit i bilens bakre del. Den tilltalade hade organiserat resan, och det var bevisat att han hade ett exploaterings-syfte med resan. Det är oklart varför transportens längd påverkade bedömningen och varför man ansåg att den tilltalade inte var ansvarig för transporten på grund av att han satt i baksätet.

Det här kan man lätt instämma i, nämligen att det är rätt bisarrt att människor kommer undan på dessa grunder. Det har naturligtvis inte att göra med hur myndigheterna arbetar, hur åklagaren eller polisen har gjort sitt jobb, utan för mig handlar det möjligtvis om domstolarnas arbete men mer troligtvis lagstiftningen som de utgår från. Där behöver vi nog ge ett handtag.

Vad det verkar har de en rätt snäv syn på vad som klassas som hot. Individer kan frias eftersom det finns avtal mellan den exploaterade och den som tjänar pengar. Inom byggsvängen kan det handla om anställningsavtal som inte följs och som det troligtvis aldrig fanns någon ambition att följa. Men domstolen ser det som kontraktsbrott i stället för vad det är,

nämligen en front för människosmuggling. Förbrytarna får alltså ut precis det de vill ha av att skriva falska papper. Lagstiftningen, rättsväsendet eller vem det än är rundas, och det blir problem inom fler och fler sektorer.

Jämställdhetsmyndigheten beskriver detta som att lagen är för komplex och dessutom nyttjas för lite. Högsta domstolen sätter inte praxis och talar om vad som gäller mellan de olika delarna i lagstiftningen. Det går väl hand i hand. Vad jag har hört och erfarit på olika håll hittar myndigheter på andra sätt att straffa de skyldiga. Man delar ut böter för mindre förseelser på arbetsplatserna eller hittar på andra saker för att stävja helheten, men man undviker just människohandels- och människoexploateringsbrotten.

Jag hoppas att vi tillsammans kan åtgärda dessa brott. Så här kan vi verkligen inte ha det.

Anf. 83 TALMANNEN:

Jag påminner om att domstols bedömning i ett enskilt fall inte får bli föremål för argumentation eller kritik men får åberopas för att till exempel motivera lagändringar. Jag säger inte att någon har gått över gränsen här, men jag vill för den fortsatta debatten framhålla just detta.

Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka Patrik Lundqvist för att han har lyft upp dessa frågor i dag.

Det är klart att frågorna är oerhört betydelsefulla för de enskilda människor som berörs och blir utsatta för övergreppen och för utnyttjandet av det slag vi talar om. Det är också klart att det i förlängningen blir ett problem för hela vårt samhälle. Det blir problem för arbetslivet och för det seriösa företagandet. Vi som samhälle totalt sett kan inte acceptera en utveckling där människor far illa på det sätt som sker i alltför många fall.

Jag uppfattade beskrivningen av det enskilda fallet just som en illustration av ett problem som kan leda oss vidare till en bredare diskussion. Finns det behov av att se över hur lagstiftningen ser ut och hur den används? Utan att gå in på det enskilda fallet vill jag säga att min uppfattning initialt ändå är att det är ett centralt problem att alldeles för få fall blir föremål för rättslig prövning. Det är svårt att dra lite mer systematiska slutsatser över hur lagstiftningen fungerar när den i praktiken provas alldeles för sällan. Det är en viktig bakgrund till det uppdrag vi har gett till aktuella myndigheter, det vill säga att i praktiken få upp trycket i ärendena så att vi verkligen kan få se fler fall leda till lagföring och på det sättet i förlängningen förhoppningsvis få fällande domar och en ännu bättre uppfattning av om det finns eventuella brister i lagstiftningen som i sådana fall måste åtgärdas. Då är vi förstås alltid beredda att föra en diskussion.

Det har också kommit förslag från andra håll. Delegationen mot arbetslivskriminalitet lämnade sitt slutbetänkande runt årsskiftet. Jag var själv med i en diskussion i anslutning till överlämnandet som arrangerades av LO. Där framkom många goda tankar om hur man kan arbeta preventivt för att förhindra att människor utnyttjas för sexuella ändamål och i övrigt, exempelvis i arbetslivet.

Sammantaget tycker jag att det är otroligt viktigt att följa detta noggrant. Vi ska debattera och diskutera frågorna. Ur min synvinkel är syftet att få ansvariga myndigheter att gräva så djupt att de får fram underlag för att få fler fall lagförda och därmed värna enskilda som drabbas och få

Anf. 85 PATRIK LUNDQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar också Strömmer för hans beskrivning av mitt exempel. Naturligtvis har jag ingen ambition att gräva ned mig i det enskilda fallet, utan det handlar om något mycket större. Men precis som Strömmer beskriver finns få fall, och då blir det svårt att bygga en bredare bild utan att använda de enstaka fall som finns.

Människohandel är en stor del av den organiserade brottsligheten. Vi ser flera kopplingar mellan gäng och andra som skjuter och säljer knark, som bisartt nog också äger domstolsbyggnader, HVB-hem och annat. Sedan har vi också de företag som finns inom byggbranschen, LVU eller andra vårdformer, till exempel LSS, där man utnyttjar människor för att tvätta pengar från annan verksamhet vita och för att tjäna pengar på människorna.

Det finns andra skrivningar i de utredningar som har gjorts. Bland annat beskriver Jämställdhetsmyndigheten följande: När åtal berör ett flertal tilltalade kan det vara svårt att bevisa att samtliga personers handlingar hade avsikten att målsäganden skulle exploateras.

De menar att om det är fråga om en handfull individer måste man bevisa att alla har haft avsikten att exploatera människor. Om några inte har det faller åtalet, och det beror på att man inte klarar av att bygga en helhet.

Det här problemet har vi socialdemokrater pekat på under en längre tid. Vi tror att det kan lösas genom att använda RICO-lagstiftning, alltså den lagstiftning som används mot maffian i USA. En svensk variant av den lagen skulle kunna täppa till hålet. Vi behöver titta lite extra på detta.

Det är jättebra att ministern lyfter fram Delegationen mot arbetslivskriminalitet och deras arbete med preventiva åtgärder. Jag skulle särskilt vilja lyfta fram behovet av att begränsa underentreprenörsleden inom till exempel byggbranschen. Vi vet genom de utredningar som finns att ju fler underentreprenörsled det finns desto större är risken för att människor exploateras och för att det begås andra brott inom arbetslivskriminaliteten. Det kan till exempel vara skatteundandragande som skadar samhället stort. Där kan mycket mer göras. Det här är en fråga som hittills inte har lyfts upp tillräckligt högt. Jag tycker att vi ska begränsa möjligheterna, öka insynen och se till att de som har ambitionen att exploatera människor inte kan göra det så öppet och oförblommerat som de gör i dag.

Vi behöver skapa ordning och reda på våra byggarbetsplatser så att de har svårare att verka där. Det är den effektivaste, enklaste och mest träffsäkra lösningen. Den träffar nämligen inga oskyldiga.

Anf. 86 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag delar helt utgångspunkten att vi måste slå mot problemet från flera olika håll. Patrik Lundqvist nämnde inledningsvis de så kallade arbetslivskriminalitetscentren som har etablerats runt om i landet. Det är i praktiken ett nav för olika aktörer i samhället att gemensamt få systemkraft mot problemen.

Jag tycker också att det framgår av det förnyade uppdrag som vi gav i höstas till de myndigheter som samverkar runt centren. Vi pekar på att uppdraget är brett. Det handlar förstås om att slå hårt mot den kriminella ekonomin och den organiserade brottsligheten på företagsnivå.

Människohandel, människosmuggling och exploatering i arbetslivet hänger ihop, och det är det bredare greppet. Det utspelar sig också på många olika arenor och i särskilt utsatta branscher. Där sker ett viktigt arbete, och jag uppfattar att vi flyttar fram positionerna. Men jag håller också helt med om att det är resultaten som kommer att visa om det går tillräckligt bra. Ett väldigt viktigt mått på det är trots allt att fler fall lagförs. Vi måste få fler fällande domar på det här området.

Låt mig anknyta till det Patrik Lundqvist tar upp om den så kallade RICO-lagstiftningen och behovet av bredare lagstiftning som går mot mer organiserade eller maffialiknande strukturer.

Den organiserade brottsligheten har mycket riktigt många facetter. Skjutningarna och sprängningarna är de mest brutala uttrycken liksom rekryteringen av barn, men den breda kriminella ekonomin är basen för allt detta.

Jag håller med om att det finns stora reformbehov där, och regeringen är också på gång. Snart sagt varje inslag i den amerikanska RICO-lagstiftningen är nu på väg fram. Det gäller exempelvis möjligheten att kriminalisera deltagande i kriminella nätverk, vilket har till syfte att få en mycket bredare träffbild in i strukturerna. Om det enskilda brottet kan vara mer svårbevisat kan möjligen redan kopplingen eller anknytningen till en struktur som ägnar sig åt denna brottslighet vara tillräcklig för att kunna lagföra eller fälla någon till ansvar för brottsligheten.

Jag tycker att diskussionen och interpellationen påminner oss om vikten av att komma ihåg att den organiserade brottsligheten i sina mest brutala uttryck är skjutningarna och sprängningarna men att det finns en underbyggnad som vi måste strypa om vi långsiktigt ska ha en möjlighet att komma till rätta med de här problemen.

Anf. 87 PATRIK LUNDQVIST (S):

Herr talman! Mycket av det som justitieministern säger stämmer naturligtvis. Vi är väl inte särskilt oense i den här frågan, skulle jag vilja säga.

Majoriteten av de människor som exploateras – i alla fall av dem som hittas – identifieras inom hotell och restaurang, bygg och de gröna näringarna – i klartext bärplockning, får man väl ändå säga, även om det också finns vissa andra fall. Vi känner till problembranscherna. Men det här är bara de som identifieras.

Vi vet också, som jag var inne på tidigare, att det finns stora problem inom LSS-branschen. Där rekryterar man systematiskt människor till Sverige för att jobba här inom LSS. Man rekryterar också människor som själva har barn med behov och därmed möjlighet att få LSS-insatser. Sedan bygger man kedjor med människor som exploateras. De blir kvar och in-finner sig i verksamheten genom att man hotar med att deras barn annars blir av med stödinsatserna. Det är ett närmast horribelt sätt att utnyttja människor och deras situation, och det här måste vi naturligtvis sätta stopp för.

En annan åtgärd som jag skulle vilja spela in handlar om vem som får ta hit arbetskraft från tredje land och på vilka villkor det får göras. Vi har i dag lönekrav. Men för den som ämnar utnyttja människor och inte ämnar betala den lön de har på papperet utan kanske i bästa fall betalar ut lönen och sedan tar tillbaka den under bordet spelar sådana åtgärder väldigt liten roll.

Där skulle vi behöva en arbetsmarknadsprövning, kanske med parterna, med staten som en del och med Arbetsförmedlingen eller annan myndighet. Det skulle behöva finnas ett system för att säga blankt nej, oavsett lönenivåer och andra saker.

Tack så jättemycket för debatten, herr talman och ministern!

Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Vi är verkligen överens om att det är helt centralt att komma åt det problemområde vi nu beskriver om vi ska ha en chans att långsiktigt trycka tillbaka den organiserade brottsligheten. Det är ett väldigt starkt intresse för Sverige som land, för hela vårt samhälle, men förstås, och kanske inte minst, också för alla de enskilda människor som drabbas på ett väldigt brutalt sätt av den här brottsligheten.

Det understryker som sagt vikten av att attackera problematiken från flera olika håll. Patrik Lundqvist nämner ett antal branscher som är särskilt utsatta: hotell och restaurang, bygg och vissa gröna näringar som bärplockning. Det finns även vissa småföretagarbranscher som i någon mån har anställda, men som kanske inte nödvändigtvis har det, som också är utsatta. Jag nämnde det LO-seminarium som jag deltog i, där taxibranschen beskrev arbetslivskriminalitet av olika slag som sker där. Det är också kopplat till annan brottslighet, penningtvätt och annat.

Det är helt rätt att ta det breda greppet. Det är på det sättet positivt att det nu riktas mycket fokus just på arbetslivskriminalitetens del i den organiserade brottsligheten.

Jag håller förstås också med om att den infiltration eller det utnyttjande som sker av välfärdssystem är en styggelse. Sedan skulle vi möjligtvis ha lite olika uppfattningar om exakt hur balanspunkterna ska se ut om vi skulle älta det här några varv till. Jag tycker för egen del att det är väldigt viktigt att värna enskilda människors möjlighet att välja i välfärdssystemen.

Men det är klart att vi inte kan organisera systemen på ett sådant sätt att de är lätta att korrumpiera av kriminella krafter. Vi kan vara helt överens om att det har varit alldeles för lätt, och det finns fortfarande väldigt mycket att göra för att komma åt det.

Slutligen: Vad gäller arbetskraftsinvandringen sker stora reformer på det området. Jag är inte beredd att säga att vi ska gå tillbaka till den gamla tidens arbetsmarknadsprövningar, men det är uppenbart att vi måste flytta fram positionerna på andra sätt för att också komma åt exempelvis den som avtalar om en lön som är i nivå med kraven men som sedan av andra skäl inte betalar ut lönen eller tar tillbaka den. Kontrollen och tillsynen av systemen är alltså helt avgörande.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2024/25:627 om stängning av polisstationer i Blekinge

Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Heléne Björklund, för möjligheten att diskutera de här frågorna i dag!

Heléne Björklund har frågat mig hur jag ser på beslutet att stänga polisstationerna i Olofström och Sölvesborg och vilken dialog som har förts med de berörda kommunerna. Heléne Björklund har också frågat mig om jag och regeringen avser att införa någon form av miniminivå för lokalt förankrad polisiär närvaro.

Jag hör att också Lars Isacson har anslutit sig till debatten, så jag förställer mig att vi vad det lider kommer att bredda geografin till att också omfatta ett antal kommuner i Dalarna.

Låt mig först understryka det uppenbara: För regeringen är det en mycket prioriterad fråga att öka den lokala polisiära närvaron. Ett uttryck för det är det tydliga förändringsuppdrag som regeringen gav till rikspolischefen när hon tillträdde för ett och ett halvt år sedan. Det handlar bland annat om att säkerställa just en lokalt synlig och trygghetsskapande polis och en god service till medborgarna.

I regleringsbrevet för 2025 har regeringen också gett Polismyndigheten flera återrapporteringskrav på området.

Regeringen arbetar mycket målmedvetet och systematiskt för att nå en ökad polistäthet i Sverige och att den ska motsvara åtminstone genomsnittet i EU. För att möjliggöra en sådan fortsatt polistillväxt och stärka polisaspiranternas villkor har vi bara i årets budget (prop. 2024/25:1) tillfört drygt en miljard kronor. Det handlar inte minst om att höja aspirantlönerna, som har varit oförändrade sedan 2002. Det måste vara norra Europas sämsta reallöneutveckling, men det blev i alla fall en höjning från 15 000 till 23 000 kronor genom reformen.

Regeringen har också aviserat att de som studerar vid polisutbildningen från och med hösten 2024 under vissa förutsättningar och villkor ska få sina studielån avskrivna eller återbetalda. I mars gavs en utredare i uppdrag att ta ställning till på vilket sätt de som studerat vid polisutbildningen ska få sin utbildning betald.

När det gäller lokaliseringen och bemanningen på enskilda orter är det beslut som fattas av Polismyndigheten. Det är naturligtvis myndigheten som har bäst förutsättningar att bedöma var polisstationer ska finnas och hur service och tillgänglighet ska kunna tillhandahållas på bästa sätt. Det hindrar förstås inte att de frågor som väcks är berättigade, men det är trots allt den arbetsdelning vi har.

För mig och regeringen är det centralt att förväntningen i den investering vi gör i polistillväxt är att den verkligen ska synas i fler uniformerade poliser i lokal tjänst. Om vi lägger ihop det med en tydlig styrning mot den lokala nivån och den lokala problembilden väntas Polismyndigheten fortsätta öka sin lokala närvaro i hela landet.

Anf. 90 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack till Gunnar Strömmer för svaret!

Det bästa jag vet efter en arbetsvecka här i Stockholm är att komma hem till Blekinge. Det är ett län med fem kommuner. De två minsta kom-

munerna, Sölvesborg, där jag själv bor, och Olofström, riskerar nu att stå utan polisstation.

I de här två kommunerna känner jag inte riktigt alla men väldigt många människor. Det är inte så många invånare, men de är mycket strävsamma. Det finns väldigt många småföretagare som jobbar och sliter och har ett stort engagemang i sitt lokalsamhälle. Inte sällan är de också väldigt aktiva i föreningslivet. Därigenom gör de att våra lokalsamhällen blomstrar. De gör stor nytta för samhället.

Men den kriminalitet som har smugit sig in i våra små orter och våra samhällen har skapat en växande misstro, en större oro för kriminalitet och därmed också en stor känslighet för frågan. Det gör att den här frågan är central just nu. Därför har kommunledningarna oavsett färg tillsammans med näringslivet, föreningslivet och polisen jobbat väldigt hårt för att upprätthålla tryggheten och göra förebyggande insatser.

Jag hör vad ministern säger. Jag delar ambitionen att vi ska ha fler poliser i yttre tjänst. Ett av de uttalade målen med polisreformen var just detta. Men att skapa trygghet är inte bara att ha fler uniformerade personer. Den lokala statliga närvaron, i det här fallet genom en polisstation, betyder också väldigt mycket.

Nu går verkligheten i en annan riktning. Polisstationer läggs ned runt om i hela Sverige: i Hallstavik, Rättvik, Leksand och Vansbro och nu också i Sölvesborg, Olofström och förmodligen fler kommuner. Ministern hänvisar till att det här är myndighetens ansvar. Men det är ändå regeringen som har ansvar för myndigheten. Man kan ju föra en diskussion om hur många stationer man ska ha och vilken lägstanivå det ska vara.

Jag skulle vilja uppehålla mig en kort stund vid den känsla jag inledde med att beskriva. Jag vet att Gunnar Strömmer håller med mig om att vi lever i en tid då misstron, utanförskapet, misstänksamheten mot beslutsfattare – inte minst i Stockholm – och känslan av att ingen ser eller lyssnar ökar. Jag skulle säga att detta kan vara extra påtagligt i små samhällen. Man känner sig bortglömd. Jag är personligen rädd för sådana här beslut, som gör att den känslan växer.

I Blekinge fick vi dessutom den oönskade presenten att även ett statligt servicekontor ska läggas ned. Det var en present vi inte önskade oss från regeringen. Nu sprids en känsla av otrygghet, och misstänksamheten växer. Även om antalet poliser växer minskar antalet polisstationer. Nu är det Sölvesborgs och Olofströms tur.

Min fråga till justitieministern kvarstår: Har justitieministern för avsikt att ta några initiativ i den här frågan?

Anf. 91 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tackar justitieministern och interpellanten Heléne Björklund för chansen att få debattera lokal polisär närvaro. Jag har haft förmånen att få debattera detta med justitieministern tidigare, och jag gör det gärna igen. Jag blev särskilt angelägen om det i och med en debatt jag hade med civilminister Erik Slottner om statlig närvaro. Där hävdade han att den polisiära närvaron ökat över landet.

Jag bad riksdagens utredningstjänst att titta lite närmare på detta. De senaste månaderna har polisen bara i mitt hemlän Dalarna stängt besöksreceptioner i Leksand, Rättvik och Vansbro, samtidigt som de nationella siffrorna visar att polispersonalen växer över landet. Enligt länsstyrelsens

kartläggning fanns det 265 besökskontor i 236 kommuner år 2021, men år 2024 var det 231 kontor i 204 kommuner. På tre år hade det alltså blivit 32 kommuner fler som saknade besökskontor. Det är en tydlig trend av tillbakadragning av statlig närvaro.

Jag känner till justitieministerns och rikspolischefens prioriteringar, och jag delar dem verkligen. Jag tycker att det är bra att öka den lokala polisiära närvaron. Men samtidigt ser man att det inte går åt rätt håll. Brås utvärdering av målet om 10 000 fler poliser visar att det är ute i lokalpolisområdena som man växer minst. I de glesaste delarna av Sverige är tillväxten bara hälften så stor som i andra delar av landet.

Ett annat problem är att det nästan är omöjligt för allmänheten att följa utvecklingen. Polismyndigheten har nämligen ingen vedertagen definition av vad en polisstation är. Det gör det också svårt, förmodar jag, för regeringen att styra eller följa upp utvecklingen. När det gäller övrig blåljusverksamhet, den regionala ambulansverksamheten och den kommunala räddningstjänsten har man tydliga strukturer och ansvarsförhållanden och mått att följa upp. Men när det gäller polisens lokala närvaro famlar man i blindo som medborgare – och även som beslutsfattare, tänker jag mig.

Herr talman! Min fråga till justitieministern är om han ser ett problem med överblicken och styrningen mot de prioriterade målen om ökad lokal polisen närvaro i landet.

Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar både interpellanten från Blekinge och riksdagsledamoten från Dalarna för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag.

Det har skett en polistillväxt den senaste tioårsperioden, men den har i alldeles för liten utsträckning skett i lokalsamhällena. Man kan lite förenklat säga att den har skett på midjan och uppåt i Polismyndigheten. Det är klart att det går rakt emot det som var i alla fall en av avsikterna med polisreformen 2015: att stärka den lokala polisiära närvaron. Man kan säga att vi har ett förlorat decennium när det gäller lokal tillväxt. Därför har vi när vi nu riktat om styrningen av polisen varit väldigt tydliga med att det ska säkerställas att tillväxt sker lokalt.

Sedan uppstår andra avvägningar. Naturligtvis vill vi inte göra detta på bekostnad av verksamheter som inte nödvändigtvis är förankrade i ett lokalt kontor men som är helt betydelsefulla för var och en oavsett var man bor. Jag ska bara ta ett exempel. Det är ett faktum att en stor del av rekryteringen av barn och unga sker digitalt. Det är klart att effektiv bekämpning av det problemet, som i högsta grad hör till den lokala problembilden, inte nödvändigtvis sker i en reception i en enskild kommun. Det kan finnas ett starkt intresse av att kraftsamla, till exempel regionalt, men förvisso mot en väldigt lokal problembild.

Polisen motiverar den här typen av åtgärder med att man fokuserar mindre på byggnader och mer på antal poliser, antal bilar som är ute, utrustning och synlighet. Jag ska snart bekräfta er problembild, men jag vill först göra polisens beskrivning lite rättvisa. Blekinge är ett fantastiskt län. Min mamma kommer från Karlskrona. I Blekinge har man förmånen att ha relativt korta geografiska avstånd. Jag jämför med min landsända. I Västerbottens inland var det länge så att en polisbil patrullerade en yta dubbelt så stor som Danmark. Det är klart att det är en annan sorts pro-

blematik. Vi har en viss lyhördhet för hur polisen tänker om hur man ska organisera sig på ett effektivt sätt. När det gäller Dalarna vet jag att man menar att det har varit begränsade öppettider, ganska få besök och så vidare. Detta säger jag alltså för att göra polisen lite rättvisa.

Med det sagt förstår jag ändå de frågor som lyfts fram om den symboliska och praktiska betydelsen av att det faktiskt finns en plats i en kommun där polisen är synlig, om så bara med en skylt på dörren. Jag har tagit upp de här frågorna med Polismyndigheten i det ljuset. Jag känner också många kommunalråd runt om i landet som delar den bilden, oavsett partifärg.

Jag har full respekt för att det är myndigheten som måste fatta de här besluten, och jag har egentligen inga skäl att misstro grunderna för hur man tänker när man ska prioritera sina resurser. Men jag tror att det är oerhört viktigt för den långsiktiga trovärdigheten och legitimiteten i den här tillväxten att medborgarna och polisen har samma uppfattning om vad som krävs för att den lokala närvaron ska vara påtaglig och på riktigt långsiktigt legitim och trygghetsskapande. Detta har jag återkopplat till polisen.

Jag tackar återigen för möjligheten att diskutera de här frågorna i dag, och jag tar med mig allt som sägs till den fortsatta dialogen med Polismyndigheten.

Anf. 93 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Det kan hända att vi har lite kortare geografiska avstånd i Blekinge, justitieministern. Men jag vill ändå beskriva känslan av att statlig verksamhet försvinner, att vi känner oss övergivna och vad den känslan resulterar i.

Det var länge sedan tingsrätten lämnade Sölvesborg och Olofström. Det var länge sedan Arbetsförmedlingen försvann, och Försäkringskassan har försvunnit. Nu har regeringen också beslutat att ta bort servicekontor. Polisen är den sista statliga utposten om vi inte räknar in Systembolaget, och vi vet inte om det också kommer att försvinna. Vi får väl se hur det går med den frågan.

Jag vill beskriva att det är något som oroar mig. Det är inte bara en symbolfråga. Det skulle det kunna vara. Det är en skylt som signalerar något slags trygghet. Jag pratade om alla våra företagare som bidrar så mycket till samhället. De känner att de vill få saker tillbaka.

När man anmäler ett brott vill man att polisen ska komma eller att man får komma till en polisstation. Om man anmäler ett brott som är väldigt känsligt vill man kanske inte ta det på telefon eller färdas till andra platser i länet, utan man vill komma till sin lokala polisstation. Jag tror att det till och med kan påverka benägenheten att anmäla brott om man inte känner att man kan göra det lokalt.

Den tryggheten är fundamental. Det är en rättighet vi ska ha i Sverige. Polisstationen symboliserar det. Jag önskar att regeringen kunde säga: Vi ska självklart ha minst något slags kontor i varje kommun. Det hade varit ett samhällskontrakt som hade uppskattats av såväl opposition som medborgare i hela landet. Det är en rättighet.

Nu hänvisar justitieministern till Polismyndigheten. Låt oss då vara tydliga. Polismyndigheten är en myndighet som lyder under regeringen och Justitiedepartementet som justitieministern har ansvar för. Den kan

regeringen styra genom regleringsbrev. Det går att säga hur man vill ha det.

Även om det i dag är myndigheten som formellt fattar beslut är det ministrarnas ansvar att se till att polisen finns lokaliserad i hela landet och att vi når de mål som vi har satt. Här talar resultaten sitt tydliga språk. Polisstationer försvinner just nu bland annat i Sölvesborg och i Olofström och på många andra platser. Det skapar en otrygghet.

Nu säger ministern att regeringen prioriterar lokal närvaro. Men det syns inte. Det blir under dig, justitieminister Gunnar Strömmer, som det blir färre polisstationer. Det kommer att stå i testamentet för ditt värv, och under ditt skift på posten har det dragits ned.

Jag har flera siffror på detta. Men jag tror att Gunnar Strömmer har både sett och hört det flera gånger. Det är vad som har hänt. Min kollega tog upp siffror från 2021–2024. Det är ganska stora minskningar av både polisreceptioner och besöksstationer för polisen.

Min fråga till Gunnar Strömmer är fortsatt: Vad tänker ministern göra för att se till att polisstationerna blir kvar?

Anf. 94 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Tack till justitieministern för svaret! Jag håller med om mycket av det ministern sa.

Både jag och Heléne Björklund var kommunstyrelseordförande 2015. För min del i Dalarna var det första som hände att man slog ihop olika lokalpolisområden. Jag kan lova att jag var rätt kritisk också då mot centraliseringen.

Det som ledamoten Björklund lyfte fram var att tilltron till staten är så mycket mer än en symbolfråga. Polisen är också en symbol för Sverige, och man känner att man blir lämnad utanför.

Om man inte lyckas med målet som justitieministern har, som vi delar och som rikspolischefen har så kommer debatten om kommunala poliser att uppstå. Nästa vecka är det ett seminarium här i riksdagen om kommunala poliser som hålls av ledamotskollegor från justitieutskottet från Moderaterna och KD. De idéerna finns också i vårt parti.

Jag tror inte att det är en bättre lösning. Jag tror att det är bättre med en polismyndighet och inte olika nivåer. Jag förstår att det handlar om legitimitet för systemet och att man tycker att det är bättre om kommunerna får ha hand om det själva, men jag tror att det är fel.

Vi måste lyckas med detta. Det är inte rimligt att det i 60 procent av Sveriges kommuner finns fler anställda på Systembolaget än poliser. Man kan också titta på det uppdrag som staten har gett till alla kommuner att kunna ha en kommunal räddningstjänst i beredskap dygnet runt. Alla 290 kommuner klarar det. De samverkar med andra, men de klarar det. Då borde också staten klara av att ha poliser i alla 290 kommuner synligt och närvarande.

Herr talman! Tack till ministern för debatten. Vi jobbar gärna ihop med ministern för att nå målet om ökad polisen närvaro i hela landet.

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack för det! Jag vill bara bekräfta vikten av den lokala tillväxten. Vi ska väl inte föregripa testamentet, men ärligt talat är inte mitt

eget testamente det första jag fokuserar på. Det vore som att det handlar om min egen person.

Jag kan bara konstatera att det läge jag tog över var ett läge där polis-tillväxten inte skedde lokalt. Nu uppvisar vi svarta siffror med stor marginal. Vi vänder nu och ser till att lejonparten av tillförseln av nya poliser sker ute i våra lokalpolisområden. Den utvecklingen ska fortsätta.

Jag ska vara ärlig och säga att jag är mer fokuserad på den frågan än exakt i vilken byggnad poliserna sitter så länge polisen kan trovärdiggöra att de poliserna verkligen kan göra nytta nära medborgarna.

Vad gäller i varje fall en del av de receptioner som har lagts ned kan man titta väldigt konkret på vad det handlar om för lokaler. Det kan vara en lägenhet några trappor upp som inte är tillgänglig för medborgarna. I något annat fall kan det handla om en lucka som kanske är öppen två timmar i veckan där det sker sporadisk kontakt med medborgarna.

Det är svårt för mig att underkänna polisens bedömningar av att det kanske kan vara effektivare också ur medborgarnas synvinkel att organisera verksamheten på ett annat sätt. Därför är jag väldigt fokuserad på att se till att det blir en tillväxt i lokalpolisområdena så att vi verkligen kan säkerställa att kurvan med svarta siffror fortsätter.

Sedan är jag fullt medveten om att lokalpolisområden numera inte sammanfaller med kommungränserna. Jag vet att när polisen säger att inriktningen är att ha en ordentlig polisstation per lokalpolisområde kan det förstås i ett fall som i Blekinge – där man har ett lokalpolisområde som omfattar Karlshamn, Olofström och Sölvesborg – innebära att det blir en station i Karlshamn.

Jag har mycket lätt att förstå att inte minst den som är lokal företrädare i relation till medborgarna, som fortfarande tänker i kommunala termer och inte i polisområden, kan uppleva det som en stor brist i relation till polisen.

Om vi har en seriös ambition att medborgarna ska få en ökad trygghet är det nog inte helt målrationalt att bara mäta i antal byggnader.

Det gäller i synnerhet om det kan vara en lägenhet några trappor upp som inte är tillgänglig för medborgarna och som bara har öppet ett par timmar i veckan eller luckor i en dörr där det i praktiken sker väldigt sporadiska kontakter och där det inte kan bedrivas ett rationellt polisarbete.

Det finns också exempel på där man har lagt ned en lokal station där det i praktiken har suttit ett par utredare. Om man ska få kraft i utredningarna mot brottsligheten vet vi numera att man måste poola resurserna, lägga ihop ärendena och jobba på ett systematiskt sätt.

Det är en viktig förklaring till att brottsuppleringen vid dödsskjutningar har gått från 15 procent till över 70 procent. Vi måste också leverera riktig trygghet till medborgarna.

Jag vill ändå landa i det ni tar upp. Jag är övertygad om att ni har viktiga poänger i det. Både faktisk och upplevd trygghet handlar också om den fysiska närvaron, att det står en skylt på dörren som man naturligtvis vill ska motsvaras av en verklig verksamhet.

Jag tror också att det i detta finns en legitimitetsfråga. Det handlar om huruvida medborgarna framöver kan lita på att det finns polisär närvaro i deras kommun.

Jag vill ändå understryka att jag kommer att fortsätta ta upp den aspekten av frågan med Polismyndigheten utan att för den skull kliva över gränsen för otillbörlig styrning. Jag tycker att man ska tänka igenom varje sådant beslut.

Jag förstår också att när myndighet efter myndighet lämnar en kommun, som det beskrevs här, blir det en större fråga än om den enskilda myndigheten. Då handlar det om den statliga, den offentliga, närvaron i lokalsamhället.

Det finns som sagt mycket i det som har lyfts fram som är värt att ta vidare, också i min relation med och styrning av Polismyndigheten.

Anf. 96 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Justitieministern talade om poliser som var lokaliserade i lägenheter och att det inte är mycket bättre. Nej, det är det absolut inte. Men i de två exemplen jag tog upp är det inte på det sättet, utan det är lokaler som jag själv har varit med och diskuterat fram lösningar för, som har säkerhetsanpassats och så vidare.

Jag tycker att det självklara svaret från ministern skulle vara: Nej, vi ska inte ha poliser som sitter i lägenheter som inte är tillgängliga för medborgare, eftersom vi då inte kan kalla det vare sig reception eller polisstation. Men det är inte det vi pratar om här.

Att ta sig till grannkommunen eller kanske ännu längre, vilket vi får göra i alla andra statliga ärenden, tar också tid. Det leder kanske till att färre gör den resan, vilket skapar en orättvisa i landet. Jag vill också påstå att det inte är alla som klarar av den digitala tekniken. Det finns äldre, funktionsnedsatta och andra människor som inte klarar det och som verkligen behöver träffa en människa i fråga om såväl annan statlig verksamhet som polisverksamheten.

Jag fortsätter att påstå att det också är en trygghetsfrämjande insats att ha ett lokalt poliskontor, oavsett vad man kallar det.

Jag tackar för diskussionen och noterar att ministern inte ger ett tydligt besked om huruvida han kommer att verka för att polisstationerna i Olofström och Sölvesborg kommer att finnas kvar. Han argumenterar tvärtom för att man behöver poola sina resurser. Jag beklagar det.

Anf. 97 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag är också glad för möjligheten att diskutera de här frågorna i dag. Däremot uppskattar jag inte riktigt att få ord lagda i min mun. Jag har inte uttalat mig om exakt hur resurserna ska poolas i Blekinge eller på de aktuella orterna. Min poäng är snarare att det inte är min uppgift att göra det. De bedömningarna måste göras av Polismyndigheten.

Däremot har jag tyckt att det är viktigt att göra ledamöternas argument rättvisa. Det ligger mycket i dem, och jag förstår legitimitetsfrågan, trygghetsfrågan – både den faktiska aspekten och den upplevda aspekten av den – och den bredare dimensionen med statlig närvaro. Allt det där är värt att uttrycka erkänsla för, eftersom det ligger mycket i det. Jag förstår också varifrån diskussionen om till exempel kommunala poliser kommer, och det ligger mycket även i det.

Jag säger om inte varje dag så i varje fall varje vecka både på Justitiedepartementet och i relation till Polismyndigheten att man måste se på den här frågan som ett kommunalråd. Det är kommunalråden som möter med-

borgarna i vardagen och som i praktiken blir ansvarsutkrävda för det som händer lokalt. Man ska inte distansera sig från det perspektivet på frågan.

Om vi nu ändå ska diskutera frågan sakligt tycker jag att vi har ett gemensamt ansvar för att leverera så mycket trygghet som det bara går till medborgarna i landet, oavsett var de bor någonstans. Då finns det naturligtvis fler dimensioner än receptionsluckan. Det tycker jag också att man måste ta till sig.

Jag föreställer mig att ingen av oss vill ha ett ensidigt fokus på byggnader om det sker på bekostnad av den faktiska tryggheten. Om man exempelvis bedömer att det är viktigt att poola en viss resurs för att kunna klara upp fler brott, för att kunna ha en samlad resurs för ökad tillgänglighet och för att kunna arbeta mer rationellt där brotten finns ska det naturligtvis också vara argument som ska värderas i diskussionen.

Nej, jag har inte uttryckt mig om hur polisverksamheten bör organiseras i Sölvesborg, i Olofström eller någon annanstans i Blekinge eller för den delen i Dalarna. Jag tycker bara att polisens bedömningar också är värda viss respekt. Ska vi gemensamt kunna leverera trygghet till medborgarna ska de argumenten höras och Polismyndighetens bedömningar vägas mot det. Jag är beredd att fortsätta ta upp det i styrningen av Polismyndigheten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:632 om organiserad brottslighet som utnyttjar välfärden

Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag var lite för snabb med att önska Lars Isacson trevlig helg och en lyckosam hemresa till Dalarna. Vi ska först ta itu med en återstående diskussion oss emellan.

Lars Isacson har nämligen frågat mig om jag avser att verka för en samlad nationell strategi mot organiserad välfärdsbrottslighet, där assistansfusk, skolpengsbedrägerier och missbruk inom HVB-systemet ingår. Vidare har han frågat om jag är beredd att verka för att stärka myndigheternas möjligheter att snabbt utbyta information, dra in tillstånd och frysa tillgångar i ärenden där det finns misstanke om organiserad brottslighet. Slutligen har han frågat hur jag ser på behovet av ny lagstiftning, exempelvis med inspiration från Italiens och USA:s antimaffialagar.

Den 1 februari förra året beslutade regeringen om skrivelsen *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*. Strategin är den första i sitt slag, då Sverige inte tidigare haft någon samlad strategi på området. Och nu pågår arbetet med att förstärka insatserna mot den organiserade brottsligheten i enlighet med strategins mål och inriktningar.

En av de övergripande prioriteringarna i strategin är att slå mot den kriminella ekonomin. Det gör vi på flera olika sätt, bland annat genom arbetet med att förhindra att kriminella utnyttjar offentliga medel och använder företag som brottsverktyg.

Som exempel kan nämnas att det pågår översyner av flera välfärdsförmåner som bedöms vara särskilt utsatta för brottsliga angrepp. Det handlar om assistansersättningen, tandvårdsstödet och den statliga lönegarantin.

Regeringen har också gett uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, att dels förstärka arbetet mot oseriösa aktörer inom omsorgen, dels förbättra tillsynen av stödboenden och hem för vård eller boende, HVB-hem, som tar emot barn och unga. I detta ingår också att Ivo ska samarbeta närmare med Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten.

Att riva sekretesshinder för att förbättra möjligheterna för myndigheter att dela information med varandra på ett effektivt och enkelt sätt är ett annat viktigt arbete som regeringen bedriver. Den 1 juli förra året trädde en ny lag i kraft som bland annat innebär en skyldighet för kommuner, a-kassor och vissa statliga myndigheter att dela information med varandra för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Sedan den 1 april i år finns en lag som ger ett antal statliga myndigheter samt kommuner, regioner och skolor en skyldighet att både på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till polisen och övriga brottsbekämpande myndigheter.

Till det kommer att regeringen så sent som i slutet av april i år beslutade om två nya lagrådsremisser. Det handlar bland annat om förslag på en ny generell sekretessbrytande bestämmelse som innebär förbättrade möjligheter för alla myndigheter att samverka och dela information med varandra. Det gäller även åt andra hållet, till exempel från polis till kommuner. Det handlar också om att banker, försäkringsbolag, anordnare av personlig assistans och arbetsgivare ska få en utökad skyldighet att lämna viktig information som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten behöver i kampen mot bidragsbrott och den organiserade brottsligheten.

När det gäller frågan om antimaffialagar har regeringen arbetat fram lagstiftning och bedriver ytterligare lagstiftningsarbete som syftar till att uppnå de effekter som vi har sett med olika maffialagstiftningar runt om i världen, bland annat den amerikanska RICO-lagstiftningen. Jag ska nämna några centrala delar i det.

Den nya lagstiftningen om förverkande, självständigt förverkande, som trädde i kraft i november förra året gör det mycket lättare att förverka, alltså ta, brottvinster och går rakt efter maffiatopparnas egendom.

Vi har också infört en möjlighet att genom betalningssäkring låsa tillgångar vid återkrav av socialförsäkringsförmåner i syfte att förhindra att kriminella ska gömma undan tillgångar.

Vi har dubblat straffen för brott som möjliggör skjutningar och sprängningar, och vi ser fram emot att i vår ta fram förslag om dubbla straff för alla som ägnar sig åt brottslighet i ett gängkriminellt sammanhang.

Vi har också tillsatt en utredning som jag drev på för redan under förra mandatperioden men som då tyvärr blockerades. Det är en utredning som ska se på ett särskilt straffansvar för just deltagande i kriminella gäng. Det är ett väldigt viktigt steg och ett centralt element i den typ av maffialagstiftning som vi har sett i andra länder. Nu är det antligen på gång.

Vi ser dessutom över andra brott, bland annat försök och förberedelse och den typen av brott. Det handlar om att vi ska komma åt och döma fler till ansvar.

Sammantaget vill jag försäkra Lars Isacson om att regeringen tar hotet från den organiserade brottsligheten på största allvar. Vi väjer inte för att

vidta nödvändiga åtgärder för att skydda Sverige från systemhotande kriminalitet inklusive att strypa den kriminella ekonomin, som driver brottsligheten i övrigt.

Anf. 99 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Tack till justitieministern för svaret! Jag är medveten om att justitieministern tar frågan på stort allvar, och jag delar mycket av ministerns resonemang.

Det är ändå tydligt att vi socialdemokrater har en annan grundsyn när det gäller hur vi vill bygga och skydda den svenska välfärden. Det är väl inte direkt någon avslöjande nyhet att vi ser med oro på marknadiseringen av välfärden där skattepengar kanaliseras till bolag utan tillräcklig insyn, vilket har skapat sårbarheter. Vi hade ju aldrig accepterat att gäng eller ekonomiska brottslingar drev en vårdcentral i egen regi, men i dag kan samma krafter i praktiken driva HVB-hem, skolor och assistansbolag, ofta genom målvakter och bulvaner. Det är ett systemfel som kräver politiska svar.

Vi socialdemokrater menar att det offentliga ska ha en betydligt starkare roll som utförare och ansvarstagande aktör i välfärden. Det är inte rimligt att marknaden styr där samhället har ansvar, allra minst i de delar av välfärden som rör barn, unga och personer med funktionsnedsättning. Vi måste återta kontrollen.

Med det sagt och givet det system vi har i dag håller jag med om mycket i justitieministerns svar. Det är bra att sekretesshinder rivs, det är bra att myndigheter får större möjligheter att dela information och det är bra med den nya förverkandelagstiftningen. Men det räcker inte.

Den organiserade brottsligheten slår inte bara mot ekonomin, utan den slår också mot tilliten till hela samhället, den svenska modellen och våra gemensamma institutioner när kriminella får tillgång till skattemedel via vård, omsorg och skola.

Om man ska vara en ansvarstagande opposition ska man väl komma med konkreta förslag på hur man kan göra saker bättre, och jag har tre konkreta förslag som jag gärna vill lyfta upp och höra justitieministerns reflektioner kring.

Det första är höjda straff för grov ekonomisk brottslighet. Man skulle kunna ha brottsrubriceringen synnerligen grov ekonomisk brottslighet. I dag är straffen för systematiska bidragsbrott eller avancerat fusk med offentliga medel ofta mildare än för våldsbrott. Det måste vara mer kännbart att missbruka allas våra skattepengar. Det skulle också vara en direkt brottsförebyggande straffhöjning. Det här är medvetna brott – det handlar inte om unga med dåligt konsekvenstänkande, utan det är något som man har med i sin riskbedömning som kriminell.

Det andra lyfte jag även fram på frågestunden i går med justitieministern, nämligen ett riktat uppdrag till Utbetalningsmyndigheten. När polisen nu har sett att vi har 62 000 som rör sig i gängkriminella kretsar vore det bra om Utbetalningsmyndigheten fick ett riktat uppdrag att se om det finns utbetalningar kopplade till personer som polisen har identifierat som gängkriminella.

Det tredje är ett europeiskt näringsförbud. Det duger inte att vi drar in tillstånd i Sverige, och så flyttar man bara till ett annat land, startar upp ett nytt bolag och ger sig tillbaka till den svenska marknaden som en ny aktör.

Prot. 2024/25:117
16 maj

*Svar på
interpellationer*

Vi vill se ett samarbete i EU som gör att ett näringsförbud i ett land gäller i hela unionen.

Herr talman! Kampen mot organiserad brottslighet kräver kraftfulla och samordnade åtgärder. Jag ser därför fram emot ministrarnas reflektioner kring dessa tre förslag och att vi gemensamt kan ta nästa steg för att försvara det svenska samhällskontraktet.

Anf. 100 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Lars Isacson, för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor i dag!

Jag vill bara understryka betydelsen av att inte bara diskutera frågorna utan också agera mot den kriminella ekonomin. Ska vi komma åt den organiserade brottsligheten behöver vi förstås göra flera saker samtidigt. Jag brukar kondensera, eller förenkla, den nationella strategin i tre delar: Det handlar om att slå mot det grova våldet, alltså skjutningarna och sprängningarna, att bryta rekryteringen av barn och unga och att strypa den kriminella ekonomin.

Vi vet att den kriminella ekonomin i dag inte längre till största delen utgörs av intäkter från narkotika. Den kriminella ekonomin omsätter 100–150 miljarder, och även om narkotikan numera ”bara” utgör ungefär hälften av den ekonomin är den förstås en enormt central intäktskälla för de kriminella gängen. Det leder till väldigt mycket stora skador i samhället i övrigt; det är narkotikan som driver väldigt mycket av våldet, vilket i sig är skäl att slå hårt mot den.

Min poäng är att understryka att det som verkligen har växt över tid är annan ekonomisk brottslighet som sker organiserat. Vi vet att det handlar om allt från systematiskt bidragsfusk till att man, som beskrivs här, tar sig in i olika välfärdstjänster och välfärdsverksamheter. Utöver detta har vi de brott som drabbar vanliga enskilda människor, till exempel äldrebedrägerier och så vidare.

Det är alltså otroligt centralt att strypa detta. När vi utvecklar verktyg för brottsbekämpningen är det viktigt att tänka på att dessa verktyg också kan riktas mot den ekonomiska brottsligheten.

Jag ska ta ett konkret exempel: De preventiva tvångsmedlen, alltså den möjlighet som polisen numera har att även preventivt rikta tvångsmedel mot de kriminella nätverken, säkerställer vi utformas på ett sådant sätt att de kan riktas mot den kriminella ekonomin – inte ”bara” mot våldet, som naturligtvis är det mest brutala uttrycket, men för att man också ska kunna förhindra och förebygga den ekonomiska delen av den organiserade brottsligheten.

Jag redogjorde tidigare för allt vi gör, men jag vill gärna kommentera de tre förslag som Lars Isacson tog upp i sin fråga.

Det första gällde höjda straff för ekonomisk brottslighet. Det kan vi ta i hand på redan i dag, innan vi tar helg. Så ska det bli. Det är också en viktig del av den straffreformsutredning som rikspolischef Petra Lundh ska rapportera av framåt sommaren. Då förväntar jag mig också att det ska komma förslag på området ekonomisk brottslighet.

Det andra förslaget gällde uppdrag till Utbetalningsmyndigheten. Jag tycker att det är ett intressant förslag, som jag måste värdera närmare. Vi har redan ett uppdrag till den nya myndigheten att följa betalningsströmmarna. På det sättet är det kanske mer en metodologisk fråga hur man vill

rikta sin analysresurs på ett så effektivt sätt som möjligt för att uppnå det som jag förutsätter att vi båda vill uppnå, nämligen att identifiera de individer som använder felaktiga utbetalningar som ett sätt att berika sig på ett kriminellt sätt.

Frågan om man ska skära på en annan ledd och rikta det mer individnära lyfter jag gärna med ansvarigt statsråd för den myndigheten. Det är en intressant tanke. Jag kan inte närmare bedöma vilken metod som är lämpligast, men det är absolut värt att diskutera den frågan.

Det tredje förslaget handlar om ett näringsförbud med europeisk räckvidd. Även det tycker jag är en intressant sak att diskutera vidare. Det pågår sådana processer. Nu vidtar vi viktiga åtgärder för att skärpa näringsförbudet nationellt, och det kommer att vara betydelsefullt. Men jag är fullt medveten om att den här brottsligheten är gränsöverskridande, så jag är beredd att titta vidare också på den frågan när vi blickar framåt.

Anf. 101 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Tack till justitieministern för svaret och särskilt för svaret på mina inspel – ett ”ja” och två ”intressant”!

(Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M): Det är inget dåligt utfall!)

Det är inget dåligt utfall på en fredag, varav ett av förslagen kom för 24 timmar sedan!

Jag vill gärna fortsätta där jag slutade: Jag tror att vi behöver en samordnad offensiv och en långsiktig strategi mot välfärdsbrott och ekonomisk brottslighet. När man har varit här ett tag är det slående hur saker och ting hänger ihop.

Vi hade alldeles nyss en debatt om lokal polisiär närvaro, och i veckan var jag med på ett seminarium som socialutskottet hade med Försäkringskassan om felaktiga utbetalningar från Försäkringskassan och hur mycket som går direkt till gängkriminella. Även polisen var med. Det var mycket om registerslagningar och vad man kan göra, men så tog polisen från Noa upp att för att kunna spana mot det här krävs en lokal polisiär närvaro.

Saker och ting hänger ihop. Det räcker inte att bara lägga pusselbit för pusselbit, utan vi måste se hela bilden. Precis som vid vilken annan organiserad brottslighet som helst handlar det om affärsmodeller: hur man tjänar pengar, skyddar sina resurser och tvättar sitt rykte via till synes legitima företag.

Det är mycket det som man har tagit fasta på i USA och Italien när man har skapat verktyg för att kunna slå mot själva organisationen, deras tillgångar och deras sätt att agera.

Man bygger upp en strategi som fokuserar på strukturen och inte på individen. Man slår mot bolagen, fryser tillgångarna och går på nätverken – och man gör det tidigt.

Jag var med några kollegor från justitieutskottet på Sicilien i höstas. Där fick vi veta att det folkliga upproret mot maffian efter mordet på Falcone och Borsellino 1992 var helt avgörande. Jag tror att vi behöver något liknande i Sverige. En allmän medvetenhet behövs om att det inte står rätt till när saker och ting är alldeles för billiga. Detta handlar inte bara om politiska förslag och förslag från polisen utan även om folklig resning. Det

här håller inte. Det är som justitieministern säger: Den kriminella ekonomin göder skjutningar och sprängningar och att barn anlitas för att mörda barn.

Socialdemokraterna vill införa en svensk antimaffialagstiftning så att man inte längre kan gömma sig bakom målvakter och bulvaner eller utnyttja kryphål i välfärdssystemet. Den som deltar i eller tjänar pengar på en kriminell organisation ska kunna dömas även utan att varje brott bevisats. Det är helheten som är hotet mot samhället.

Herr talman! Jag vill fråga justitieministern om regeringen är beredd att ta nästa steg i att forma en svensk strategi som slår mot brottslighetens affärsmodell, företagsstruktur och kapital.

Anf. 102 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Strategin är beslutad redan för ett år sedan, och den är som sagt den första i sitt slag i Sverige. Det hade varit mycket bättre om vi hade haft den för tio år sedan. Det hade vi inte, men nu finns den på plats. Det är en samlad nationell strategi mot organiserad brottslighet som tydligt riktar sig mot just de maffialiknande strukturerna och att strypa den kriminella ekonomin.

Det är klart att om man ska få någon effektivitet i en svensk maffialagstiftning måste man säkerställa att den rymmer komponenter som fungerar i vår lagstiftning i övrigt. Det arbetet har vi kommit långt med. Jag vill nämna några centrala komponenter hämtade från den amerikanska och italienska lagstiftningen, där vi redan är långt framme. Den första handlar om att riva sekretesshinder.

Jag var på Brottsförebyggande rådets 50-årsjubileum i höstas. På middagen hade man ett quiz, som man brukar ha på jubileer. En av frågorna handlade om vad temat var för den första utgåvan av Brås myndighetstidning *Apropå*. Det var "riv sekretesshindren". Vi kan glädja Brås medarbetare och svenska folket med att nu, 50 år senare, sker det. Det är centralt för den här typen av maffialagstiftningar att man kan dela information mellan olika aktörer, också mellan brottsbekämpningen och andra aktörer i samhället. Det är en komponent, och nu sker det.

Det andra jag skulle vilja ta upp är att man mycket riktigt måste kunna slå mot strukturer utan att kunna knyta individer till de enskilda brotten. Därför är det viktigt att vi arbetar med ett förslag om att kriminalisera deltagande i de kriminella nätverken. Det är i praktiken det vi talar om.

Lars Isacson är inte en särskilt polemisk politikertyp. Jag ska alltså inte polemisera för mycket. Men jag kan i varje fall säga att jag satt i en grundlagskommitté under förra mandatperioden, där vi verkligen ville få med oss S och möjliggöra en maffialagstiftning genom att ändra föreningsfriheten när vi ändå gjorde det för att kriminalisera deltagande i terroristnätverk. Jag hade personligen en mejlkonversation med min företrädare Morgan Johansson i den frågan, men vi fick nej. Det var synd, för vi tappade fyra år när det gäller att få fram en RICO-lagstiftning. Men vi ska inte älta det som har varit.

Vi blickar framåt och konstaterar att det nu finns en majoritet för att ändra föreningsfriheten i grundlagen på ett sådant sätt att vi kan ta nästa steg och kriminalisera deltagandet i kriminella nätverk. Det kommer att vara en central komponent i en svensk variant av en maffialagstiftning.

Den tredje delen har jag nämnt redan. Den gäller möjligheten att avlyssna nätverken preventivt. Genom att man kan göra det utan att knyta det till en specifik brottsmisstanke blir det möjligt att rikta in sig på de individer, inte minst längre upp i hierarkin, som ofta håller sig på behörigt avstånd från det enskilda brottet.

Jag välkomnar engagemanget för en svensk maffialagstiftning. Jag är övertygad om att det finns fler komponenter. Jag är beredd att lyssna på alla goda förslag. Men jag vågar också säga att de centrala delarna, baserade på exempel från USA och Italien, redan är på plats genom regeringens politik – eller möjligen på väg. Det gäller exempelvis, som jag nämnde, kriminaliseringen av deltagande i de kriminella nätverken.

Anf. 103 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Tack till ministern för en viktig debatt! Det är roligt att debattera med justitieministern, och det är många saker man skulle vilja fortsätta med.

Att riva sekretesshinder tycker jag är jättebra. Det är då viktigt att se till att det går åt båda håll, så att det inte bara är kommuner som ska lämna information utan att de också kan få information från polisen om till exempel HVB-hem. Jag tror att det är viktigt för tilltron till detta.

Jag vet att det finns en ärlig vilja och ambition från flera håll att stoppa organiserad brottslighet. För oss socialdemokrater handlar det mycket om att återta kontrollen över välfärden och slå sönder brottslighetens affärsmodell – inte bara jaga enskilda fuskare. Jag ser fram emot att ta i hand på att jobba fram en svensk antimaffialagstiftning.

Socialdemokraterna är ett parti som aspirerar på makten och har gjort det sedan 1889. Ska man göra det måste man också förändra sin politik när verkligheten förändras. Om man har haft ett ställningstagande tidigare kan det vara ett annat ställningstagande som gäller nu. Jag tror att även Moderaterna kan känna igen sig i att man behöver ompröva sin politik.

Vi har lagt fram förslag som syftar till helhetssyn och kraft i arbetet mot den ekonomiska brottsligheten, höjda straff för grov ekonomisk brottslighet, ett riktat uppdrag till Utbetalningsmyndigheten, ett europeiskt näringsförbud, en återinförd revisionsplikt och ett tydligare krav på tillstånd och bakgrundskontroll.

Herr talman! Jag tycker att vi har varit för naiva i Sverige. Jag är ibland trött på allt prat om att vi har varit naiva. Men här har vi – särskilt kanske borgerligheten – haft en för naiv syn på marknadsiseringen av välfärden. Det är dags att stänga kassaskåpet i vår gemensamma välfärd. Det är tyvärr så att organiserad brottslighet har gjort vård och omsorg till inkomstkällor. Det får aldrig accepteras.

Stort tack till justitieministern för debatten!

Anf. 104 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Lars Isacsson, för ett som vanligt meningsfullt och trevligt utbyte om viktiga frågor! Jag håller med om att naivitet kanske är ett lite överutnyttjat ord i sammanhanget, men likafullt är det en realitet om vi blickar ett antal år bakåt i tiden. Mellan 2012 och 2022 tredubblades det dödliga skjutvapenvåldet. Den kriminella ekonomins omsättning svällde till 100–150 miljarder. Rekryteringen av barn trycktes allt längre ned i åldrarna. Det är klart att det tar viss tid att vända på den oljetankern.

Jag är väldigt glad för att vi omprövar politiken på snart sagt alla områden, för ett år säkert: Om vi gör som vi hittills har gjort kommer det att gå som det hittills har gått. Det kan inte vara ett alternativ för något anständigt samhälle, inte heller för det svenska. Därför tar jag fasta på allt som nu görs. Naturligtvis hade Sverige varit ett bättre land i dag om det hade gjorts för tio år sedan. Det skedde inte. Nu sker det. Det är positivt. Det hindrar inte att vi behöver göra mycket mer. Därför är jag lyhörd för förslagen från Socialdemokraterna och alla andra partier i riksdagen.

Jag vill ta fasta på en konkret sak som Lars Isacson lyfte fram och som är väldigt viktig. Det är att när vi river sekretesshinder ska det inte bara gå åt ena hållet. Det är helt riktigt. De reformer som vi talar om, inte minst den som trädde i kraft den 1 april, innebär ju en skyldighet för en rad olika aktörer i samhället att lämna information till polisen och brottsbekämpningen.

Jag har ett glädjande besked. Det är att lite längre fram i höst kommer ny lagstiftning att träda i kraft med en generell sekretessbrytande regel som ska möjliggöra ökat informationsflöde åt båda håll. Jag vet att inte minst många kommuner har berättigat intresse av att få bättre underlag för att både fatta beslut om placeringar när det gäller barn och unga och göra välinformerade upphandlingar, eller vad det nu kan vara. Där är räddningen på väg. Sedan ska vi se till att det också sker i praktiken. Där får vi alla hjälpas åt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2024/25:635 om åtgärder mot hotet från högerextremismen

Anf. 105 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Mattias Vepsä har frågat mig om jag och regeringen tar kampen mot högerextremismen på allvar och hur jag och regeringen tänker agera för att garantera föreningslivets trygghet.

Jag delar Mattias Vepsäs uppfattning att högerextremismen utgör ett reellt hot. Men hotet från den våldsbejakande extremismen kommer från flera håll. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning kommer det främsta terrorattentatshotet mot Sverige under 2025 sannolikt från en ensamutförande aktör som agerar utifrån en våldsbejakande islamistisk eller högerextremistisk bevekelsegrund. Sett över lite längre tid – och det behöver vi göra för att kunna rusta oss inför framtiden – kommer hotet från den våldsbejakande extremismen även från den autonoma våldsbejakande vänstern. Vi måste ha bredden och långsiktigheten att hantera alla dessa hot samtidigt.

Som framgår av regeringens nationella strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism (skr. 2023/24:56) behöver samhället mobilisera för att stärka motståndskraften bland barn och unga. Yrkesverksamma inom bland annat skola, fritidsverksamhet och socialtjänst behöver både ha tillgång till kunskap om den våldsbejakande extremistiska propaganda som sprids i digitala miljöer och ha tillgång till rätt verktyg för att kunna förebygga hat och hot, våldsbejakande extremism och terrorism.

I detta sammanhang vill jag peka på Center mot våldsbejakande extremism, CVE, vid Brottsförebyggande rådet, som fyller en mycket viktig funktion i att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer och bidra till högre effektivitet i de förebyggande insatserna.

Regeringen har gett ett uppdrag till Brottsförebyggande rådet – eller CVE – Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att vidta åtgärder för att införliva den nationella strategin i sina verksamheter, i syfte att den ska få fullt genomslag på nationell, regional och lokal nivå och framför allt kunna fungera som ett effektivt redskap i det praktiska arbetet.

Regeringen har dessutom gett de myndigheter som ingår i Samverkansrådet mot terrorism i uppdrag att utveckla och intensifiera arbetet mot terrorism och våldsbejakande extremism i syfte att stärka Sveriges säkerhet. Myndigheterna ska intensifiera sin samverkan, och Säkerhetspolisen ska samordna den långsiktiga utvecklingen av detta arbete.

Det är väldigt centralt att idrotten och föreningslivet är tryggt och säkert för alla. Polismyndigheten och Riksidrottsförbundet har sedan 2018 en gemensamt framtagen överenskommelse om samverkan, och det finns ett nära och regelbundet samspel mellan parterna. Nyligen beslutade regeringen om ett nytt permanent bidrag på 10 miljoner kronor per år till Riksidrottsförbundet. Syftet är att stärka idrottens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet, inte minst riktad mot unga idrottare.

Regeringen ser med största allvar på de hot som kommer från olika våldsbejakande extremistmiljöer. Vi följer utvecklingen noga och överväger löpande nya åtgärder och insatser.

Anf. 106 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Jag tackar Gunnar Strömmer för svaret.

Jag har ställt en fråga om regeringens arbete för att bekämpa högerextremismen eller snarare om regeringen tar kampen mot högerextremismen på allvar. Jag skulle vilja dela upp debatten i två delar.

Under påskhelgen hängdes nazistiska banderoller upp över Essingeleden, som skär rakt igenom Stockholm. Det var tre stora banderoller som nazister hade hängt upp för att fira Adolf Hitlers födelsedag. En del av min fråga handlade om hur händelsen kom att förringas och relativiseras av en moderat riksdagsledamot, Lars Beckman, som skrev: "Har palestinierna satt upp dem?"

Detta tilltag är, tror jag, ett uttryck för en radikalisering i onlinemiljöer där det politiska klimatet blir förgiftat av en polarisering. Man försöker på olika sätt skapa uppmärksamhet alternativt rikta misstro mot varandra. I det här fallet var det antagligen ett smaklöst sätt att få uppmärksamhet.

En del av det vi vet om extrema miljöer är att man syresätter varandra. Extremister på höger- och vänstersidan i islamistiska och högerextrema kretsar syresätter varandra. Denna polarisering och det hätska debattklimatet gör att extremismen växer. Mot denna bakgrund var den moderata riksdagsledamotens tilltag allt annat än smart.

Jag och justitieministern har under den här mandatperioden haft flera debatter om riksdagsledamöter som har betett sig på ett sätt som faktiskt har piskat upp stämningen och enligt mig bidragit både till att Sverige bilden har solkats ned och till att hotbilden mot enskilda, mot det parlamenta-

riska och mot Sverige har ökat. Det är en utveckling som vi alla naturligtvis behöver ta avstånd från.

Innan vi diskuterar sakfrågan – vad regeringen avser att göra för att stötta föreningslivet – vill jag ta upp ytterligare en sak.

Under samma tidsperiod såg vi hur nazister stormade in på en läktare i Aspudden vid en fotbollsmatch i en lägre division. De tog över läktaren och skrämde barn och unga som fanns i närheten och alla dem som hade gått för att titta på fotboll och stötta sitt lokala lag.

Vi kan inte ha en situation där högerextremister kan kapa idrottsläktare eller hänga upp banderoller på Essingeleden hur som helst.

Herr talman! Jag ville ta tillfället i akt att nämna detta, för tilltaget med nazistiska fanor och det som Lars Beckman gjorde ansågs av moderaterna i Gävleborg vara ett tillspetsat sätt att kommentera de antisemitiska strömmar som finns.

Enligt SKMA krävs ett tydligt ställningstagande härifrån riksdagen. Man menar att det här inte var ett tillspetsat inlägg i debatten om fientlighet, utan det syftade uppenbart till att underblåsa misstro och fientlighet mot palestinier för att de är palestinier. Genom det som hände liksom Beckmans tilltag instrumentaliseras problemen med nazism och antisemitism. Lars Beckman brydde sig inte om hur detta hat drabbar andra. Hans kommentar var oacceptabel och är något man måste ta avstånd från.

Det finns ett önskemål om att moderata centrala företrädare tar ställning mot detta. Är justitieministern redo att ta ställning mot detta beteende?

Anf. 107 TALMANNEN:

Jag påminner om att debatten handlar om justitieministerns ämbetsutövning.

Anf. 108 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Regeringens utgångspunkt i arbetet är kristallklart. Vi har prioriterat upp arbetet inte bara mot den organiserade brottsligheten utan också mot den extremistiska våldsbejakande miljön, oavsett om den är högerextrem eller vänsterextrem eller om den drivs av framför allt islamistiska övertygelser.

En väldigt viktig erfarenhet är att extremistiska miljöer har en tendens att förstärka varandra, vilket Mattias Vepsä helt riktigt säger. Det är en realitet att terrorhotet framför allt kommer från den våldsbejakande islamistiska miljön. Därför är det viktigt att säkerställa att våra myndigheter också ser vad det skapar för dynamik i relation till andra extremistmiljöer, och det gör våra myndigheter.

Det här gäller förstås Säkerhetspolisen men även det samspel som sker mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen på detta område. Det är också en central del i det uppdrag som Center mot våldsbejakande extremism har. Jag vill påminna om att det är en väldigt viktig del i deras arbete.

Sett över längre tid vet vi att den extremistiska miljön varierar i fråga om politiska tyngdpunkter. Under senare år har hotet inte i första hand kommit från den våldsbejakande extremistiska autonoma vänstermiljön. Men sträcker vi ut tidsperspektivet bakåt vet vi att det är ett hot som vi löpande måste följa. Att se på alla extremistiska miljöer och med full kraft bekämpa dem är utgångspunkten för detta arbete.

Vad gäller relationen till föreningslivet och idrottsrörelsen kan vi mycket riktigt se att olika miljöer – extrema och för den delen sådana som har snitt mot den organiserade brottsligheten – använder till exempel idrotts- och föreningslivet för sin rekrytering eller som en plattform för att manifesteras sina budskap.

Jag tog nyligen emot en utredning som handlar om tryggare idrottsarrangemang. Även om upprinnelsen till den framför allt gäller andra incidenter i samband med stora idrottsevenemang finns det med som en viktig komponent. De olika åtgärder som föreslås där tar naturligtvis också sikte på den här problematiken.

Jag kan alltså försäkra Mattias Vepsä om att regeringen i sitt arbete tar dessa problem på allra största allvar och också driver dessa frågor framåt mycket metodiskt och målmedvetet vad gäller både styrning och resursättning, och även på andra sätt.

Anf. 109 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Det är klart att vi kan ha en diskussion om enskilda ledamöters uppträdande i sociala medier, utanför kammaren. Jag tycker att det vore på sin plats att också justitieministern, som representant för Moderata samlingspartiet, på ett tydligt sätt markerade avståndstagande när det gäller hur man uttrycker sig i den politiska debatten. Det är klart att de ledamöter som företräder regeringspartierna här inne är en del av regeringsunderlaget. Det är viktigt att vi både bidrar till att upprätthålla en ordentligt genomtänkt ton i debatten och hjälper varandra i den viktiga kampen mot extremism och inte deltar i det polariserande samtalet.

Nog om detta. Jag skulle vilja återvända till den andra delen av interpellationen, som berördes både i svaret och i inläggen därefter. Det handlar om hur regeringen understöder arbetet för att vårt föreningsliv ska kunna bli mer motståndskraftigt.

För det första tycker jag att det är anmärkningsvärt att regeringen har gjort så stora neddragningar på folkbildningen. Folkbildningen är ett sätt att syresätta och förstärka föreningslivet brett. Vi ser hur två av tio studieförbund har fått lägga ned. Vi ser hur allt fler föreningar larmar om att det är svårt att hitta möteslokaler eller att genomföra alla de studiecirklar, kurser och ledarskapsutbildningar som krävs för att stärka föreningslivets infrastruktur, vilket jag tror är en nyckel för att stärka det demokratiska samtalet – vår demokratiska motkraft till antidemokratiska organisationer.

När det gäller idrottens studieförbund är de än så länge besparade från dessa nedskärningar. Jag vet att de är glada över att de har fått behålla sina medel. Jag hoppas att regeringen står emot de krafter i form av Sverigedemokraterna som jag vet finns nära regeringen, som brukar säga att folkbildning inte är en del av ett samhällsskydd utan snarare samhällsplitterande. Jag hoppas i det här läget att idrotten och Sisu kan få behålla sina medel eftersom vi nu ser hur högerextrema har närmat sig just idrotten. Det är det första vädjandet till justitieministern: att stå upp för folkbildningen och föreningslivets möjlighet att organisera sig.

En annan fråga som jag har är om justitieministern och regeringen anser att det utöver strategierna som handlar om samverkan – att polisen, CVE, kommunerna och RF, i det här fallet, ska öka sin samverkan – finns skäl att gå vidare och se om det finns mer konkreta saker att göra. Jag vet

till exempel att det när det gäller problemet med aktivklubbar, som jag nämner i min fråga, kan vara enskilda privatpersoner som hyr anläggningar av kommunerna, men det kan vara problem att veta och att göra bakgrundskontroller. Polisen eller andra myndigheter kan sitta på avgörande information som kommuner och förvaltningar kan vara i behov av för att kunna göra ordentliga bakgrundskontroller eller, för den delen, införa till exempel id-kontroller – bygga system som gör att man kan underlätta för kommuner, idrottsföreningar och föreningsliv att få veta vem det är som hyr en lokal. Det är en del av den här frågan. Det finns alltså skäl att gå vidare här.

Socialdemokraterna anslog 40 miljoner extra till CVE just för att stärka arbetet och kampen mot extremism brett. Vi hörde också att ministern läste upp några satsningar, som 10 miljoner till RF. Detta är bra – här är vi överens. Det behövs resurser. Men finns det skäl att också se vad vi kan göra konkret?

Anf. 110 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det är klart att folkbildningen har en utomordentligt central funktion i vårt samhälle också på detta område. Jag vill möjligtvis tillägga en aspekt när det gäller folkbildningen och radikalisering. Ett väldigt viktigt skäl bakom en uppstramning av en hel del av finansieringen av folkbildningen har också varit att offentliga resurser uppenbart i alltför hög grad har gått till att finansiera ideella sammanhang som i stället används som plattform och bas för rekrytering och radikalisering, inte minst av unga.

Jag tycker att det är otroligt viktigt att när det handlar om den problematik som vi nu talar om, oavsett om det rör sig om vänsterextremism, våldsbejakande islamism eller högerextremism, ta till sig att det är helt centralt att säkerställa att det inte läcker som ett säll, som det i alltför hög grad har gjort historiskt. Vi måste ha en stram förhandskontroll och uppföljning av hur den typen av medel till folkbildningen används så att de inte tvärtom göder den extremism som vi har ett väldigt starkt samhällsintresse av att motverka.

När det gäller finansieringen av idrottsrörelsen och dess folkbildning är det inte bara så att medlen är intakta. Som jag nämnde har vi ökat medlen till arbetet för att öka motståndskraften mot organiserad brottslighet, oavsett om den ägnar sig åt annan kriminalitet än ideologiskt eller religiöst motiverad extremism, men naturligtvis även den typen av arbete. Det tycker jag är väldigt viktigt.

Jag nämnde också den utredning som jag tog emot härförleden, som handlar om tryggare idrottsevenemang. En lång rad av de förslagen tar också sikte på den brottslighet som vi talar om nu. Det kommer att vara väldigt viktigt att genomföra detta framåt.

Jag vill slutligen ta upp det här med sekretessen och möjligheten att göra effektivare bakgrundskontroller. Det var även uppe i en tidigare interpellationsdebatt här. Det är väldigt viktigt att vi, när vi river sekreteshinder, gör det åt båda hållen. Det gör vi nu, glädjande nog, genom att vi i höst kommer att få på plats en bestämmelse i sekretesslagstiftningen som innebär en generell möjlighet att bryta sekretess, det vill säga åt båda hållen. Det är klart att en viktig del i detta handlar om att kommuner, inte minst, och andra – kanske regioner – ska få ta del också av exempelvis

information från brottsbekämpningen för att kunna fatta mer informerade beslut, oavsett om det handlar om lokalhyra, upphandlingar, placeringar av barn eller vad det nu kan vara.

Det är alltså helt riktigt – det behovet är stort. Förändring är äntligen på väg.

Prot. 2024/25:117
16 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 111 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Jag vänder mig mot beskrivningen. Jag vet inte vilken utredning av folkbildningen som ministern lutar sig mot. Jag har fått en lite annan uppfattning om det underlag som finns när det gäller nedskärningen av studieförbundens verksamhet. Det finns väldigt lite som pekar på att historiskt mycket pengar har läckt ut – att det har läckt som ett säll – och att det har varit en plattform för rekrytering av kriminella och extremister.

Det är klart att vi har haft problem med folkbildningen – det är ingen som sticker under stol med det. Men när vi pratar om delar i samhället som läcker som ett säll undrar man om vi i så fall med samma logik ska stänga HVB-hem, vårdcentraler och äldreomsorgsbolag. Ni diskuterade välfärds-kriminaliteten brett i debatten här tidigare. Den gemensamma sektorn läcker som ett säll; 100–150 miljarder försvinner varje år. Det är klart att vi behöver göra saker där också, med exakt samma retorik: smäll igen och dra till. Vi skulle vilja öka både intensiteten i den lagstiftningen och kontrollmöjligheterna, ungefär på samma sätt som man nu resonerar kring folkbildningen.

Jag är ändå glad över att vi hade ett hyfsat bra meningsutbyte när det handlar om att stötta föreningar och kommuner i att titta på bakgrunds-kontrollerna – att göra det möjligt att se vilka det är som står bakom exempelvis hyra av lokaler för att kunna driva sina aktivklubbar, det vill säga nazisternas nya sätt att rekrytera fler unga män, framför allt, in i extremismen.

Jag välkomnar att justitieministern också understryker att den här kampen är viktig och önskar att vi tillsammans gör allt vi kan för att vi från den här kammaren ska skicka ut signaler om att vi inte accepterar högerextremism, vänsterextremism eller vad det än är som dyker upp och att vi gör allt vi kan för att stävja den utvecklingen.

Anf. 112 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag vill understryka folkbildningens betydelse i vårt samhälle och samtidigt säga att det är oerhört centralt att säkerställa att skattebetalarnas pengar går just till genuin folkbildning och inte till verksamheter som direkt eller indirekt ägnar sig åt eller främjar radikaliserings eller rekrytering till extremistiska miljöer. Jag tycker att det finns rejält med underlag – jag återkommer gärna till detta – för insikten att vårt system har varit alldeles för slappt på den punkten. Jag är väldigt glad för att regeringen nu stramar upp detta.

Med den logiken ska vi också, bara för att nämna någonting om annan brottslighet som Mattias Vepsä tar upp, strama åt och stärka förhandskontrollen, tillsynen och efterhandskontrollen av alla verksamheter i samhället som kan nyttjas av kriminella krafter. Väldigt mycket av det vi nu gör hade naturligtvis gärna fått vara på plats för tio år sedan. Då hade vi varit i ett bättre läge än i dag. Men nu görs det. Det kommer ta tid att vända skutan,

men jag är övertygad om att vi kommer att göra det om vi får alla möjligheter att fortsätta jobba långsiktigt.

Detta med idrottsrörelsen var väl ändå den sakliga kroken i dag. Även om en stor del av rekryteringen av barn och unga till extremistiska miljöer numera sker i den digitala miljön är det viktigt att vi inser att det inte betyder att rekryteringen i den fysiska miljön har upphört. Det gäller både rekryteringen till den organiserade brottslighetens knarkmarknader och rekryteringen in i sammanhang som är extremistiska och våldsbejakande och farliga för de unga som dras in i dem och för vårt samhälle i stort.

Jag är glad över att vi får möjlighet att diskutera hur vi på olika sätt kan stärka kampen mot terrorism och våldsbejakande extremism. Tack för det!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 maj

2024/25:671 Elprisområden

av *Monica Haider* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:672 Kurslitteraturens ställning

av *Linus Sköld* (S)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:673 Konsekvenser av USA:s forskningspolitik

av *Linus Sköld* (S)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:674 Barnfamiljers ekonomiska situation

av *Linus Sköld* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:675 Sveriges efterlevnad av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:676 Kustbevakningens kompetensförsörjning

av *Hanna Westerén* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:677 Gruvbrytning i alunskiffer

av *Lorena Delgado Varas* (V)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:678 Nattåg

av *Åsa Karlsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:679 Etablering av svenska beredskapsbutiker

av *Hanna Westerén* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:680 Statlig service i landsbygdsområden
av *Denis Begic* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2024/25:681 Demokratisk tillbakagång i Turkiet
av *Jacob Risberg* (MP)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

Prot. 2024/25:117
16 maj

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 maj

2024/25:1166 Svensk livsmedelsförsörjning och säsongsanställda
av *Heléne Björklund* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)
2024/25:1167 Förstörelsen av kulturarv i Nagorno-Karabach
av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)
2024/25:1168 Kriminella aktörer inom äldreomsorgen
av *Nadja Awad* (V)
till statsrådet Anna Tenje (M)
**2024/25:1169 Ungdomsorganisationernas utmaningar med bank-
väsendet**
av *Azadeh Rojhan* (S)
till statsrådet Niklas Wykman (M)
2024/25:1170 Införandet av nya roller på elmarknaden
av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:1171 Bokstavsutredningen
av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2024/25:1172 Svenska kraftnäts handläggningstider
av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:1173 Regelverk för omprövning av vattenkraften
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
**2024/25:1174 Rätten till tolk för äldre med demenssjukdom eller
annan kognitiv nedsättning**
av *Lorena Delgado Varas* (V)
till statsrådet Anna Tenje (M)
2024/25:1175 Metoder inom socialt arbete
av *Maj Karlsson* (V)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)
**2024/25:1176 Ersättning i samband med tillfällig hemtjänst i annan
kommun**
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

Prot. 2024/25:117
16 maj

2024/25:1177 Skolverkets allmänna råd om val av digitala eller analoga läromedel

av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:1178 Biblioteksservice till Kriminalvården

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1179 Solceller på ladugårdstak

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.41.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 8 anf. 36 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 79 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Svar på interpellation 2024/25:596 om risk för högerextrem infiltration av Försvarsmakten och hemvärnet.....	2
Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	2
Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S)	2
Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	3
Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S)	4
Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S)	5
Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	6
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:599 om hinder för ideellt engagemang.....	6
Anf. 8 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	6
Anf. 9 AGNETA NILSSON (S).....	7
Anf. 10 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	8
Anf. 11 AGNETA NILSSON (S).....	9
Anf. 12 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	9
Anf. 13 AGNETA NILSSON (S).....	10
Anf. 14 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	11
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:638 om Försäkringskassans samordningsuppdrag	11
Anf. 15 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	11
Anf. 16 ÅSA ERIKSSON (S).....	12
Anf. 17 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	13
Anf. 18 ÅSA ERIKSSON (S).....	14
Anf. 19 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	15
Anf. 20 ÅSA ERIKSSON (S).....	16
Anf. 21 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	16
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:653 om stärkande av civilförsvaret.....	17
Anf. 22 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	17
Anf. 23 EVA LINDH (S)	18
Anf. 24 HANNA WESTERÉN (S)	19
Anf. 25 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	19
Anf. 26 EVA LINDH (S)	20
Anf. 27 HANNA WESTERÉN (S)	21
Anf. 28 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	22
Anf. 29 EVA LINDH (S)	23
Anf. 30 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	23
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:636 om statens servicekontor i Bollnäs	24
Anf. 31 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	24
Anf. 32 KRISTOFFER LINDBERG (S)	24

Anf. 33	ADRIAN MAGNUSSON (S)	25
Anf. 34	AGNETA NILSSON (S)	27
Anf. 35	EVA LINDH (S)	28
Anf. 36	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	28
Anf. 37	KRISTOFFER LINDBERG (S)	30
Anf. 38	ADRIAN MAGNUSSON (S)	31
Anf. 39	AGNETA NILSSON (S)	31
Anf. 40	EVA LINDH (S)	32
Anf. 41	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	32
Anf. 42	KRISTOFFER LINDBERG (S)	33
Anf. 43	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	34
§ 9	Svar på interpellation 2024/25:561 om indragen färdtjänst	34
Anf. 44	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	34
Anf. 45	ADRIAN MAGNUSSON (S)	35
Anf. 46	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	36
Anf. 47	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37
Anf. 48	ADRIAN MAGNUSSON (S)	38
Anf. 49	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	39
Anf. 50	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	39
Anf. 51	ADRIAN MAGNUSSON (S)	40
Anf. 52	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	41
§ 10	Svar på interpellation 2024/25:585 om satsningar på järnvägsförbindelsen mellan Oslo och Stockholm	41
Anf. 53	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	41
Anf. 54	MIKAEL DAHLQVIST (S)	42
Anf. 55	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
Anf. 56	MIKAEL DAHLQVIST (S)	44
Anf. 57	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	45
Anf. 58	MIKAEL DAHLQVIST (S)	46
Anf. 59	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	46
§ 11	Svar på interpellation 2024/25:645 om kommunal förköpsrätt till strategiska fastigheter	47
Anf. 60	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	47
Anf. 61	MATTIAS VEPSÄ (S)	48
Anf. 62	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	48
Anf. 63	MATTIAS VEPSÄ (S)	49
Anf. 64	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	50
Anf. 65	MATTIAS VEPSÄ (S)	51
Anf. 66	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	52
§ 12	Svar på interpellation 2024/25:647 om ökade kostnader för att resa med kollektivtrafik.....	52
Anf. 67	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	52
Anf. 68	MALIN ÖSTH (V)	53
Anf. 69	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	54
Anf. 70	MALIN ÖSTH (V)	55
Anf. 71	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	56
Anf. 72	MALIN ÖSTH (V)	56
Anf. 73	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	57

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:610 om ansvarig

Prot. 2024/25:117

myndighet för uppföljning av minoritetspolitik 58

16 maj

Anf. 74	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	58
Anf. 75	MIRJA RÄIHÄ (S)	58
Anf. 76	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	59
Anf. 77	MIRJA RÄIHÄ (S)	60
Anf. 78	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	61
Anf. 79	MIRJA RÄIHÄ (S)	61
Anf. 80	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	62

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:607 om uteblivna straff

för människohandel 62

Anf. 81	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	62
Anf. 82	PATRIK LUNDQVIST (S)	63
Anf. 83	TALMANNEN	64
Anf. 84	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	64
Anf. 85	PATRIK LUNDQVIST (S)	65
Anf. 86	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	65
Anf. 87	PATRIK LUNDQVIST (S)	66
Anf. 88	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	67

§ 15 Svar på interpellation 2024/25:627 om stängning av

polisstationer i Blekinge 68

Anf. 89	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	68
Anf. 90	HELÉNE BJÖRKLUND (S)	68
Anf. 91	LARS ISACSSON (S)	69
Anf. 92	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	70
Anf. 93	HELÉNE BJÖRKLUND (S)	71
Anf. 94	LARS ISACSSON (S)	72
Anf. 95	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	72
Anf. 96	HELÉNE BJÖRKLUND (S)	74
Anf. 97	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	74

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:632 om organiserad

brottlighet som utnyttjar välfärden 75

Anf. 98	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	75
Anf. 99	LARS ISACSSON (S)	77
Anf. 100	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	78
Anf. 101	LARS ISACSSON (S)	79
Anf. 102	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	80
Anf. 103	LARS ISACSSON (S)	81
Anf. 104	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	81

§ 17 Svar på interpellation 2024/25:635 om åtgärder mot

hotet från högerextremismen 82

Anf. 105	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	82
Anf. 106	MATTIAS VEPSÄ (S)	83
Anf. 107	TALMANNEN	84
Anf. 108	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	84
Anf. 109	MATTIAS VEPSÄ (S)	85
Anf. 110	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	86
Anf. 111	MATTIAS VEPSÄ (S)	87
Anf. 112	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	87

§ 18 Anmälan om interpellationer	88
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	89
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.41.	90